

Catalogul publicațiilor Fundației Culturale
„Vasile Netea”

Mulțumim Consiliului Județean Mureș,
pentru sprijinul financiar acordat care a
făcut posibilă redactarea și tipărirea acestui
catalog și a tuturor materialelor din proiect.

Fundația Culturală „Vasile Netea”
Caiete mureșene–24

CATALOGUL
publicațiilor
Fundației Culturale
„Vasile Netea”

(1994–2014)

Întocmit de
Dimitrie Poptămaș

Editura VERITAS
Târgu-Mureș
2014

CATALOG editat sub auspiciile Fundației Culturale
„Vasile Netea”
Președinte: Dimitrie POPTĂMAȘ

Târgu-Mureș ♦ România

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Catalogul publicațiilor Fundației Culturale „Vasile Netea”
/Dimitrie Poptămaș; Cuvânt înainte de Dimitrie Poptămaș,
Târgu-Mureș:
Editura VERITAS, 2014
92 p. X 17,6 X 25 cm. – (Caiete mureșene, 24)

Poptămaș, Dimitrie – Cuvânt înainte

ISBN 978-973-8116-15-3

Copyright © Fundația Culturală „Vasile Netea”
Toate drepturile rezervate
Coperta și tehnoredactarea: Alexandru Tcaciuc

Tiparul executat la INTERMEDIARIA GROUP
Târgu-Mureș, str. Republicii nr. 8
ROMÂNIA

„Biruit-au gândul...”

În plină epocă de electronizare a informatizării, când tradiția este supusă unei galopante modernizări, putem să amintim cuvintele cronicarului de acum mai bine de 300 de ani în a sa Predoslovie că, „Biruit-au gândul să mă apuc de această trudă”, cuvinte așternute pe vestita cronică *De neamul moldovenilor*, celebră moștenire scrisă la care apelăm ori de câte ori dorim să știm de unde ne tragem și care au fost marile fapte ale strămoșilor noștri drept modele pentru viitorime. Sunt cuvinte de mulțumire pentru lucrul bine făcut, de triumf și biruință, care nu și-au pierdut și nu își pierd actualitatea.

Sunt 20 de ani de când Fundația Culturală „Vasile Netea” își oferă publicului larg serviciile sale de cunoaștere a trecutului cultural-istoric mureșean, parte integrantă a culturii naționale și universale. Model l-am avut pe omul de mare cultură Vasile Netea, personalitate de prim rang, intelectual desăvârșit, simbol al aspirațiilor noastre. El descinde din acest spațiu mureșean, în care a trăit anii afirmării și fertilității culturale. Aici și-a format, cultivat dragostea de pământ și de oamenii locului. Cu încărcătura spirituală a acestor locuri a plecat la curți mai înalte obligat de împrejurări, mai aproape de sursele cunoașterii pentru a-și împlini gândurile și a ne lăsa opera nemuritoare, a biruinței, prin cărțile care devin mărturii peste veacuri și milenii. Iată de ce am apelat la acest nume-simbol, drag nouă, atunci când ne-am propus o fundație reprezentativă de cultură care să întrunească toate năzuințele și aspirațiile noastre de viitor într-o țară în care au fost redobândite nu cu mult timp înainte drepturile și libertățile de care mentorul nostru spiritual nu s-a mai putut bucura. Aceasta este Fundația Culturală „Vasile Netea”, primită cu entuziasm și speranțele împlinirilor. Patruzeci de intelectuali mureșeni și din țară își așterneau semnătura pe actul de constituire, între care: dr. Serafim Duicu, Romulus Feneș, Cornel Moraru, Grigore Ploșteanu, Mariana Ploșteanu, dr. Sorin Lucian Puia, George Radu Serafim, Cornel Sigmirean, Ilie Șandru, Melinte Șerban, Teodor Tanco, Nicolae Ulieru, Radu Ceontea, dr. Ioan Chiorean, Vasile Dobrescu, Lucreția Netea, Gelu Vasile Netea, Petre Curticăpean, Mihail Art. Mircea, Dimitrie Poptămaș, Dorin Borda, Gheorghe Câmpeanu etc. Ce galerie de oameni cu gând curat și frumos! Mulți dintre ei plecați în decursul timpului pe drumul fără întoarcere. Câtă voință de a ne oferi serviciile noastre propășirii neamului, ce scop nobil de a fi folositor țării și intereselor sale, așa cum a fost Vasile Netea!

Ne propuneam atunci, prin prevederile statutare, valorificarea moștenirii istorice și literare a lui Vasile Netea; inițierea și validarea a multiple forme de activitate culturală, științifică și literară; valorificarea și stimularea moștenirii folclorice; promovarea spiritului de respect pentru valorile intelectuale; sprijinirea și stimularea

specificului activităților de cunoaștere a celui cultural și istoric din spațiul transilvan și acordarea de sprijin copiilor și tinerilor cu înzestrare intelectuală sau cu talent deosebit, dar cu posibilități materiale reduse.

Ideea înființării fundației s-a născut la împlinirea a cinci ani de la trecerea la cele veșnice a cărturarului. Cererea de înregistrare a fost înaintată Tribunalului Târgu-Mureș la 23 martie 1994, iar pronunțarea a fost dată la 25 martie 1994. Din primul Curatoriu au făcut parte Dimitrie Poptămaș - președinte, dr. Grigore Ploșteanu - vicepreședinte, Mihail Art. Mircea - secretar, Aurel Borșan și Gelu Netea (București), Teodor Pârlea (Deda), Marin Șara (Reghin), Melinte Șerban - membri, iar Teofil Bleahu - contabil. Președinte de onoare a fost ales academicianul Gabriel Țepelea.

Planurile culturale ale fundației au fost puse în aplicare printr-un laborios program de tipărituri. Ne-am ghidat după dictonul latin „*verba volant, scripta manent*” ceea ce înseamnă că vorbele zboară, scrisul rămâne. Astfel am reușit să punem în circulație tipărituri care să valorifice în primul rând aspecte ale vieții și activității unor oameni cu contribuții deosebite la dezvoltarea societății românești mai puțin cunoscuți, peste care însă s-a așternut tăcerea timpului, precum și fapte istorice, locuri fermecătoare ale acestui județ. În 23 de volume, sugestiv intitulat *Caiete mureșene*, am prins personalități locale importante, care cu greu își găsesc locul în fluxul și explozia informațională națională, bunăoară cum ar fi Ion Chinezu - critic literar și diplomat, Emil Aurel Dandea - fost primar al Târgu-Mureșului, Elie Câmpeanu - protopop al Târgu-Mureșului interbelic, Alexandru Ceușianu - scriitor, ocupația de bază fiind avocatura, Aurel Filimon - muzeograf și bibliolog, Ariton Popa - protopop al Reghinului etc. Deopotrivă, altele sunt închinat acestor locuri, cum a fost *Monografia orașului Târgu-Mureș* a lui Traian Popa (reeditare), *Mărturii prin vreme*, *Evocări istorice și literare*, *Cultura mureșeană în memoria cărților* ale lui Melinte Șerban. Deosebit de valoroase sunt volumele de memorii: *Mărturii dintr-un veac apus* de Valeriu P. Vaida, *Credință și apostolat* de Iosif Pop, vicar episcopal în Ardealul înstrăinat, și, nu în ultimul rând, volumul de *Memorii* semnat de Vasile Netea.

Alte cărți cu tematică diversă au apărut în afara colecției cum sunt: *Politică și administrație* de Emil Aurel Dandea, *Prutul dintre noi* de Mihai Suciuc, *Cinci ani de luptă românească în Ardealul de Nord*, excelentul dicționar explicativ, *Istoria Românilor și cultura civică* a profesorului Vasile Nuțiu, *Correspondența lui Take Ionescu cu Adina*, scrisori provenite din biblioteca lui Vasile Netea.

Cum este firesc, am acordat atenție scrierilor de și despre Vasile Netea. Ne îndeplinim o obligație morală și de cinste de a repune în circulație moștenirea lui Vasile Netea. Menționăm în acest sens volumul din seria caietelor mureșene, *Vasile Netea - evocări și bibliografie*, cel de comunicări *Vasile Netea - istorie și națiune*, prilejuit de centenarul nașterii sale, încercând prin oameni de valoare o reconsiderare a operei sale. Totodată, a fost reeditat volumul *Constantin Romanu-Vivu*, iar în acest an au apărut primele două volume de publicistică de tinerețe și refugiu, aceasta din urmă sub titlu inițial, „*Pentru Transilvania*”.

Tot la activitatea editorială menționăm apariția anuală a celor 22 de volume din Almanahul literar -cultural al românilor nord bucovineni „Țara Fagilor”, alcătuit de

fratele nostru Dumitru Covalciuc din Cernăuți (Ucraina), și difuzat gratuit în Regiunea Cernăuți și în țară.

În plan cultural, Fundația „Vasile Netea” a fost și rămâne o prezență activă. În bună parte acțiunile sale sunt consacrate aniversărilor și comemorărilor patronului ei spiritual. Anual, la Târgu-Mureș și Deda, se organizează simpozioane și sesiuni de comunicări și referate. Toate cărțile fundației au fost lansate cu public. Numeroase prezentări de cărți au avut loc în ultimi ani la Centrul de Dezbateri Socio-Politice și Culturale „Emil Aurel Dandea” din Târgu-Mureș, locație deschisă pentru toți cei care doresc să-și prezinte creațiile publicului, avându-l moderator pe președintele fundației. Am încercat prin aceste lansări să promovăm în rândul publicului creațiile spirituale locale. Nu au fost omise nici alte localități legate de viața și activitatea lui Vasile Netea, cum au fost Reghinul, Toplița, Gurghiu, Ibănești, Hodac ș. a. Doresc să mulțumesc în acest context în special Primăriei comunei Deda, care prin Lucreția Cadar –primar, găsește timp și ajutor financiar pentru a-și cinsti fiul satului, anual, așa cum se cuvine unui mare înaintaș. De asemenea, aducem mulțumiri Consiliului Județean Mureș pentru sprijinirea proiectelor editoriale (de cărți) ale fundației în decursul timpului iar acum pentru marcarea a 20 de ani de existență, precum și Primăriei municipiului Târgu-Mureș. De asemenea, aducem mulțumiri Ministerului Culturii, care până nu demult a finanțat parțial unele proiecte de tipărire a cărților, în special a Almanahului „Țara Fagilor”, și, nu în ultimul rând, Bibliotecii Județene Mureș, păstrătoare a patrimoniului spiritual al lui Vasile Netea, Direcției pentru Cultură și Patrimoniu Cultural a județului Mureș, ca și tuturor celor care ne-au acordat sprijin moral și financiar și au fost alături de noi în tot ce am înfăptuit.

E mult sau puțin! Da este mult pentru că și anii sunt nenumărați, iar noi adăugăm mereu câte o carte la zestrea editorială, spirituală, care crește an de an. Este puțin față de numeroasele lucrări care își așteaptă lumina tiparului.

Valorificarea gândurilor prin carte este un semn al biruinței pe care o dorim să ne însoțească și de acum înainte.

La mulți ani!

Dimitrie POPTĂMAȘ
președinte,
Fundația Culturală „Vasile Netea”

Cărți

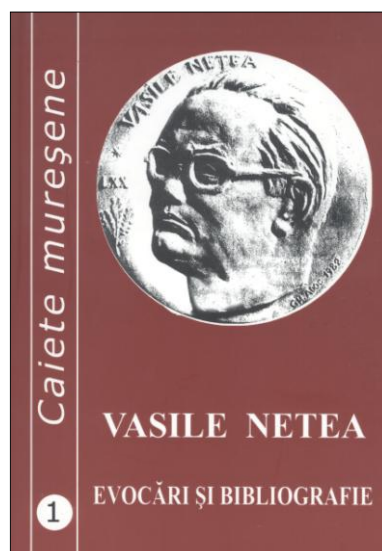
Seria „Caiete mureșene”

Vasile Netea. Evocări și bibliografie.

Ediție îngrijită de Dimitrie Poptămaș și Melinte Șerban. Târgu-Mureș, 2008, 250 p. (Caiete mureșene-1)

ISBN: 978-973-8406-52-0

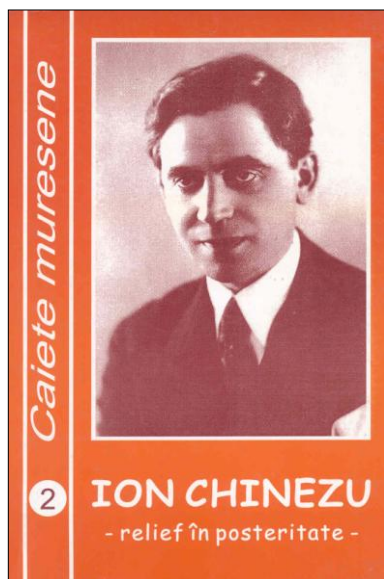
Primul număr din seria „Caiete mureșene” a fost rezervat patronului spiritual al Fundației. Intenția noastră era ca acest volum să cuprindă date privitoare la viața și activitatea omului de cultură, precum și o bibliografie esențială asupra operei sale. Apărut cu mare întârziere, volumul include în paginile sale aprecieri și evocări ocazionate de evenimente aniversare din partea celor care l-au cunoscut în timpul vieții și după dispariție. Bibliografia se limitează la posibilitățile de informare locală. Scopul nostru era de a pune la dispoziția celor interesați un minim de informații biobibliografice care să stimuleze interesul pentru cunoașterea și cercetarea operei lui Vasile Netea.

„Consacrarea unui volum patronului spiritual al Fundației Culturale «Vasile Netea» este o obligație și o chestiune de onoare. Acesta era motivul pentru care, în seria «Caiete mureșene», pentru Vasile Netea a fost rezervat cel cu numărul unu (1). A trebuit să treacă mulă vreme pentru ca să ne vedem împlinit acest deziderat, timp în care au apărut în serie 18 volume, în bună parte despre însemnate personalități mureșene, odinioară în preajma lui Vasile Netea, cum au fost: Emil A. Dandea, Ion Chinezu, Elie Câmpeanu, Aurel Filimon și Alexandru Ceușianu. Dintre toți, el a supraviețuit până aproape de zilele noastre, «patriarh» al scrisului mureșean, omul de legătură dintre generații, acest Iorga al ținuturilor mureșene, cum era cotate de cineva, personalitate de primă mărime a culturii românești. Mulți dintre noi au trăit acele momente înălțătoare câns și-a serbat împlinirea vârstei de 70 de ani, prilej cu care mureșenii l-au omagiat cum se cuvine la Deda și Târgu-Mureș, iar revista

«Vatra» i-a închinat pagini fără egal în care, academicieni, profesori, oameni de cultură i-au adresat cuvinte nemuritoare. Prilej de bucurie pentru sărbătorit dar și pentru noi, conștienți de valoarea contemporanului nostru, de resursele operei sale, dar și de obligația care ne revine în cunoașterea și cultivarea ei.”

Dimitrie POPTĂMAȘ

Ion Chinezu – relief în posteritate – Studii și comunicări prezentate la simpozionul științific prilejuit de centenarul nașterii eminentului cărturar (Târgu-Mureș, 4-5 iunie 1994), volum îngrijit de Melinte Șerban, Dimitrie Poptămaș și Mihail Art. Mircea. Tg.-Mureș, 1999, 130 p. (Caiete mureșene–2)

ISBN: 973-0-00552-4

Ion Chinezu descinde din arealul mureșean. Născut la Sântana de Mureș, se distinge prin laborioasa activitate de critic și istoric literar, publicist și nu în ultimul rând – om politic. Cu excepția unei minime restituiri datorate lui Ion Negoitescu (Pagini de critică, 1969), Vasile Fanache (Gând Românesc, 1973) și Serafim Duicu (Banchetul lui Luculus, 1978), am considerat că asupra lui Ion Chinezu se mai păstrează tăcerea. Acestui scop a fost dedicat un simpozion la Târgu-Mureș (1999) prilejuit de centenarul nașterii sale, ale cărui lucrări au fost date publicității în cartea

apărută în seria „Caietelor mureșene”, sub numărul 2. Volumul cuprinde comunicările autorilor: Cornel Moraru, Doina Graur (București), Nicolae Tatu (București), Vasile Fanache (Cluj Napoca), Dimitrie Poptămaș, Melinte Șerban, Ion Buzași (Blaj), Teodor Tanco (Cluj Napoca), Valeriu Nițu, Ioan Pop, Chereji-Periș Maria Teresia și Carmen Maria Andraș.

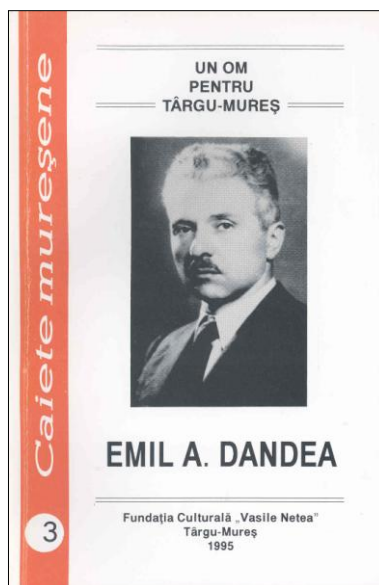
„Se regăsesc caleidoscopic în cronicile publicate de Ion Chinezu în „Mureșul” idei și caracterizări ce vor veni mai târziu cu mai multă maturitate, în cronicile din „Darul vremii” și „Gând românesc”: mai întâi, solide cunoștințe de cultură, cunoașterea realităților sociale și istorice transilvane, dublată de un sentiment perpetuu de a servi cauza românească dezvoltarea culturii, o structură intelectuală robustă, de luptător iluminist, deschisă spre noutățile și modernismul perioadei interbelice și, nu în ultimul rând, topirea gândului și a ideii într-o expresie plină de farmec, impresionantă și de invidiat la un intelectual care își petrecuse o mare parte din anii de studiu în școli ungurești.”

Melinte ȘERBAN

Un om pentru Tg.-Mureș: Emil A. Dandea - Comunicări prezentate la sesiunea comemorativă desfășurată la Târgu-Mureș, în data de 18 august 1994, la împlinirea unui sfert de veac de la moartea lui Emil Dandea. Târgu-Mureș, 1995, 166 p. (Caiete mureșene-3)

ISBN: 973-9168-38-8

Este prima lucrare care aruncă o rază de lumină asupra unui mare edil, primar al Târgu-Mureșului în două mandate 1922-1926 și 1934-1937. Cartea cuprinde lucrările apărute în centenarul nașterii (1994), prilej de reconsiderare a vieții și activității sale interzise în anii comunismului. Autori: Dimitrie Poptămaș, Traian Bosoancă, Vasile T. Suci, Victor Suci, Eugen Man, Melinte Șerban și Mihail Art. Mircea. Aceștia li se mai adaugă Discursul rostit la Mesajul Tronului de către Emil Aurel Dandea în ședințele Camerei Deputaților din 31 octombrie și 1 noiembrie 1928 – Nemulțumirile Ardealului și chestiunea minoritară.

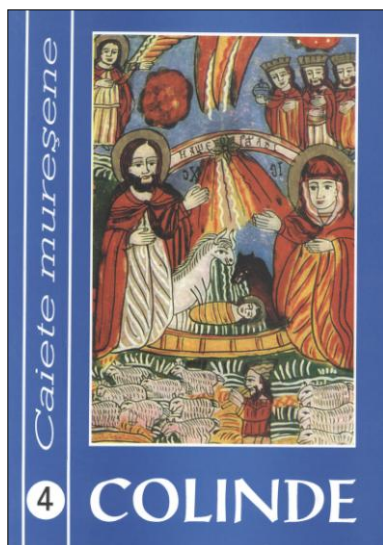
„Despre Emil Dandea generația noastră are mai puține cunoștințe, cu excepția câtorva oameni mai în vârstă care l-au cunoscut și apreciat în timpul vieții. Unii consideră că el ar putea fi omul de replică al unor precursori, aflați și ei în anumite momente ale istoriei, înainte ori chiar și după 1918, la cârma acestei cetăți, pentru care și comemoratul de astăzi a avut cuvinte de laudă ori de aspră critică în diferite împrejurări. Emil Dandea nu poate fi replica nimănui. Activitatea sa, desfășurată pe mai multe planuri ale formației sale pluridimensionale, trebuie cunoscută și reconsiderată în cadrul istoric dat, al unirii Transilvaniei cu Patria-Mamă, cu consecințele sale, cu greutățile, împlinirile și neîmplinirile prin care trecea România interbelică, mai ales teritoriile revenite, în efortul de încropire, viabilitate și consolidare a noii administrații.”

Dimitrie POPTĂMAȘ

Vasile Pop. Colinde. Cu o prefață de Mihail Art. Mircea. Târgu-Mureș, 1996, 120 p. (Caiete mureșene-4)

ISBN: 973-0-00348-3

O carte de colinde este binevenită în zilele premergătoare sărbătorii Nașterii Domnului. Vasile Pop este un cunoscut folclorist mureșean, autor al mai multor culegeri de folclor, multe din ele încă nepublicate până acum. Colindele din acest volum sunt culese din actualul județ Mureș, ale căror melodii sunt cunoscute în bună parte. Punerea lor pe note face accesibilă includerea în oricare repertoriu.

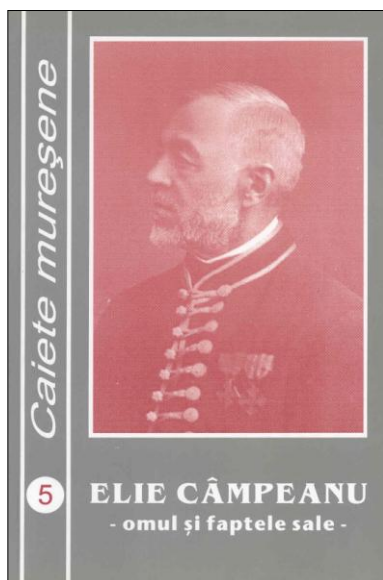

„În bogata colecție a folcloristului Vasile Pop, realizată cu pasiune, consecvență și profesionalitate în scurgerea a șase decenii, un loc privilegiat – prin număr, valoare artistică și ca expresie a sufletului colectivităților tradiționale – îl ocupă colindele. Dintre sutele de melodii și texte, în mulțimea de variante pe care le-a înregistrat în decursul anilor, d-sa a ales un florilegiu din aproape cincizeci de localități ale zonei Mureșului Superior, de pe Valea Gurghiului, din satele de sub Călimani, din Câmpia Transilvaniei, de pe Văile Târnavelor și a Nirajului. Gândul bun al alcătuiturului acestei culegeri este acela de a aduce pe poteca datinei înspre generațiile de azi și de mâine o zestre neprețuită, făurită în adâncuri de istorie, cu rădăcini în spiritualitatea pre-creștină, dar osmotic întrepătrunsă cu tradiția nașterii Mântuitorului Iisus

Hristos.

Și iată că acum, din atâta cântare și atâta suflet aflate în culegerile lui Vasile Pop, ne străduim ca o secvență să mai vadă lumina tiparului. Cele 116 colinde, înregistrate și notate de la purtători de folclor din localități mureșene în răstimpul ultimilor treizeci de ani, dau măsura frumuseții, bogăției și diversității repertoriului sărbătorilor de iarnă în această străveche vatră românească.”

Mihail Art. MIRCEA

Elie Câmpeanu – omul și faptele sale –
Coordonatori: Grigore Ploeșteanu și Dimitrie Poptămaș. Târgu-Mureș, 1999, 152 p. (Caiete mureșene-5)

ISBN: 973-0-00802-7

Protopop al districtului Mureș și paroh al Târgu-Mureșului, Elie Câmpeanu a fost un cărturar desăvârșit, istoric și bibliofil. Ajunge aici după o lungă carieră didactică și preoțească în depresiunea Giurgeului unde este ridicat la funcția de protopop. În Primul Război Mondial trece în Moldova, se alătură Armatei Române devenind fervent susținător al unirii Transilvaniei cu România. Este un cercetător al fenomenului de maghiarizare a românilor din ținuturile secuizate. Îndeplinește un timp funcția de prefect al județului Mureș. Este deputat în Parlamentul României în guvernul lui Iorga (1931-1932). Volumul cuprinde studii și comunicări despre Elie Câmpeanu avându-i autori pe:

Silvia Câmpean, Liviu Boar, Cornel Sigmirean, Melinte Șerban, Grigore Ploeșteanu, Traian Bosoancă și Dimitrie Poptâmaș.

„Trăim într-o lume din ce în ce mai dinamică și egoistă, preocupată periculos de acaparant de grijile cotidiene. Prin volumul „Elie Câmpeanu, omul și faptele sale” Dimitrie Poptâmaș ne propune însă un moment de răgaz, meditație și întoarcere în timp, la vremuri în care oamenii acestor locuri mai aveau timp și pentru suflet, atunci când solidaritatea în fața unor mari probleme era starea de fapt ce-i anima pe toți.”

Nicolae BALINT

Gheorghe S. Mircea. *Vis și adevăr*. Versuri. Cu un cuvânt înainte de Mihail Art. Mircea. Târgu-Mureș, 1998, 86 p. (Caiete mureșene-6)

ISBN: 973-0-00551-6

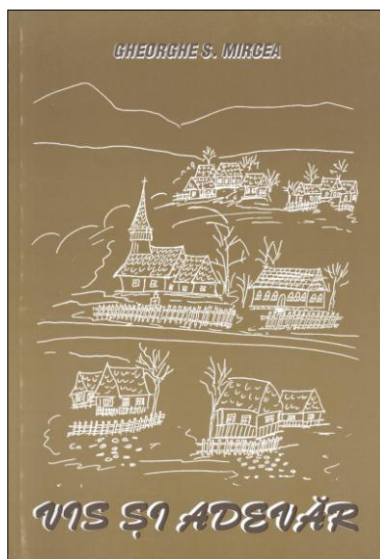
Un volum de debut în versuri al veteranului de război Gheorghe S. Mircea. În cea mai mare parte poezia sa este de factură patriotică. Altele sunt dedicate tinerilor cititori. A fost și a rămas un animator al întâlnirilor cu colegii din Asociația Veteranilor de Război și a celor ocazionate de diferite evenimente istorice.

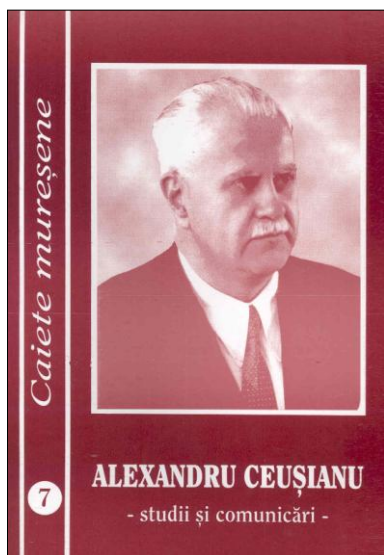
„Dragostea lui pentru rostirea frumoasă, îngrijită, «ca un fagure de miere», va fi început încă din copilăria petrecută într-un sat de la poalele Călimanilor, pe valea superioară a Mureșului. Acolo, în Pietriș, satul în care a văzut lumina lumii, fiind unul din cei zece copii ai unei familii de rând, doinele căpălitului și cântecele de cătănie, melodiile «de porneală» a oilor, «de-a lungul» și «învârtită», poveștile, cimiliturile, alaiurile nunților, melopeele sfâșietoare ale bocetelor și cântecelor de priveghi, cântecul cununii la seceriș, colindele și jocul turcii la sărbătorile de iarnă creau o atmosferă stimuloare pentru firile înzestrate cu fior poetic.”

Mihail Art. MIRCEA

Alexandru Ceușianu – studii și comunicări – prezentate la simpozionul științific prilejuit de centenarul nașterii vrednicului cărturar și om politic (Reghin, 2 iunie 1998), volum îngrijit de Marin Șara, Georgeta Mărgineanu și Iacob Huza, Reghin, Biblioteca Municipală „Petru Maior”, 1999, 88 p. (Caiete mureșene-7)

ISBN: 973-0-00858-2

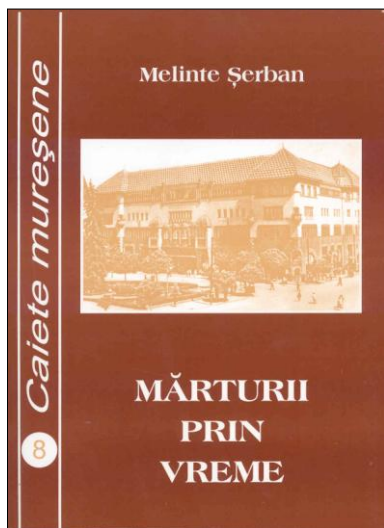

Puțini mai știu astăzi că avocatul Alexandru Ceușianu din Reghin, pe lângă profesiunea sa, a rămas în conștiința cetății ca o personalitate cu certă activitate intelectuală. Poet, romancier, dramaturg și publicist a abordat în scrierile sale teme istorice, a fost prezent în activitățile de culturalizare organizate de Astra. Asupra sa și a operei sale s-a așternut o lungă tăcere. Este meritul domnului Marin Șara, director al Bibliotecii „Petru Maior”, dedicarea unui volum de studii și comunicări la centenarul nașterii omului de cultură. Autorii articolelor sunt: dr Ioan Chiorean, Melinte Șerban, Grigore Ploșteanu, Maria Piștănilă, Traian Bosoancă, Alexandru Matei, Dumitru Husar și Dimitrie Poptămaș. Volumul dorește să-l readucă în actualitate din uitarea care i-a fost impusă de regimul comunist.

„Prin comunicările prezentate, autorii au reușit să contureze portretul moral și spiritual veridic al celui care a fost Alexandru Ceușianu, personalitate marcantă a vieții politice și culturale

mureșene. Ele sunt rod al cercetării materialelor de arhive și biblioteci, din periodicele vremii, cercetare responsabilă și de înaltă probitate profesională. O parte dintre cercetători l-au cunoscut personal, au ținut o permanentă legătură cu familia distinsului cărturar, reușind prin aceasta să prezinte cât mai concret aspecte din viața și activitatea lui.”

Marin ȘARA

Melinte Șerban. Mărturii prin vreme. Douăzeci de ani de viață culturală pe Mureșul de Sus. Târgu-Mureș, 1999, 216 p. (Caiete mureșene-8)

ISBN: 973-0-00927-9

O lucrare de sertar scrisă sub indicațiile atente ale lui Vasile Netea nu și-a găsit locul într-un sistem centralizat de tipărituri. Prin cărțile sale, Șerban Melinte rămâne persoana cea mai autorizată de a prezenta evoluția culturii în spațiul mureșean. A cunoscut multe personalități interbelice care au rezistat timpului, cu care a fost contemporan, cultivând relații de prietenie și corespondență. Merită a fi apreciat stilul scrierilor sale, rezultate ale unor minuțioase cercetări, texte însoțite de o riguroasă bibliografie și note care completează informațiile. Cartea se lecturează cu multă plăcere, tot așa cum erau așteptate de auditori emisiunile sale de la

radio, readucându-ne în memorie oameni, locuri și fapte dintr-un trecut nu prea îndepărtat.

„Carte de debut, dar și de rezistență și referință, scrisă pentru publicul larg, în cuvinte alese, fără a ocoli rigorile științifice, dovadă, imensul aparat bibliografic, acest volum al seriei «Caiete mureșene» rămâne ca un cuvânt ferm asupra celei mai fertile perioade de afirmare a literaturii, culturii și artelor românești într-un spațiu care a așteptat de secole dezrobirea culturii. Numai o atare situație ne putea oferi un model convingător care să ne alimenteze speranțele în puterile noastre creative, noi fiind succesori ai unor spirite luminate care, în toate împrejurările, și-au prețuit valorile.”

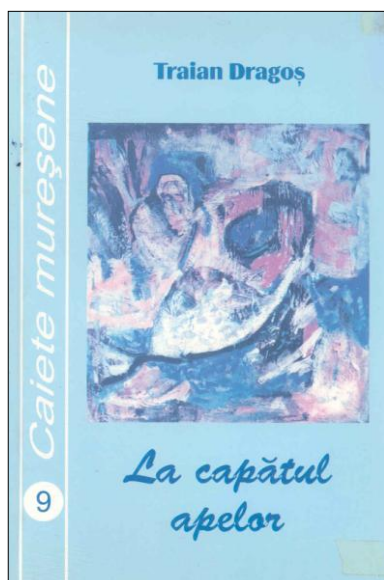
Dimitrie POPTĂMAȘ

„Cercetările sale au în vedere câteva componente de seamă ale culturii mureșene, cum ar fi presa, instituțiile culturale, învățământul mureșan, tradițiile teatrale, muzicale, folclorice și etnografice ale orașului și regiunii. Aflăm astfel că mureșenii au înființat un Conservator de Muzică încă din 1908, creând o adevărată școală de declamație și actorie, creându-se prima trupă de teatru, pe baza căreia Gh. Chirvăsuță a putut dezvolta un teatru de copii, montând numeroase spectacole muzical-coregrafice. Viața muzicală a fost impulsionată de Maximilian Costin și de Octav Zeno Vancea, ultimul impunându-se și prin numeroasele sale creații originale.

Târgu-Mureșul beneficiază apoi de un învățământ de înaltă clasă, prin liceul «Al. Papiu-Ilarian», Liceul Militar, Școala de Muzică și alte instituții de învățământ, în cadrul cărora au funcționat numeroase elemente de elită ca Ion Chinezu, Ovidiu Papadima, Nicolae Sulică, Dumitru Mărtinaș, Iustin Handrea, Aurel Pop, Aurel Horlică, Al. Șerban, Vasile Netea și mulți alții, care s-au manifestat apoi ca oameni de cultură remarcabili, autori de culegeri de folclor, de volume de poezii sau de lucrări cu caracter științific. Mulți dintre ei au devenit și redactori ai unor publicații politice sau culturale, impulsionând astfel în mod substanțial viața culturală a orașului și regiunii. Autorul trece în revistă principalele publicații scoase de-a lungul timpului la Târgu-Mureș și Reghin și insistă asupra conținutului lor, ca și asupra impactului pe care aceste publicații l-au avut asupra dezvoltării culturale a regiunii. După *Ogorul*, apărut în 1921, cel mai important ziar a fost *Mureșul* (1922-1938), ziar în coloanele căruia își face ucenicia literară Ion Chinezu, viitor redactor al prestigioasei reviste *Gând românesc* de la Cluj. Ion Chinezu a semnat aici articole pe teme literare, a redactat cronici și s-a pronunțat asupra unor opere importante ale momentului, între care se numără romanele lui Liviu Rebreanu *Ion* și *Pădurea spânzuraților*.

Un spațiu privilegiat acordă autorul presei mureșene, cea care a creat cadrul favorabil unor manifestări publicistice multiple.”

Mircea POPA

Traian Dragoș. *La capătul apelor.* Versuri. Selecție și cuvânt înainte de Iulian Boldea. Târgu-Mureș, 2000, 68 p. (Caiete mureșene-9)

ISBN: 973-0-01060-9

Traian Dragoș a fost învățător format la școlile Blajului unde a și debutat ca poet, prozator și publicist. A trecut prematur la cele veșnice când abia împlinise 39 de ani. Scrierile sale au ajuns în mare parte în posesia fratelui său, profesorul Vasile Dragoș, care ne-a oferit spre publicare acest volum de versuri. Traian Dragoș a fost fondatorul unui Cerc literar la Târgu-Mureș, îndeplinind funcția de președinte până la moarte, (1963). Acest Cerc literar va deveni Cenaclul „Liviu Rebreanu”, care va juca un rol important în mișcarea literară locală, având ca publicație periodicul cu apariție neregulată „Pagini mureșene”.

„În «Pagini mureșene» din 1964, am publicat un eseu în *memoriam* poetului, încheiat cu un fel de concluzie: «Poezia lui Traian Dragoș oglindește viața noastră cu atâta trăire, încât e păcat să rămână necunoscută.» Iată că placheta postumă «*La capătul apelor*», editată de Fundația Culturală «Vasile Netea», diminuează acest păcat al uitării, înmănunchind o parte din creația lirică a lui Traian Dragoș. Scrierile sale sunt însă mai multe, deocamdată să mulțumim pentru atât, căci, zicerea românească: „Nemulțumitorului i se ia darul”.

Citind versurile lui Traian Dragoș, ești impresionat de sinceritatea lor, de sensibilitatea, de trăirile intense ale autorului. Ca cititor, pătrunzi într-o lume fascinantă, miraculoasă și complexă. Trăirile lirice sunt exteriorizate într-o fluentă a exprimării, într-o limbă aleasă, cu tentă populară și arhaică. Metafora, cu totul originală, scapără cu irizări cerești.

Un ciclu de poezii reînvie pagini de istorie zbuciumată.”

Timotei A. ENĂCHESCU

„Două constante tematice structurează, în general, poeziile lui Traian Dragoș: apelul la evocarea istorică și reliefarea propriei dinamici afective. Proiectat în trecut, eul liric evocă figuri exponențiale ale istoriei naționale (Avram Iancu, Ecaterina Varga) reconstituind gesturile exemplare ale acestor eroi tragici în versuri tăioase, retorice, din care nu lipsesc suflul vizionar și grandilocvența patetică. Alteori, versul e sacadat, în ritm concis, conturând un desen lapidar al eroilor lirici surprinși în mișcare («Afară-i toamnă.../Pe cai mărunți/ Se suie-n munți/ Trei moți și-o doamnă.../În urma lor/Dinspre păduri/ Trec cețuri suri./ Nor după nor./ Merg săltăreț.../ Departe-n zare/Lin se năzare/ Un vis măreț» - din poemul Ecaterina Varga).

Cealaltă dimensiune tematică a poemelor lui Traian Dragoș e marcată de o lirică a eului, de o poezie reflexivă și afectivă în egală măsură, prin care autorul caută

răspunsuri la întrebări grave, cum ar fi rostul existenței umane, problema timpului, fragilitatea ființei, moartea, iubirea etc. În astfel de creații tonalitatea gravă se insinuează cu discreție metaforică, lirismul se naște din ecoul amintirilor, iar poetul, aflat în umbra amenințătoare a timpului caută să identifice semnele unui real agresiv, expunându-și cu patetism propriile avataruri afective. Reconstituirea clipei de iubire e realizată în secvențe lirice irizate de haloul amintirii, nostalgia înfiorând oglinda poemului, în care se reflectă imaginea unui eu mistuit de povara întrebărilor, dar și de ardentă comuniunii erotice: «Era un lac, o fată și-o poveste/ Stăteam atât de singuri. Mari neliniști/ Pluteau în ochii tăi de irizate liniști/Și seara fâlfâia însângerat pe creste.// Sărutul ți-l pândeam cu așteptări de fur/ Și molcom trestia printre tăceri foșnea/ Și luna plină lină așternea/ Peste cărări covor de aur pur.// Cădea o toamnă și un vis murea./ Un dom se prăbușea ca un castel de ceară/ Și-un înger violet plutind prin seară/ Tristeți de despărțiri cădelnița.// Din umbră ne pândea o clipă gravă./Ne-am sărutat dar inima bătea tot rar/ Și buzele aveau un gust amar/ Și lacul părea cupă de otrăvă// Era un lac, o fată și-o poveste./ Un înger mari tristeți cădelnița/ Și-n seara care fâlfâia pe creste/ Cădea o toamnă și un vis murea» (Cădea o toamnă).”

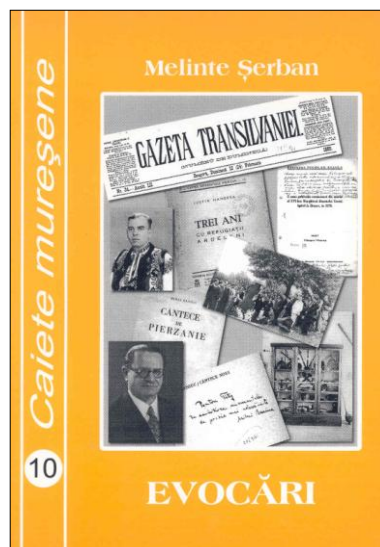
Iulian BOLDEA

Melinte Șerban. Evocări istorice și literare.

Prefață de Dimitrie Poptâmaș, Târgu-Mureș, 2001, 147 p. (Caiete mureșene–10)

ISBN: 973-0-02339-5

A doua carte a lui Șerban Melinte, din seria „Caiete mureșene” explorează și interpretează aspecte mai puțin cunoscute ale vieții culturale mureșene. El adaugă memorialisticii pașoptiste episoadele Doamnei Maria Șușu, fiica preotului Murășan din Șardul Nirajului. Alt studiu este dedicat Căminului „Avram Iancu” al Refugiaților Români din București. Elucidează aspecte mai puțin cunoscute despre Editura „Miron Neagu” din Sighișoara. Alte două studii sunt închinare profesorului Nicolae Sulică din Târgu-Mureș, și lui Iustin Handrea. Fiecare studiu este însoțit de bibliografie și numeroase note explicative.

„Evocări istorice și literare este cartea rigorii științifice și a respectului față de adevăr. Structurată în cinci capitole, această carte ar fi putut să fie de fapt o sumă de cinci volume distincte, fiindcă temele abordate suportau o cercetare extensivă mai amănunțită. Sunt convins că între manuscrisele deținute de autor se află încă multe documente legate de aceste teme. Problematika se întinde pe un arc de istorie de peste 150 de ani și acoperă atât destinul unor personalități culturale, cât și destinul unor

instituții, în, principal din zona Mureșului, dar, prin extensie, și din București, dacă luăm în considerare ceea ce s-a numit Căminul Cultural «Avram Iancu» al ardelenilor refugiați, o instituție care aparține spațiului extracarpatic, dar și ardelenilor, prin învățătorul Iustin Handrea și cei doi mari oameni de cultură Ion Vlasiu și Vasile Netea. Fiecare dintre cele cinci teme reînvie și reconstituie o atmosferă și de istorie, și de faptă culturală. Eu aș vrea să mă opresc puțin mai mult, să stărui asupra unuia dintre aceste capitole, fiindcă el ne face pe noi, cei mai tineri, să nu mai privim cu trufie spre trecut și să spunem că înainte, în acest spațiu, a existat un vid cultural și că de la noi, și cu noi, începe viața culturală și literară. Eu însumi am fost surprins și bucuros să descopăr că, de pildă. Sighișoara a fost un centru editorial extraordinar, chiar dacă nu s-a întins pe un spațiu de timp foarte mare. O editură cum a fost «Miron Neagu», apărută în plină dictatură regală, a reușit să impună o dinamică culturală cu un impact pe termen foarte lung. Atmosfera pe care a creat-o este una din care probabil că acum își trage seva ceea ce se cheamă o dinamică editorială mureșeană contemporană. Lui Melinte Șerban, sunt convins, nu i-a fost deloc ușor să adune din documentele vremii acele mărturii care să dea o imagine coerentă acestui eveniment editorial din perioada interbelică.”

Nicolae BĂCIUȚ

„Sigur, eu cred că această carte are o dublă valoare. Un aspect ar fi că te obligă la dublă reflecție. Imediat ce o citești, nu o citești indiferent; te obligă să reflectezi asupra condiției culturii românești din Transilvania; asupra raportului dintre centru și provincie, asupra raporturilor culturii din Transilvania anilor 1920-1930 și cultura din vechiul Regat. Nu era o sincronizare, deloc, erau multe decalaje în acest sens. Pe de altă parte, sigur, această carte este, efectiv, foarte importantă prin informația pe care o aduce. Găsești în ea informație extrem de interesantă. Multe lucruri, într-adevăr, pe care eu, cel puțin, care sunt de meserie, și eu sunt istoric literar, multe detalii, multe amănunte nu le știam și le-am aflat sau poate mi le-am reîmprospătat. Bunăoară, nu știam că romanul «Ioana» al lui Anton Holban, un roman foarte important, a apărut la editura «Panthéon», în orașul Brad, unde era o revistă, «Abecedar». Din felul cum o prezintă Melinte Șerban, este, poate, cea mai interesantă revistă din Transilvania, deși efemeră. De fapt, «Abecedarul» este nucleul mișcării de la Sighișoara. Pe acest nucleu s-a construit editura «Miron Neagu» și tot ce s-a întâmplat aici, Emil Giurgiuca fiind de fapt creierul acestei întreprinderi literare foarte interesante, un poet foarte talentat, dar și un om de mare rafinament și de mare cultură. Și, poate că pentru prima dată în cultură, la nivelul literaturii ardelenesti se afirmă un principiu selectiv extrem de pretențios prin Emil Giurgiuca. Sunt informații interesante, ca de altfel și altele.

Cartea aceasta, *Evocări istorice și literare*, spuneam, te obligă la reflecție. Și ar mai fi un lucru: problema instituțiilor culturale. Mie mi-a plăcut, în acest sens, foarte mult studiul despre Iustin Handrea, deși acoperă un domeniu care nu mi-e prea familiar. El este interesant deoarece, mai ales în Ardeal, poate mai mult în Banat, a existat un fel de elitism cultural popular și Iustin Handrea, ca să mă refer direct la el, are în minte și în intenții un muzeu, biblioteci sătești, cămine culturale, și nu

întâmplător. Acestea nu erau forme fără fond, cum s-a întâmplat și se mai întâmplă adesea la români. De aceea, experiența lui Handrea poate funcționa ca model și astăzi, sigur, în alte condiții și cu alte mijloace.”

Cornel MORARU

Evocări istorice și literare, cea de-a doua carte, în pofida titlului care nu trădează acest lucru, se află la granița dintre istoria literară, istoria culturală și istoria propriu-zisă. Elaborarea unei asemenea cărți presupune o muncă de documentare migăloasă, uneori oboșitoare pentru a ajunge la rezultatele sperate și dorite. Sursele care stau la baza acestei lucrări, ca de altfel și la a celei anterioare, sunt felurite, de la surse directe, izvoare ca, presa contemporană, la opera propriu-zisă, la creațiile științifice și literare ale personalităților evocate și, lucru relevant, care-i sporește importanța, la informațiile obținute prin contactul direct, fie cu unele dintre acestea, fie cu membri ai familiei, urmașii lor. Pe acest temei, desigur, Melinte Șerban a putut să ne ofere această lucrare. Aș mai adăuga că, atât în ceea ce privește partea istorică, cât și cele culturală sau literară, autorul se bazează pe o vastă bibliografie, ceea ce-i permite să rectifice sau să completeze unele date și informații anterioare.

Grigore PLOEȘTEANU

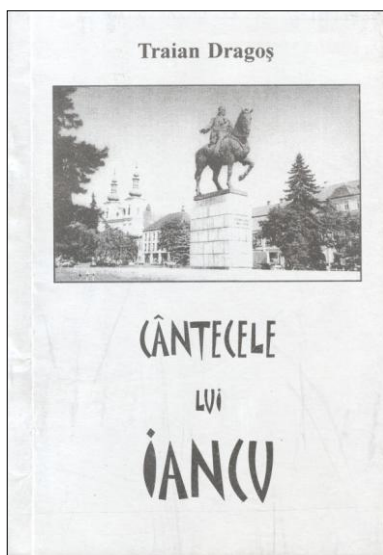
„*Evocări istorice și literare* (2001) completează în mod fericit efortul documentar și interpretativ al autorului, care își lărgeste în mod considerabil aria de investigație, mergând acum până la 1848, deschizându-și volumul cu o binevenită incursiune în Memorialistica mureșană pașoptistă. El identifică astfel câțiva memorialiști de seamă ai timpului, care au înregistrat evenimentele de la 1848 în lucrări de sine stătătoare. Între ei se numără Isaia și Vasile Moldovan, Ștefan Branea, Maria Suțu sau T. Suciuc, oferind câteva fragmente alese într-o Addenda salutară. În principal, autorul se concentrează însă pe conturarea altor instituții cu rol benefic în dezvoltarea vieții culturale locale, cum ar fi Editura „Miron Neagu” de la Sighișoara și Căminul Cultural „Avram Iancu” al Refugiaților Ardeleni de la București, cu rol important în organizarea manifestărilor de protest împotriva Diktatului de la Viena din 1940.”

Mircea POPA

Cântecul lui Iancu. Adunate de Traian Dragoș. Ediție îngrijită și Cuvânt înainte de Vasile Dragoș. Târgu-Mureș, 2001, 62 p. (Caiete mureșene–11)

ISBN: 973-0-02451-0

Figura lui Avram Iancu rămâne pururi vie în conștiința mureșenilor, locul în care a simțit frământările premergătoare Revoluției de la 1848/1849. Tânărul avocat își exercita

practica la Tabla Regească din Târgu-Mureș. Mureșenii, ca de altfel toți românii, păstrează vie memoria lui Avram Iancu. „Căntecele lui Iancu” adunate de Traian Dragoș este o selecție din lirica populară și cultă închinată eroului. Acestea i se mai adaugă poemul propriu „Iancu”. Este o carte de buzunar deopotrivă pentru tineri și vârstnici.

Mica Romă cu Teiul lui Eminescu, cu lacul Chereteu și, mai ales, cu Crucea lui Avram Iancu ce domină Câmpia Libertății, cu festivitățile de mare simțire românească ce se desfășurau în fiecare an la 15 mai și, mai ales, după răpirea părții de nord a Transilvaniei, când în școlile Blajului au găsit adăpost, căldură și învățatură sute de elevi și zeci de profesori refugiați, influențează tineretul școlar încărcându-i sufletul cu un curat și puternic sentiment patriotic, găsind în Craiul Munților expresia curajului, a eroismului, a jertfei de sine pentru binele neamului românesc.

Vasile DRAGOȘ

Valeriu P. Vaida. Mărturii dintr-un veac apus. Ediție îngrijită de Mariana Cristescu. Târgu-Mureș, Ed. Tipomur, 2001, 171 p. (Caiete mureșene-12)

ISBN: 973-8021-39-1

Mărturiile lui Valeriu Vaida privesc trecutul zbuciumat al autorului, care răzbate prin timp înfruntând piedicile sistematice impuse de regimul comunist. Cotat dușman al regimului, fost legionar de conjunctură, absolvent al unei școli de arte și meserii, deținut politic, urmărit și hărțuit de organele securității, ajunge să lucreze în domeniul construcțiilor de viori din Reghin. Aprofundând tainele celebrelor viori din grupul Stradivarius elaborează o lucrare bazată pe experiența sa „Istoricul instrumentelor cu coarde și arcuș”, căreia i-a urmat o monografie închinată lui Dimitrie Știrbulescu. Ambele au fost bine primite de publicul interesat de construcția viorilor atrăgându-și mulți simpatizanți. Este promovată în funcția de director al Centrului Județean Mureș de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Amatori. Colector de antichități, lucrări de artă și valori bibliofile, casa sa va deveni un adevărat muzeu fiind vizitat de numeroși intelectuali din țară și străinătate. Mărturiile sunt însoțite de numeroase aprecieri din partea prietenilor, în bună parte scriitori și oameni de artă.

„Venit și mai târziu în această galerie a «memorialiștilor» și «moralșiștilor» foști deținuți politici, Valeriu Vaida aduce propria sa mărturie, un destin zbuciumat, iar paginile sale, puține din păcate, sunt scrise cu talent (probat și în alte cărți anterioare, chiar dacă de cu totul alt profil), fragmente și «felii» de viață în care relevanța istorică și umană sunt la fel de importante. Aș zice că unele dintre aceste fragmente sunt adevărate romane «în nuce» (dar în nici un caz ceea ce se numește de obicei «romanul vieții mele») și nu pot decât să regret că, din motive pe care nu le cunosc, autorul și-a redactat târziu (probabil) acest document autobiografic, fără să mai dezvolte unele teme extrem de importante; căci a fost refugiat din Ardealul de nord, elev la Brașov și legionar de conjunctură (după propria-i mărturisire), deținut politic și «pacient» al Secției de bolnavi psihici incurabili de la Târnăveni, a ocupat funcții umile și apoi, în timp, altele, mai importante. I-au călcat pragul casei, de-a lungul anilor, personalități ale culturii românești, care au scris despre râvna lui de a aduna și a păstra adevărate comori ale artei populare, dar și documente, cărți rare etc.”

Mihai SIN

„Valeriu Vaida este un «subiect» extrem de complex, imposibil de «epuizat» într-o singură publicație. El însumează o «lume» ce nu va încăpea, probabil, pe de-a-ntregul, nici în propria carte de memorii, care așteaptă lumina tiparului. Un singur lucru este cert: Valeriu Vaida, cu cavalerismul visătorilor «Crai de Curtea Veche», dar mai ales, cu suferința sa imensă, adâncă, mascată cu verticalitate și bărbăție, încheie, cu tandrețe și discreție, o epocă a unor valori morale pe care urmașii noștri nu vor mai avea șansa de a le întâlni decât în pagini de carte.”

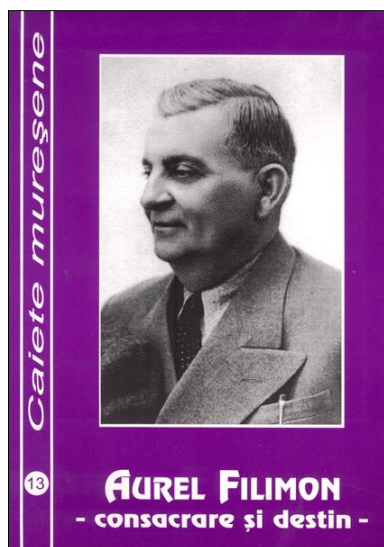
Mariana CRISTESCU

„Cartea vorbește despre prietenie și trădare, despre omenie și căinoșenie, despre recluziune în temniță sau ospiciu, despre drumuri pe alte meridiane, despre dragoste discretă, dar mai ales, despre iubirea de neam. Demnitatea lui de român, de la care nu a abdicat nicicând, transpare din flecare filă a acestui volum.

Nu literatură a dorit autorul, deși din carte nu lipsește pe alocuri fiorul cuvântului meșteșugit. Țelul a fost să ne ofere din cele trăite de el și de ai săi o frescă a unei lumi zbuciumate, în care se succed «chipuri și icoane», arătând că – vorba cronicarului –, bietul om este sub vreme. Scenele din acest «curriculum vitae» sunt relatate simplu, fără patetism și automartirizare, luând viața așa cum este ea – o abordare cu detașarea pe care i-o dă înțelepciunea vârstei și a unei experiențe cu totul remarcabile.

Cred că paginile acestea vor constitui pentru cititori o lectură deosebit de palpitantă, putând oferi chiar materia primă pentru un eventual scenariu de film zguduitor.”

Mihail Art. MIRCEA

Aurel Filimon – consacrare și destin –
Volum îngrijit de Mihail Art. Mircea, Dimitrie Poptămaș și Melinte Șerban. Târgu-Mureș, 2001, 288 p. (Caiete mureșene–13)

ISBN: 973-0-02580-0

Istoric, arheolog, folclorist, muzeolog și bibliolog, Aurel Filimon este întemeietorul Muzeului de Istorie și Arheologie din Târgu-Mureș, precum și a fondului de carte românească a Bibliotecii Orășenești. Va cunoaște la București anii grei ai refugiului la care este obligat din 1940. Se îmbolnăvește și se retrage la Rapoltu Mare, unde se stinge din viață în anul 1946. Târgumureșenii i-au cinstit memoria; în anul 2001, la împlinirea a 100 de ani de la nașterea sa au fost organizate activități memoriale la Târgu-Mureș și Monor, locul său de naștere. La sesiunea aniversară din Târgu-Mureș a fost organizat un simpozion la care au participat cu

comunicări și referate: Teodor Tanco (Cluj-Napoca), Aurelia Veronica Filimon (fica sa), Aurelia Diaconescu, Enikő Melinda Ördög, dr. Valer Pop și Elena Mihiu din partea Muzeului Județean, Dimitrie Poptămaș din partea Bibliotecii Județene, dr. Grigore Ploșteanu și prof. dr. Laurean Someșan. Lucrările susținute la simpozion, precum și o selecție din articolele și studiile sale sunt cuprinse în acest volum care se dorește a fi unul omagial.

„Sunt personalități care, chiar după dispariția lor fizică, continuă să fie prezente prin opera realizată și lăsată urmașilor. Un asemenea om a fost Aurel Filimon. Într-o existență relativ scurtă, el a muncit, a vibrat, a acționat și a ars – neînțeleș și nesprișnit de contemporani – pentru realizarea unui ideal și a unui crez înalt. Au trebuit să treacă decenii după dispariția sa pentru ca strădaniile, munca, abnegația și dăruirea până la sacrificiu în slujba unui scop nobil să fie prețuite de urmași.

În momentul de față, e timpul să ne întoarcem cu gândul – cei ce l-am cunoscut – la principalele etape ale vieții sale și la multiplele probleme care l-au preocupat. Datorită modestiei sale înnăscute și a unei severe discipline morale de care era pătruns, chiar noi, cei mai apropiați lui, întâmpinăm o oarecare greutate în reconstituirea biografiei, a preocupărilor, realizărilor, a înfrângerilor și suferințelor, fiindcă amănuntele asupra acestor probleme personale erau reduse sau lipseau cu desăvârșire în relatările sale.”

Aurelia Veronica FILIMON

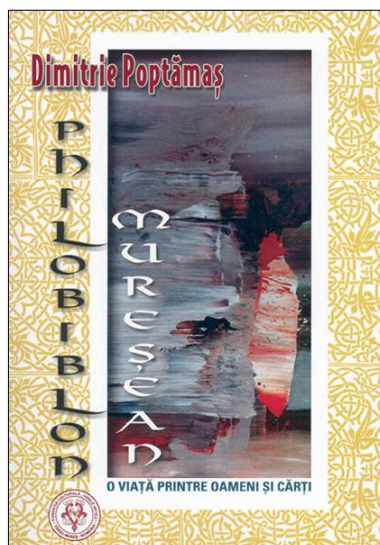
Dimitrie Poptămaș. *Philobiblon mureșean*. O viață printre oameni și cărți. Cuvânt înainte de Melinte Șerban. Târgu-Mureș, 2003, 346 p. (Caiete mureșene–14)

ISBN: 973-0-03239-4

Volumul cuprinde comunicări, studii, eseuri și articole apărute în presa vremii din lunga carieră de bibliotecar și până în anul 2003.

„Cine citește *Philobiblon mureșean* nu poate să nu-l prețuiască pe autorul acestei cărți, al cărui stil se înscrie undeva între înțelepciunea memorialistului și acribia cercetătorului de fapte istorice relevante. De altminteri, varietatea stilului prezentă în carte, o altă calitate a lucrării care o face atractivă la lectură este dată de structura tematică a volumului extrem de diversă; nu trebuie uitat că volumul se constituie din articole publicate de autor în ultimele decenii, cele mai multe fiind scrise după 1990.”

Mircea REGNEALĂ

„«Philobiblonul» ne relevă un Dimitrie Poptămaș mereu preocupat de soarta cărții, de condiția cititorului. Cărți și oameni dintr-o istorie de peste o jumătate de secol se regăsesc în «Philobiblon mureșean», veritabilă radiografie a destinului cărții într-un spațiu cultural inconfundabil.

Dimitrie Poptămaș analizează faptul de cultură din interior, de pe frontul cărții, unde s-a aflat mereu în primele rânduri, promovând nevoia de lectură, susținând autori, cărți, cu generozitate și fără partipriuri. Diversitatea temelor, subiectelor, subiecților nu rupe ritmul expunerii. Pagină de pagină, cartea adună informații, constituindu-se într-un document de referință pentru biografia unei instituții, prin biografia unui om care și-a pus amprenta pe destinul ei.

L-am perceput mereu pe Dimitrie Poptămaș ca pe un partener cultural devotat, neobosit, ca pe un luptător, ca pe un bun patriot.

Despre ultimele decenii ale județului Mureș nu se va putea scrie fără să se ia în calcul *Philobiblonul mureșean* al lui Dimitrie Poptămaș. Luați această afirmație și ca pe o judecată de valoare, ca pe o reverență admirativă, confraternă.”

Nicolae BĂCIUȚ

Iosif Pop. Credință și apostolat. Memorii - Prefața de preot-protopop Liviu Sabău, canonic mitropolitan, ediție îngrijită și postfață de Dimitrie Poptămaș și Melinte Șerban. Târgu-Mureș, 2004, 229 p. (Caiete mureșene–15)

ISBN: 973-0-03560-1

Preotul vicar greco-catolic din Târgu-Mureș - Iosif Pop, a fost o altă victimă a regimului comunist care i-a suprimat cultul. De fapt, îndată după instalarea sa ca protopop, a trăit sub trei dictaturi: carlistă, horthystă iar în cele din urmă comunistă, ultimele două fiind cele mai apăsătoare prin suprimarea aproape a tuturor drepturilor. S-a luptat cu tendințele revanșarde de reactualizare a Episcopiei de Hajudorog, trecerea populației ortodoxe și greco-catolice la credințe străine nouă și îngrădirea drepturilor naționale în teritoriile anexate prin Diktat, iar în anii din urmă, cu repunerea în drepturi a bisericii greco-catolice. Memoriile lui Iosif Pop se constituie într-o carte-document a suferințelor românilor din această parte de Țară.

„Este în aceste pagini confesiunea sinceră și îndurerată a unui patriot care trăiește drama neamului românesc din Transilvania, care se luptă neobosit pentru salvarea bisericilor românești și a românilor din fața valului agresiv de deznaționalizare, văzând cu durere cum sunt nesocotite principiile învățaturii creștine. S-a străduit după retrocedarea Ardealului de Nord la reorganizarea școlilor românești din Târgu-Mureș, întâmpinând iarăși adversități șovine. Meritele sale în această privință, ținând seama și de condițiile vitrege în care a activat, se înscriu în tradiția marelui său înaintaș Gheorghe Șincai.”

Ion BUZAȘI

„Cartea este o autobiografie, este istoria unei vieți, încadrată în evenimentele istorice deosebit de fierbinți, uneori aflate în jurul cărbunilor aprinși, care nu au cauterizat decât slăbiciunile legate de firea omenească, păstrând neatinsă virtuțile proprii oamenilor aleși.

Eram în primul an de teologie (1938-1939), când l-am cunoscut pe părintele Iosif Pop, protopop în Târgu-Mureș. Eram în căutarea unui preot ideal, a unui preot model. Urmasem liceul la Blaj, unde erau mulți preoți, deci aveam de unde să aleg; erau preoți excepționali, talentați, oratori desăvârșiți, preoți de Roma, care străluceau prin studiile și calitățile lor.

Cu toate acestea – pentru mine – modelul de urmat a fost părintele Iosif Pop.”

Liviu SABĂU

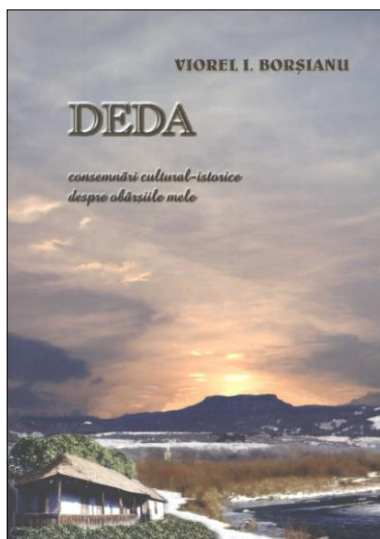
Viorel I. Borșianu. Deda. Consemnări cultural-istorice despre obârșile mele. Ediție îngrijită de Mihail Art. Mircea, Târgu-Mureș, 2005, 76 p. (Caiete mureșene-16)

ISBN: 973-0-03827-9

Până nu demult, Viorel Borșianu era ultimul supraviețuitor al Societății „Arboroasa” din Cernăuți. Este originar din Deda, localitate situată la ieșirea Mureșului din defileu. Aici, tatăl său a fost învățător și director de școală avându-l elev pe Vasile Netea, căruia i-a îndrumat pașii spre studii. Viorel, aproximativ de aceeași vârstă cu Vasile, a devenit inginer agronom. După război a lucrat la Târgu-Mureș, unde s-a stabilit pentru toată viața. Și-a iubit locurile natale ca nimeni altul. Mărturie în acest sens sunt filele de monografie a localității natale pe care Mihail Art. Mircea le publică post-mortem.

„Despre Deda, despre satele înconjurătoare s-a mai scris, s-au elaborat lucrări speciale sau cu intenție complex-monografică, mai modeste sau de mai mare rigoare științifică. Ele se adaugă unei bibliografii locale nicicând exhaustive, nicicând prisositoare. Alături de acestea, scrierea elaborată de inginerul Viorel Borșianu are, pe lângă încărcătura și relevanța intrinsecă a datelor ce ni le transmite, o valoare simbolică, pilduitoare și testamentară pentru generațiile succesive, cea a legăturii anteice cu pământul și oamenii obârșiiilor niciodată uitate.”

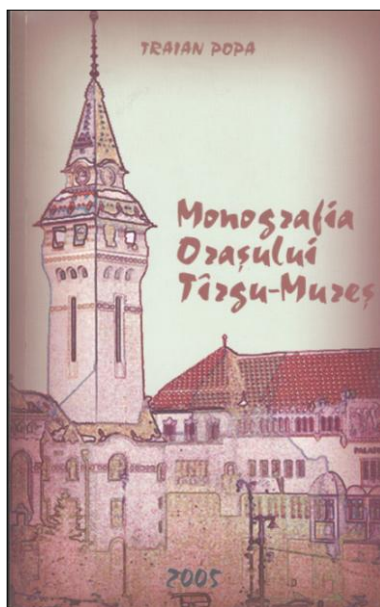
Mihail Artimon MIRCEA

Traian Popa. Monografia orașului Târgu-Mureș. Ediție anastatică, Studiu introductiv de prof. dr. Grigore Ploșteanu, ediție îngrijită de Melinte Șerban și Dimitrie Poptâmaș, Târgu-Mureș, 2005, 323 p. (Caiete mureșene-17)

ISBN: 973-0-04156-3

Orașul Târgu-Mureș s-a bucurat de o monografie istorică încă din anii interbelici. Lucrare masivă (peste 300 de pagini) bogată în ilustrații este rezultatul unei laborioase cercetări în biblioteci și arhive, desfășurate de către profesorul Traian Popa. Lucrarea nu a beneficiat de o bună difuzare. Stocul de exemplare a fost supus interdicțiilor impuse de Diktatul și regimul comunist, ambele denaturând adevărul istoric. O altă lucrare nu s-a mai putut elabora, cu toate inițiativele unor instituții de cercetare, cultură ori învățământ. Lipsa unei asemenea lucrări a fost substituită de o nouă ediție (anastatică) a lucrării istoricului mureșean, însoțită de un studiu-introducere aparținând cercetătorului dr. Grigore Ploșteanu.

„Monografia orașului Târgu-Mureș este o lucrare cu caracter preponderent evenimential, nelipsind însă elementele de cultură și civilizație, și poartă amprenta istoriografiei românești transilvănene, a viziunii școlii istorice clujene de după Marea Unire. Este prima monografie tipărită în limba română dedicată Târgu-Mureșului. Contribuția ei esențială o reprezintă descoperirea trecutului românesc, neglijat sau necunoscut până atunci, al acestor meleaguri. Informația exactă și datele statistice riguroase se îmbină adeseori în paginile ei cu un stil publicistic avântat și cu evocarea caldă a trecutului românesc, nelipsind inserția elementului politico-ideologic și ecoul crizei pe care o traversa România la data elaborării și apariției cărții. Caracterul ei recuperatoriu explică spațiul amplu acordat istoriei elementului românesc. Limbajul autorului poartă amprenta epocii.”

Traian POPA

Melinte Șerban. Cultura mureșeană în memoria cărților. (vol. I). Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2006, 351 p. (Caiete mureșene–18)

ISBN: 973-8406-28-5

A treia carte a lui Melinte Șerban se dorea să fie un studiu cu tendințe de exhaustivitate asupra scrisului și autorilor care au avut preocupări privitoare la județul Mureș, din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. Lucrarea era prevăzută în două volume. A apărut doar volumul întâi, după care autorul a trecut la cele veșnice. Volumul acesta cuprinde cultura mureșeană până la începutul celui de Al Doilea Război Mondial. Același stil ca și la precedentele scrieri ale lui Melinte Șerban, multe informații, note și bibliografie. Este o lucrare de referință cu largă adresabilitate.

„Inițiator și fondator al prestigioasei colecții «Caiete mureșene», autor, colaborator și îngrijitor al mai multor ediții de cărți apărute în Fundația Culturală „Vasile Netea”, istoricul literar Melinte Șerban se distinge prin rigoare și exigență în procesul de informare și în capacitatea de analiză și interpretare a textului literar.

Preocupat de fenomenul literar–cultural mureșean, care se încadrează în valorile spirituale naționale, scrierile sale: «Mărturii prin vreme» (1999), «Evocări istorice și literare» (2001) iar acum «Cultura mureșeană în memoria cărților» (2006), dovedesc cu prisosință capacitatea de sintetizare a unui imens material spiritual produs de oameni ai acestui areal, vitregit secole în șir de posibilitatea afirmării intelectuale, situație deseori invocată de predecesorii autorului. Lectura atentă a unor vechi texte, a operelor luminiștilor, moderniștilor, postmoderniștilor ori romanticilor ridicați din acest ținut,

indiferent de conținutul lor, istoric, literar ori științific, confirmă dinamismul cultural-istoric, cu nimic mai prejos decât al altor zone românești, aducându-și aportul la împlinirile noastre.

Cartea, acest produs definitiv al spiritului, izvor nesecat de cunoaștere, civilizație și prefigurare a viitorului, prin exemplele Domniei Sale, aruncă o nouă rază de lumină asupra valoroaselor contribuții mureșene la dezvoltarea tezaurului unitar al culturii naționale românești.

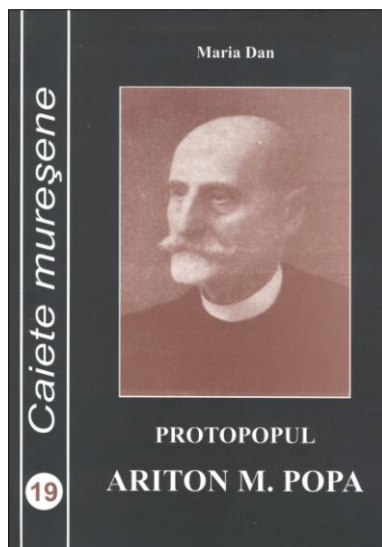
Este recunoștința pe care Melinte Șerban o oferă oamenilor pe care i-a iubit atât de mult și locurilor îndrăgite, purtându-le cu sfințenie amintirea lor curată.”

Dimitrie POPTĂMAȘ

Maria Dan. Protopopul Ariton M. Popa. Cu un cuvânt înainte de prof. univ. Cornel Sigmirean. Târgu-Mureș, 2006, 194 p. (Caiete mureșene-19)

ISBN: 973-7937-18-x

Protopop greco-catolic al Reghinului, Ariton Popa a fost un cărturar desăvârșit. Format în școlile Blajului, a absolvit studiile teologice la Budapesta. Reîntors în Transilvania îndeplinește funcția de învățător; a fost membru al Reuniunii învățătorilor români, membru al Astrei, colaborator la o serie întreagă de periodice. Se stabilește la Reghin (1906), unde este o prezență activă în viața cultural-națională românească. În timpul Primului Război Mondial, din cauza vederilor sale unioniste este internat la Fertőrákos (Ungaria), a fost delegat oficial la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Între anii 1929-1930 este deputat în Parlamentul României. Inițial monografia a fost concepută ca lucrare de licență.

„După întoarcerea de la studii, Ariton Popa a fost numit preot în Bucium-Sașa. În anul 1906, este propus pentru parohia Reghin. Aproape patruzeci de ani, Ariton Popa a condus parohia și apoi Protopopiatul Reghin. Biserica și societatea reghineană, pentru aproape o jumătate de secol se confundă cu una din marile sale personalități. Nu subscriem în totalitate la teoriile elitiste, dar citind cartea Mariei Dan dedicată protopopului Ariton Popa ne gândim la faptul că toate realizările remarcabile ale omenirii se datorează muncii indivizilor măreți. Ariton Popa a fost un om măreț, care a scris istorie la Reghin. Societatea și biserica din Reghin îi datorează foarte mult. Reconstituindu-i viața, de fapt, Maria Dan ne-a reconstituit lumea reghineană din prima jumătate a secolului al XX-lea.”

Cornel SIGMIREAN

Dimitrie Poptămaș. Prezența și circulația vechilor tipărituri românești în zona superioară a Văii Mureșului. Târgu-Mureș, Editura Nico, 2008, 220 p. (Caiete mureșene–20)

ISBN: 978-973-1947-07-5

Una din dovezile permanenței și continuității românești în zona superioară a Mureșului o constituie prezența și circulația vechilor cărți românești. Acest lucru a fost dovedit prin studii de mare probitate științifică, realizate încă de la jumătatea secolului al XIX-lea de către Vasile Popp din Chimitelnic (astăzi Cipăieni), de către profesorul Nicolae Sulică, de protopopul greco-catolic al Târgu-Mureșului, Elie Câmpeanu, și nu în ultimul rând, de Aurel Filimon, bibliotecarul și apoi directorul Bibliotecii Orășenești. Un inventar factual al vechilor tipărituri românești efectuat în anul 1969 la care a participat și autorul cărții a scos la

iveală un impresionant număr de cărți vechi (1508-1830) existente încă în localitățile rurale. Pe baza unor inventare vechi, cât și din însemnările marginale, se poate considera că numărul lor a fost mult mai mare. Lucrarea dovedește ideea de unitate națională prin carte și spiritualitate religioasă.

„Ca orice instrument de acest gen, volumul realizat de Dimitrie Poptămaș reprezintă o binevenită și valoroasă contribuție la studiul istoriei cărții și tiparului, care pune la dispoziția cercetătorilor informații sistematizate și permite adâncirea cunoașterii domeniului și a rolului circulației cărții românești în formarea conștiinței unității de neam și comunității de limbă. O asemenea lucrare presupune întotdeauna acribie, voință de cunoaștere, conștiință profesională și putere de muncă. Fără nicio obligație, numai din pasiune pentru carte, autorul se consacră, cu răbdare și plăcere, acestei munci și o duce la bun sfârșit.”

Gheorghe BULUȚĂ

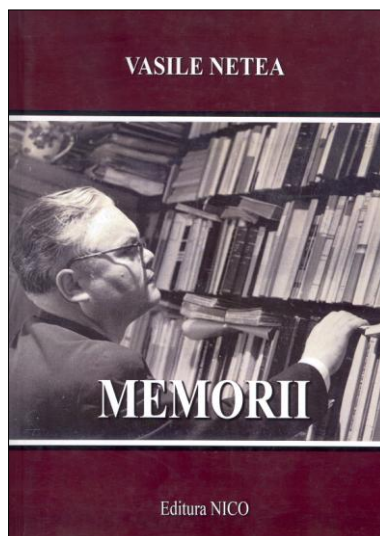
Vasile Netea. Memorii. Ediție îngrijită, introducere și indici de Dimitrie Poptămaș. Cuvânt înainte de dr. Florin Bengean. Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2010, 342 p. (Caiete mureșene–21)

ISBN: 978-606-546-049-2

Memoriile lui Vasile Netea au fost scrise la îndemnul lui Romulus Guga, redactor-șef al revistei „Vatra” din Târgu-Mureș unde au fost și publicate. Apariția lor a fost un act de mare curaj, autorul depășind restricțiile impuse de cenzură. Ele au fost publicate respectându-se textul tipărit. Vasile Netea nu a ocolit viața politică din anii interbelici, frământările politice din anii războiului, cât și după acesta. Nu întâmplător va fi arestat de către regimul comunist în două rânduri, executând 8 ani de detenție. Memoriile sale sunt bogate în informații,

trăsătură specifică scrierilor istoricului, constituindu-se într-o frescă vie a evenimentelor pe care le-a trăit și a oamenilor care l-au înconjurat.

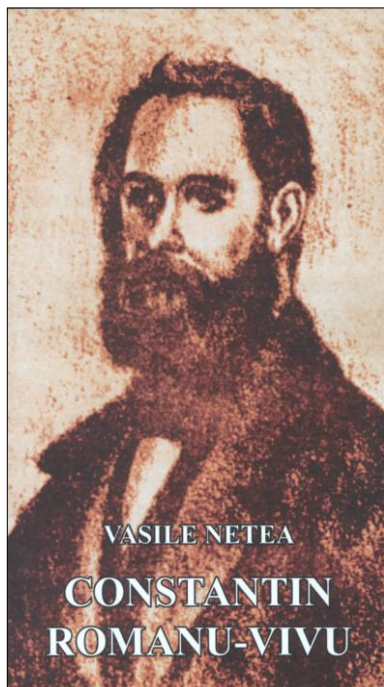
„Opera lui este de o extraordinară complexitate... E extraordinară prin dimensiuni, prin discurs, istoriografie și prin convergența la o anumită problematică. Există în opera lui Netea-istoric o anumită liniaritate. Opera lui a avut apoi, cred, și asta îi definește personalitatea, un caracter contemporan prin excelență, actual, fiind izvorâtă din sensibilitatea lui pentru istoria trăită; și el s-a implicat în politica României, când țara era țară. Vasile Netea a fost foarte atent la tot ceea ce însemna dinamica societății românești și a căutat, prin scrisul său atât de diversificat, să ofere răspunsurile pe care le-a crezut de cuviință. El a chestionat trecutul din perspectiva prezentului, nu pentru a extrapola valori prezente din trecut, ci pentru a putea întreba trecutul; trecutul este mort dacă nu îl întrebăm și el trebuie să fie chestionat și îl chestionăm atunci pornind de la sensibilitatea noastră prezentă. A fost o mare operă de o informație copleșitoare care m-a surprins întotdeauna și m-am întrebat cum au putut să fie depozitate atâtea fișe care sunt de o exactitate uimitoare.” (În: Vasile Netea – evocări și bibliografie, Târgu-Mureș, Ed. Ardealul, 2008).

Pompiliu TEODOR

„Din tot ceea ce a scris cărturarul Vasile Netea, se distinge clar patriotismul său, numărându-se printre cei care au militat și luptat pe toate căile pentru libertatea poporului român, pentru integritatea teritorială a României. Din activitatea sa reiese clar dorința de liniște și pace care trebuie să domnească între toți românii. Vasile Netea se dovedește a fi un patriot desăvârșit, acest lucru rezultând mai ales din scrierile sale. Vasile Netea prezintă într-un mod original ideea unității naționale, idee care este prezentă în fiecare moment al istoriei, tot timpul militându-se pentru realizarea acestui mare ideal al românilor de pretutindeni. Marea Unire - spune Vasile Netea - nu a fost rezultatul unei conjuncturi, după cum, nu a fost opera unui singur partid politic, a unei singure clase sau pătri sociale, ci a fost scopul întregii națiuni române: pentru acest ideal au acționat toate forțele poporului român. Deși scrise și rostite în împrejurări diferite, lucrările și studiile lui Netea sunt strâns legate între ele prin firul roșu care le străbate de la un capăt la altul: ideea originii comune a tuturor românilor locuitori în Țara Românească, Moldova și Transilvania, a continuității lor neîntrerupte. Această idee a fost timp de secole ideea fundamentală a cărturarilor și luptătorilor patrioți din toate țările românești, ea fiind mărturisită pretutindeni.”

Florin BENGHEAN

Vasile Netea. Constantin Romanu-Vivu. Ediție îngrijită și prefață de Dimitrie Poptămaș. Târgu-Mueș, Editura Nico, 2011, 119 p. (Caiete mureșene–22)

ISBN: 978-606-546-135-2

Două sunt motivele pentru care am recurs la reeditarea micromonografiei. În primul rând faptul că în municipiul Târgu-Mureș există o stradă Constantin Romanu-Vivu, dar puțini știu cine a fost omul, iar în al doilea rând, pentru că a fost un model în special pentru tineret, privind spiritul de sacrificiu în împejurările în care națiunea îl cere. Am recurs la tipărirea formei evoluat, la vârsta matură a istoricului, studiu fiind preluat din antologia „De la Petru Maior la Octavian Goga” și nu cel publicat în 1937 de Societatea „Tinerimea Română” care-i poartă numele. Noua ediție este bogat ilustrată, cuprinzând și documentele păstrate ori menționate în diferite lucrări elaborate de Legiunea a XII-a Gemina în anii 1848-1849.

„Este o restituire în puține pagini a vieții dăruite de Constantin Romanu-Vivu Transilvaniei libere, cum o vedea el prin sacrificiul suprem un „multum in parvo”, ce i-l datorăm cu toții prefectului frumos prin înfățișare, tânăr prin elanul consumat în fruntea Revoluției de la 1848-1849 pe Câmpia-mamă a Transilvaniei, linșat, cu totul nevinovat, la poarta nord-estică a orașului.”

Ioan RANCA

Dimitrie Poptămaș. O viață printre oameni și cărți. Philobiblon mureșean vol. II. Târgu-Mureș, Editura VERITAS, 2014, 640 p. (Caiete mureșene-23)

ISBN: 978-973-8116-14-6

Volumul cuprinde activitatea publicistică a autorului, derulată între anii 2004-2014. În prima parte sunt publicate comunicări și referate privitoare la cultura mureșeană în evoluția sa istorică, urmate de studii despre viața și activitatea lui Vasile Netea, corespondența acestuia cu mureșenii, urmate de cronici culturale, laudații adresate unor personalități în viață sau trecute în neființă, precum și câteva cronici de lectură. Cartea se încheie cu câteva dialoguri pe teme culturale publicate în presa locală.

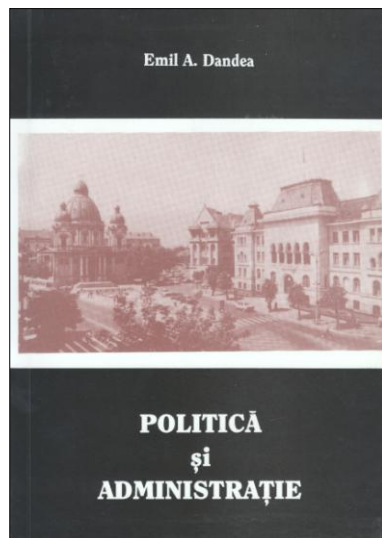
Alte publicații

Emil A. Dandea. Politică și administrație.

Culegere de texte, selecție, studiu introductiv, note și indice de Dimitrie Poptămaș și Mihail Art. Mircea. Cuvânt înainte de Victor Suci. Târgu-Mureș, Casa de editură „Mureș”, 1996, 231 p.

ISBN: 978-9087-36-1

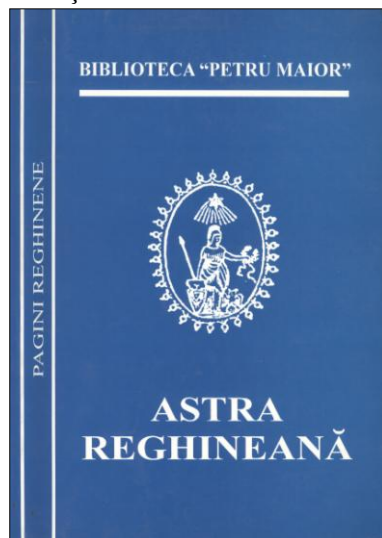
Aprecierea volumului „Un om pentru Târgu-Mureș” apărut în seria „Caiete Mureșene” rezidă în receptivitatea de care s-a bucurat edilul din partea publicului. De aici a pornit ideea ridicării unei statui a lui Emil Aurel Dandea. Odată cu aprobările organelor administrației locale, s-a stabilit locul, în fața Palatului Primăriei, fostul Cămin de Ucenici, Catedrala mică, clădiri realizate în stilul tradițional românesc, în timpul primariatului său. Cu acest prilej, așa cum era firesc, în îngrijirea Fundației a apărut acest volum care cuprinde o selecție din studiile și articolele sale apărute în presa vremii, care evidențiază realizările sale, justificând importanța acestui simbol în orașul în care și-a petrecut cea mai mare și rodnică parte a vieții sale.

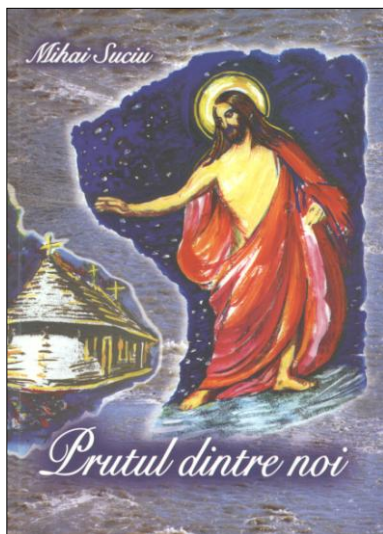
Astra reghineană - 125 de ani de la înființare. Volum îngrijit de Marin Șara, lucrare editată de Biblioteca Municipală „Petru Maior”, 1999, 180 p.

ISBN: 973-0-00911-2

Reghinul se numără printre primele orașe ale Transilvaniei în care a fost înființat un Despărțământ al „Astreii”, la scurt timp după constituire. El a funcționat fără întrerupere până după cel de Al Doilea Război Mondial, când activitatea sa a fost interzisă, iar patrimoniul confiscat. Oamenii locului au avut întotdeauna mare considerație pentru „Astra” și înfăptuirile sale. Poate acesta este motivul pentru care forțele intelectual-culturale s-au raliat foarte repede atunci când s-a inițiat refacerea Asociațiunii. De fapt, în pofida multor interdicții activitatea culturală la Reghin s-a păstrat în cadrele tradițiilor astriste. Volumul a apărut în colaborare cu Biblioteca „Petru Maior”. Comunicările sunt

semnate de: Cornel Moraru, Marin Șara, dr. Grigore Ploeșteanu, Melinte Șerban, Liviu Boar, Dimitrie Poptămaș, iar bibliografia de Georgeta Mărginean.

Mihai Suci. Prutul dintre noi.
Târgu-Mureș, 2004, 255 p.

ISBN: 973-0-03448-6

Mihai Suci, ziaristul cu inima îndurerată și cu gândul la românii înstrăinați și-a îndeplinit o îndatorire național-patriotică, alăturându-se inițiativelor românești de sprijin cultural în Basarabia și Bucovina, în anii redeschetării acestor provincii românești. Prezent în numeroase rânduri cu reportofonul ori pixul la marile evenimente culturale, „Ziua limbii române”, Zilele Bibliotecii „Târgu-Mureș”, Ziua independenței, activitățile de la „Casa limbii române” etc., folosindu-se de aceste ocazii pentru a purta un dialog sincer cu minunații oameni ai acelor locuri, și-a așternut gândurile pe hârtie și au rezultat aceste panseuri uneori mai vesele, de cele mai multe ori triste. Scrise în modul care îl caracterizează prin vocea povestitorului, adesea ironic,

chiar dacă este vorba de soarta fraților noștri de peste Prut.

Cinci ani de luptă românească în Ardealul de Nord 1940-1944. Târgu-Mureș, Editura ANSID, 2005, 350 p.

ISBN: 973-0-04210-1

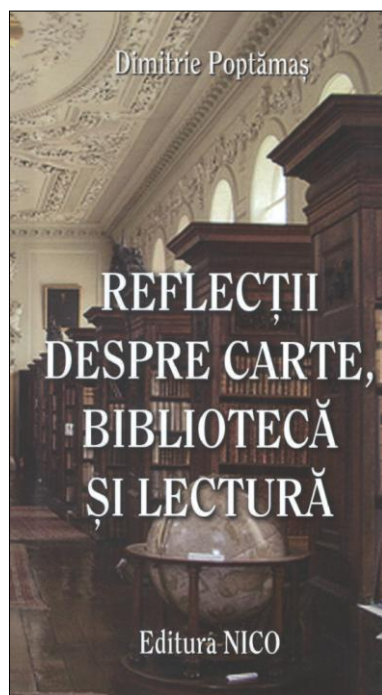
La baza cărții stau documente elaborate după imediata încheiere a celui de Al Doilea Război Mondial, când a luat ființă la București un Comitet pentru monografia luptelor din cursul ultimei robii a Ardealului, al cărui președinte a fost Iuliu Hațieganu, iar secretar a fost numit Vasile Netea. Studiile și rapoartele au fost colecționate și păstrate de secretar. Cursul evenimentelor nu a mai făcut posibilă apariția acestui volum din cauza noilor orientări politice, ieșirea României din rândul puterilor Axei și alăturarea cu Alianța. Orice propagandă care ar fi dus la încordarea relațiilor între statele care urmau să facă parte din blocul comunist a fost interzisă. Documentele au fost

descoperite de noi în biblioteca lui Vasile Netea și au fost publicate în acest volum. Printre alții, ele au ca autori pe: dr. Ioan Harșia din Reghin, Emil Boșca-Mălin, Gavril Scridon, Florin I. Bucur, Vasile Vartolomei, ep. Alexandru Rusu și Emanoil Popp.

Dimitrie Poptămaș. *Reflecții despre carte, bibliotecă și lectură.* Texte selectate din autori români și străini. Târgu-Mureș, Editura NICO, 2010, 186 p.

ISBN: 978-606-546-035-5

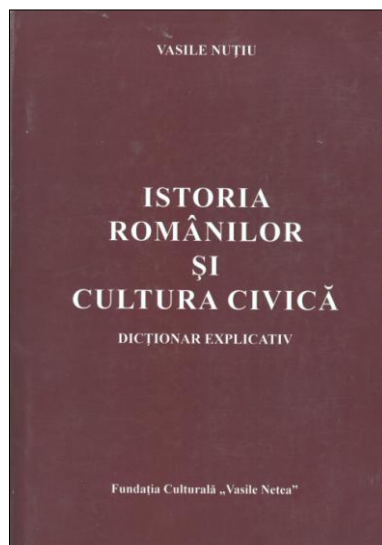
Antologia este o culegere de maxime, cugetări și aforisme, ale autorilor români și străini, culese din lecturile cărților la care am avut acces într-o lungă carieră de bibliotecar și a dorit să scoată în evidență importanța bibliotecii, oricare ar fi ea, și foloasele lecturii. Este o pledoarie și totodată un îndemn pentru „frumoasa și folositoarea zăbavă a cititului cărților” și sursă de orientare a bibliotecarilor în agitația vizuală subordonată acestui scop. Culegerea se limitează la anii 70, cu mici excepții.

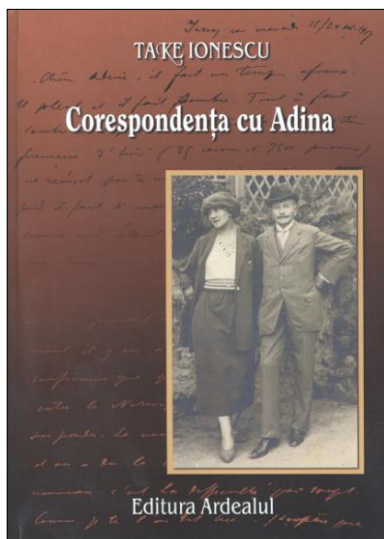

Vasile Nuțiu. *Istoria românilor și cultura civică.* Dicționar explicativ. Cuvânt înainte de Cornel Sigmirean. Târgu-Mureș, Fundația Culturală „Vasile Netea”, 2010, 868 p.

ISBN: 978-973-0-09074-1

Profesorul Vasile Nuțiu este unul dintre pedagogii de marcă ai Târgu-Mureșului. El și-a exercitat activitatea de la catedră cu dăruire și profesionalism, nu ca o obligație de serviciu pentru obținerea unor venituri, ori foloase materiale. Elevii săi nu ieșeau de la orele de istorie până când nu erau clarificați toți termenii obiectului de studiu. Pentru a reuși să procedeze în acest fel era necesară o temeinică pregătire a profesorului, motiv pentru care avea nevoie de o activitate de informare prealabilă. Așa a devenit client permanent al lecturii presei și frecventării bibliotecilor. De aici nu a mai trebuit decât un pas pentru a lua o hotărâre finalizată la retragerea din activitate, timp în care și-a ordonat fișele de dicționar. Așa s-a născut dicționarul explicativ, după cunoștințele noastre, lucrare singulară în literatura de referință.

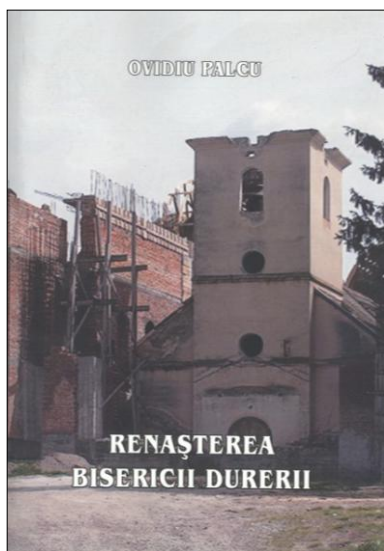

Take Ionescu. Corespondența cu Adina. Traducere din limba franceză, îngrijire, note și indice de Mihai D. Monoranu. Prefață de Dimitrie Poptâmaș. Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2010, 473 p.

ISBN: 978-973-8406-91-9

Scrisorile originale ale lui Take Ionescu către Adina (Olmazu), a doua soție a sa, datează dintre anii 1917-1921, din timpul Primului Război Mondial, timp care Transilvania și Muntenia erau ocupate de Puterile Centrale, trupele armatei române fiind retrase în Moldova în vederea pregătirii unei noi ofensive. Guvernul României s-a mutat la Iași, unde se pregătea aceasta alături de aliați. Soția omului politic urma să se refugieze în occident, accesul fiind îngreunat din cauza teatrului de război din partea de est și centrală a Europei. În această situație, a apărut corespondența.

Scrisorile traduse din limba franceză reflectă iubirea dintre cei doi, care depășește inchipuirea noastră, precum și întâlnirile lui Take Ionescu cu numeroși demnitari români și străini prilejuite de anumite tratative. Scrisorile provin din biblioteca lui Vasile Netea, preluate pentru valorificare și păstrare de către Biblioteca Județeană Mureș.

Ovidiu Palcu. Renașterea bisericii durerii. Cartea albă a Bisericii Române Unită cu Roma, Greco-Catolică, după 1990. Ediție îngrijită și Cuvânt înainte de Dimitrie Poptâmaș. Târgu-Mureș, 2011, 323 p

ISBN: 973-99705-5-9

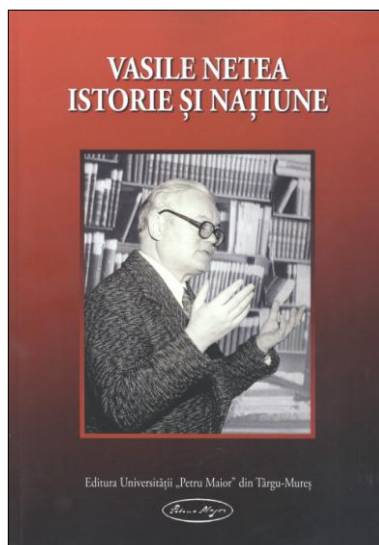
Scoasă în afara legii, credința Bisericii Române Unită cu Roma, Greco-Catolică, reintră în drepturile sale după evenimentele din decembrie 1989. Proces îndelungat și greoi, din cauza lipsei de preoți, a lăcașurilor de cult, precum și restituirea patrimoniului, fac ca acest proces să de desfășoare lent. La aceasta se mai adaugă numărul mare de oponenți individuali, colectivi ori instituționali. Tot în acest chip este și situația privind organizarea ierarhică a bisericii, preluarea Catedralei Mitropolitane din Blaj și reorganizarea de urgență a învățământului superior

teologic. Autorul a îndeplinit funcția de administrator mitropolitan, fiind în miezul activităților pentru realizarea acestui program deloc ușor.

Vasile Netea – istorie și națiune. Studii și evocări. Coordonatori: Dimitrie Poptămaș și Cornel Sigmirean. Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2013, 274 p.

ISBN: 978-606-581-057-0

Niciodată nu ne-a mulțumit felul în care este pusă în valoare opera istoricului, cu atât mai mult, cu cât el este patronul spiritual al Fundației. În gândirea noastră, centenarul nașterii sale ar fi constituit un bun prilej de reevaluare a vieții și activității istoricului. În acest scop, am căutat să antrenăm într-un simpozion care a avut loc la Târgu-Mureș istorici de marcă și personalități care l-au cunoscut și ale căror comunicări fac obiectul volumului. Au participat: acad. dr. Dan Berindei, prof. univ. dr. Nicolae Bocșan, scriitorul Teodor Tanco, David Dorean (Bistrița-Năsăud) Viorel Câmpean (Satu Mare), Ilie Șandru (Toplița), Leon Ștef (Aiud), Ioan Vlaic, alături de muresenii, Corina Teodor, Cornel Sigmirean, Vasile Dobrescu, Iulian Boldea, (universitari), Dimitrie Poptămaș, Mihail Art. Mircea, Gheorghe Dărăban, dr. Monica Avram, dr. Florin Bengean, Lazăr Lădariu, Marin Șara, Ilarie Gh. Opriș, Lucreția Cadar, Nicolae Băciuț, Mariana Ploșteanu și Dorin Borda. Partea a doua a volumului intitulată „Pro Memoria” cuprine un album cu secvențe de la diferite activități și o selecție de programe.

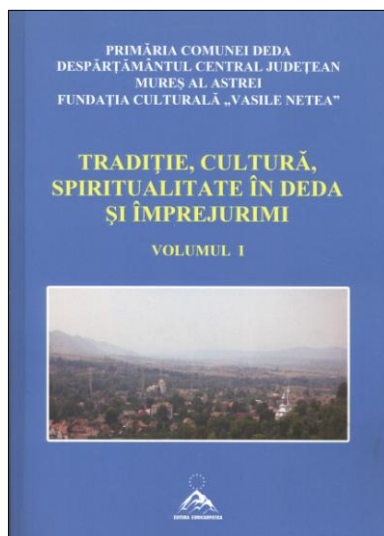

Vasile Netea-Publicistică I. Scrieri din tinerețe, 1928-1940. Ediție îngrijită, selecție și prefață Dimitrie Poptămaș, Postfață Gelu Netea. Târgu-Mureș, Fundația Culturală „Vasile Netea”, 2014, 384 p.

ISBN: 973-99705-7-5

Publicistica lui Vasile Netea face parte dintr-un proiect preconizat să apară în trei volume. Acest prim volum cuprinde publicistica din tinerețe, de la debut și până la Diktatul de la Viena (septembrie 1940). Aproape toate scrierile din această perioadă de timp au apărut în ziarele din Târgu-Mureș, unde a funcționat ca învățător și unde a desfășurat o intensă activitate culturală în cadrul „Astrei” și în alte împrejurări. Tot aici s-a format ca om politic, fiind președintele Tineretului Liberal. Era atât de legat de spațiul mureșean, de oamenii săi, încât nu l-ar fi schimbat cu nimic în lume. Vicisitudinile istoriei și dorința de a readuce nordul Transilvaniei acasă l-a determinat să se refugieze la București. Eforturile sale nu au fost zadarnice. Mărturie în acest sens va fi volumul următor.

Tradiție, cultură, spiritualitate în Deda și împrejurimi. Vol. I. Ediție îngrijită și prefăcută de dr. Florin Bengcean. Sf. Gheorghe, Editura Eurocarpatica, 2014, 442 p. (Primăria comunei Deda. Despărțământul Central Județean Mureș al Astrei. Fundația Culturală „Vasile Netea”)

ISBN: 978-973-1814-93-3

Sub genericul „Tradiție și continuitate cultural-istorică, pe valea superioară a Mureșului” se organizau încă înainte de anul 1989 sesiuni de comunicări și referate la Deda, având ca temă istoria locală. Sub acest titlu se ascundeau și activitățile dedicate fiului satului, Vasile Netea. După moartea cărturarului aceste activități au continuat sub forma unor aniversări și comemorări care se derulau în lunile februarie sau martie ale anului. Bine inspirată ideea dr. Florin Bengcean de a relua această tradiție sub titlul volumului de mai sus. Prima ediție a acestei sesiuni s-a desfășurat în septembrie 2013 din comunicările căreia a rezultat acest volum.

„Deda este și rămâne cea mai importantă comună a Mureșului Superior. Deda reprezintă acea vatră a românismului, a creștinismului curat și sănătos, a respectului, a dragostei și a legăturii indestructibile care trebuie să existe între toți cei care simțim românește și a căror inimă vibrează intens pentru sfântul neam românesc.”

Dr. Florin BENGCEAN

Almanahul „ȚARA FAGILOR”

„Prinosul nostru de recunoștință!”

Dumitru COVALCIUC

Informația despre activitatea „Arboroasa” ar fi incompletă dacă n-am aminti despre una dintre realizările ei de căpătâi – editarea Almanahului cultural-literar „Țara Fagilor”. Toate volumele acestei publicații, unice în felul ei în spațiul românesc, au fost tipărite, începând cu anul 1992, în inima Ardealului, la Târgu-Mureș. Primele două au văzut lumina tiparului cu sprijinul Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Vatra Românească, al Editurii „Tipomur” și al unor oameni cu suflete nobile ca Mariana Ploeșteanu, Mihail Art. Mircea, Oleg Jelesneac, directorul general al Combinatului „Azomureș”, și Ștefan Chiorean, ca sponsori, al lui Constantin Herișanu, președintele menționatei filiale, dar și al distinsei familii Rodica și Carol Puia, prietenii noștri încercați de vreme, care, pe diferite căi, primeau de la Cernăuți, porții mici, ca să nu fie confiscate prin vămi, manuscrisele, pe care, cu bunăvoință, le transmiteau persoanelor responsabile de editarea lor. Volumele III și IV au apărut sub îngrijirea Bibliotecii Județene Mureș (redactor de carte: Mihail Art. Mircea), cu sprijinul Ministerului Culturii din România, datorită faptului că zbuciumul nostru

sufletesc și eforturile noastre orientate spre păstrarea identității noastre naționale au fost atunci înțelese de către domnul Ion Mărunțelu, înalt demnitar în cadrul respectivului minister. În continuare, de apariția almanahului s-a îngrijit Biblioteca Județeană Mureș, al cărei director a fost, până la pensionare, fratele nostru într-un ideal și iubire de neam, Dimitrie Poptămaș. Unele volume s-au mai bucurat de finanțare din partea Ministerului Culturii și Cultelor, altele au fost finanțate integral de Fundația Culturală „Vasile Netea”, condusă de același sincer și devotat prieten al românilor nord-bucovineni, Dimitrie Poptămaș. Când a fost cazul, la acțiunea de sponsorizare a editării almanahului nostru au participat: Primăria Municipiului Târgu-Mureș, dl Corneliu Grosu, directorul Grupului Mureș al BRD Group Société Generale, profesoara Veronica Suci, născută Cervinschi (originară din Bucovina), scriitorul Lazăr Lădăriu, redactorul-șef al cotidianului mureșean „Cuvântul liber”, președintele Despărțământului Central Județean al ASTRA Mureș. De la un timp încoace, de editarea acestor volume se ocupă omul de aleasă cultură și patriotul înflăcărat Dimitrie Poptămaș, președintele Fundației Culturale „Vasile Netea”. Aceștia li s-au alăturat scriitorii Eugeniu Nistor, Nicolae Băciuș, Cornel Moraru. Persoanelor care au participat la ordonarea, culegerea computerizată, la corectarea și tehnoredactarea celor 19 volume, care au ieșit de sub tipar până acum, le suntem deosebit de recunoscători pentru prinosul ce l-au adus la editarea unei valoroase publicații destinate cititorilor români din nordul înstrăinat al Bucovinei.

„Adevărată Carte de Aur a Bucovinei!”

- Interviu eu prof. Dimitrie Poptămaș, președintele Fundației Culturale „Vasile Netea” din Târgu-Mureș –

— *Stimate prieten Dimitrie Poptămaș, iată că joi, 1 iulie 2010, în intimitatea căminului meu familial, asistați de Lucia, fosta noastră colegă (pe vremuri de mult trecute) la instituția de lectură publică a județului Mureș, ne-am întins la vorbă, abordând un subiect drag nouă. Unul cu tematică cultural-literară, prilejuit de apariția volumului XIX al lucrării „Țara Fagilor”. Întâia mea întrebare este una directă: a fost greu să se ajungă până aici?*

— *Aș putea spune că a fost foarte greu.*

— *De când datează începuturile referitoare la elaborarea, editarea acestui Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni alcătuit de Dumitru Covalciuc?*

— *Începuturile le regăsim în anul 1992, când speranțele noastre erau mari. Credeam într-o reîntâlnire a fraților într-un stat unitar.*

— *Putem numi pe cineva anume ca inițiator al acestui almanah?*

— Inițiativa nașterii acestei publicații i-a aparținut Uniunii Vatra Românească, realizatorii ei fiind nimeni alții decât inimosul ziarist, scriitor Dumitru Covalciuc, mureșenii Mihail Art. Mircea și Mariana Ploeșteanu.

— *Așadar, de la inițiativă, s-a trecut la elaborarea, tipărirea almanahului sugestiv intitulat „Țara Fagilor”.*

— Așa este. Primele două volume au văzut lumina tiparului sub îngrijirea inițiatorilor mai înainte pomeniți. Următoarele trei volume au fost editate sub îngrijirea Bibliotecii Județene Mureș, tipărirea lor fiind finanțată de Ministerul Culturii și Cultelor.

— *Pe vremea aceea dețineai funcția de director al așezământului județean de lectură publică. Ce a urmat?*

— Ministerul Culturii și Cultelor și-a retras subvențiile. Drept consecință, alte patru volume au apărut iarăși sub îngrijirea Bibliotecii Județene Mureș, la care s-a raliat Fundația Culturală „Vasile Netea” din Târgu-Mureș.

— *Ești președintele acestei fundații, și, prin efectivă, reală contribuție, ea s-a ocupat de tipărirea almanahului. Așa este, Dimitrie?*

— Incredibil, dar adevărat! Cele zece volume care au urmat au apărut sub îngrijirea și finanțarea Fundației Culturale „Vasile Netea”. În multe cazuri nu ne-a fost ușor să apelăm la bunăvoința unor finanțatori, pentru ca publicația aceasta importantă pentru românii nord-bucovineni să-și continue apariția.

— *Deci, de 19 ani, inima mureșenilor bate pentru frații noștri bucovineni.*

— Da, tot așa cum, dangătul clopotelor bate pe plaiurile dintre Mureș și Târnave la fel ca și în ținuturile locuite de români bucovineni.

— *Almanahul cultural-literar „Țara Fagilor” reunește în paginile lui multă istorie, și mai veche, și mai nouă.*

— Nimic mai real decât acest fapt deloc de neglijat. Reunește multă istorie, cu părțile ei frumoase, cu trecutul legendelor și în contrast cu tot ceea ce a însemnat impunerea comunismului de tip stalinist privitor la înstrăinarea teritoriilor românești și a oamenilor.

— *Pe foaia de titlu a lucrării scrie negru pe alb: Societatea Culturală „Arboroasa”, Cernăuți. Să înțeleg că ea poate fi nominalizată printre inițiatorii Almanahului „Țara Fagilor” sau altceva?*

— Revenind asupra momentelor ivirii acestei lucrări în peisajul editorial mureșean și bucovinean, trebuie să spun un adevăr. Anume că, de fapt, inițiativa propriu-zisă a editării almanahului a aparținut Societății Culturale „Arboroasa” din Cernăuți, organizație nonguvernamentală, care nu figurează ca înscrisă în acte normative, legislative, însă, ea există în localități, în școli și, mai ales, în cadrul unor societăți culturale mixte bucovinene. Almanahul „Țara Fagilor” este produsul

Societății „Arboroasa”, iar, așa cum am mai spus, realizatorul lui este Dumitru Covalciuc.

— *Îndreptate către mureșeni, cuvintele lui Dumitru Covalciuc, conținute în volumul XIX al Almanahului „Țara Fagilor”, le redăm separat în această pagină. Dimitrie, spune-mi, aceste volume au ajuns la Cernăuți?*

— Toate au ajuns, inclusiv cel cu numărul 19, așa cum în vremurile străvechi cartea românească de învățătură a Mitropolitului Vaarlam ajungea în ținuturile mureșene prin așa-zisa Vamă a Cucului, deosebit de actuală și în zilele noastre.

— *Din informațiile pe care le ai, Almanahul „Țara Fagilor” a fost folosit ca sursă de inspirație în elaborarea unor publicații, a unor volume?*

— Întrebarea mi se pare mai mult decât binevenită, întrucât almanahul este menționat în Dicționarul Academiei Române, este menționat și recomandat de către docenții Universității din Cernăuți, ca valoroasă sursă de documentare, iar rubrica „Golgota neamului românesc”, de mare interes pentru toți bucovinenii, a trezit interesul general al românilor de aici, de la noi. Două volume sunt semnificative în acest sens. Vasile Mica a publicat cartea „*Martiri și mărturii din nordul Bucovinei*” (2003), iar, recent, Liliana Corobca, cercetător la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu” din București, al Academiei Române, a pus în circulație volumul „*Golgota românească*”, memorii, amintiri, mărturii despre deportări, ambele bucurându-se de aprecieri unanime.

— *Continuați cu elaborarea și tipărirea Almanahului „Țara Fagilor”?*

— Vom elabora și tipări volumul al XX-lea, având ca dată de apariție anul 2011. Cu el încheiem această adevărată Carte de Aur a Bucovinei. Suntem convinși de importanța acestui corpus de documente, cu atât mai mult, cu cât rămâne o autentică sursă, mai cu seamă ca istorie vie a pătimirilor fraților români nord-bucovineni. „Țara Fagilor” constituie o sursă inepuizabilă de cunoaștere a spiritului bucovinean, care astăzi este prilej de meditație, de apărare a limbii române și a credinței străbune, da, cunoaștere a istoriei românilor, de apărare a memoriei trecutului!

— *Îți mulțumesc pentru că mi-ai oferit prilejul abordării unui subiect atât de interesant, cu multe informații neștiute de cititorii ziarului „Cuvântul liber”.*

— Eu mă simt onorat că am putut să dau glas și gând, prin cuvântul tipărit, dorinței fraților întru păstrarea românismului în dulcea și amara Bucovină!

A consemnat Dorin BORDA

„ȚARA FAGILOR”

Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni,
Cernăuți – Târgu-Mureș, 1994, 280 p.

Vasile I. SCHIPOR

„Țara Fagilor...” este almanahul Societății Culturale „Arboroasa” din Cernăuți, ajuns la al treilea volum. Alcătuit de Dumitru Covalciuc, apare cu sprijinul Ministerului Culturii, fiind îngrijit de Biblioteca Județeană Mureș și tipărit la Târgu-Mureș.

Cuprinsul acestei „cărți de suflet românesc” – cum o consideră Dimitrie Poptămaș, directorul Bibliotecii Județene Mureș, în *Cuvânt înainte* – este bogat, interesant și valoros, sub aspect documentar. Autorul așază, inspirat, la început proza argheziană *Cântare Bucovinei*, datată 1938 și reprodusă din *Scrieri*, vol. 7, București, EPL, datată 1965. Secțiunea *File de istorie* cuprinde materialele: *Lupta de la Dumbrava Roșie*, proză de Nicolae Iorga, *Satul Iordănești în documente moldovenești*, *Comuna Voloca pe Derelui și societățile ei culturale de odinioară*, *Problema Bucovinei în relațiile sovieto-germane*. Alte capitole, *Credința străbună*, *Graiul neamului* (o descriere a situației lingvistice din actuala regiune Cernăuți), *Golgota neamului românesc*, *Documente bucovinene* conțin mărturii care evidențiază politica sovietică de exterminare a românilor din teritoriile ocupate, prezintă oameni și destine strivite de istorie, liste incomplete, dar necesare, cu emigrările și victimele genocidului stalinist, ilustrând una din căile prin care s-a schimbat radical, în defavoarea românilor, structura demografică a ținutului Cernăuți. O mențiune specială facem pentru

materialul *Ne-au scos și morții din morminte*, realizat sub formă de reportaj din cimitirul central din Cernăuți, autor Dumitru Covalciuc, din care transcriem ultimul aliniat: „Amurgește. Mă întorc anevoie spre casă. Picioarele mi se împleticesc, dar parcă port în suflet povara crimei ce-au făptuit-o împotriva morților noștri elementele bolșevizate și fără de Dumnezeu ale unei moscălimi venetice. Cum de li s-a mai putut învârti limba în gură «eliberatorilor», când ne vorbeau cu atâta emfază despre rolul civilizator în Bucovina înapoiată, despre așa-zisul umanism sovietic și despre faptul că duhoarea ne venea, prin ei, de la Răsărit? Ce ne-a venit altceva de la ei, în afară de crimă, crivăț, minciună și profanare de morminte?”

Capitolul *Scriitori nord-bucoveneni* reproduce versuri și proză aparținând unor autori cunoscuți (Vasile Calmuțchi, George Nimigeanu, E. Ar. Zaharia) și mai puțin cunoscuți în Țară. În ultimul capitol, *Folclor bucovinean*, se publică un studiu semnat de Grigore C. Bostan și texte ilustrând specii folclorice diferite: poezia ceremonialului de nuntă, bocete, descântece, snoave, cântece bătrânești. Fotografii și vinietele cu diverse motive folclorice, formează materialul iconografic al almanahului pe care îl semnalăm.

Analele Bucovinei, an. II, nr. 2, 1995, p. 485

Almanahul „ȚARA FAGILOR” la cinci ani de la prima apariție

Ion BELDEANU

Almanahul cultural-literar al românilor nord-bucoveneni „Țara Fagilor” (după cum citim pe pagina de titlu) a ajuns la al cincilea număr. Și dacă semnalăm apariția sa, datorată neobositului publicist și militant cernăuțean Dumitru Covalciuc, o facem pentru că această singulară culegere e aproape necunoscută în mediile cititorilor din țară, cu excepția celor din Târgu-Mureș și Suceava, în primul caz fiind vorba chiar de locul unde „Țara Fagilor” a văzut lumina tiparului.

Salutând apariția sa, Dimitrie Poptămaș, într-un cuvânt introductiv venit din partea editorului, numește cele cinci ediții de până acum ale Almanahului ca fiind pentru Bucovina „*cinci ani de scriere românească îmbrăcată în haina tradițională românească, prin care consfințim originea noastră latină*”. Avem, așadar, în față o lucrare demnă și riguroasă pentru cunoașterea trecutului și prezentului istoric, social și spiritual al românilor din nordul Bucovinei, dar cum spațiul tipografic de care dispunem nu ne permite să intrăm în detalii, ne vom limita la o simplă trecere în revistă a celor peste 260 de pagini, cât însumează aceasta.

Desigur, ponderea materialelor inserate e rezervată conaționalilor noștri din acest zbuciumat pământ românesc, începând odată cu anexarea sa din 1774. Nu întâmplător volumul se deschide cu *File de istorie*, capitol în care sunt cuprinse aspecte

privind populația, starea economică, situația politică sau demografică etc. de dinainte și de după acel fatidic moment. O altă secțiune a cărții e dedicată vieții religioase din Bucovina, dimensiune fundamentală a locuitorilor săi fără de care aceștia n-ar fi rezistat vitregiilor abătute asupra lor. Se distinge studiul dedicat luptei pentru „păstrarea caracterului ortodox și românesc al Bisericii din Bucovina”.

A *treia etnie din Ucraina*, cum se intitulează capitolul următor, argumentează prin cifre și fapte care a fost sau este efectul politicilor imperiale și naționaliste de decimare a elementului etnic autohton din această veche provincie. Și aici nu e vorba numai de politica de deznaționalizare dusă de Austria, dar îndeosebi de genocidul practicat de ocupații sovietici ai Bucovinei și de ceea ce se întâmplă astăzi acolo, când locul intervențiilor brutale l-a luat perfida acțiune de limitare a drepturilor naționale, practică de autoritățile ucrainene actuale așa-zis „democratice”. *Golgota neamului românesc* și suita de documentare ce i se adaugă, și care include și numeroase liste cu nume ale deportaților sau ale celor care și-au semănat viețile în gulagurile siberiene, precum și tabele comparative despre toate aceste suferințe și orori, ei bine, asemenea mărturii cutremurătoare explică, spre mirarea unor comentatori de pe malurile Dâmboviței luați de valul admirației pentru NATO, de ce din etnie majoritară, cum eram în urmă cu mai bine de un secol, românii au ajuns să reprezinte acum doar circa 19 la sută din totalul locuitorilor regiunii Cernăuți.

Almanahul, în partea sa finală, părăsește comentariul și argumentul de factură socio-politică și istorică și se cantonează în sfera sentimentalului, a vieții spirituale. Grupajele de rememorări și evocări literare sau de versuri populare culminează cu un ciclu de poezie bucovineană de ieri și de azi.

Almanahul „Țara Fagilor” n-ar fi fost posibil să iasă la lumină fără concursul generos al Bibliotecii Județene Mureș și al Fundației „Vasile Netea”.

Dacia literară, nr. 3, 1997, p. 52-53

O carte de suflet și conștiință a scriitorului
și publicistului bucovinean Dumitru Covalciuc,
„ȚARA FAGILOR”

George L. NIMIGEANU

Istoria Bucovinei, dar mai cu seamă a Bucovinei de Nord, este una aparte, evenimentele care au marcat viața acestui colț de lume fiind dintre cele mai dramatice. Din nefericire pentru oamenii acestor locuri, situația politică, administrativă, economică și culturală a Bucovinei de Nord mai este și azi marcată de in Justiția strigătoare la cer generată de raptul realizat pe baza Tratatului Ribbentrop-Molotov, tratat ale cărui urmări nu numai că nu au fost remediate, aducând realitatea în vadurile ei istorice și firești, după recunoașterea internațională a nulității acestui tratat, ci, din

contră, aceste urmări s-au amplificat și diversificat, prin fărâmițarea teritorială a pământului românesc de dincolo de Prut. Așa-zisa Republică Moldovenească a fost sfărțecată în mai multe bucăți: Bucovina de Nord este trecută la Ucraina; Transnistria, prin jocuri de interese strategice militare, este împinsă către o autoritate prefabricată; străvechile județe românești din sudul Basarabiei, până la malurile Chiliei și ale Mării Negre, împreună cu Insula Șerpilor trec și ele la Ucraina; iar ce mai rămâne din Basarabia, din „vechea” Republică Moldovenească, închipuie – vai ție, strămoșesc pământ voievodal al lui Ștefan cel Mare – ceea ce azi se cheamă Republica Moldova. Drama însă nu se rezumă la atât, pentru că, politicile duse de guvernarea acestor teritorii înstrăinate sunt politici de deznaționalizare, de anihilare a conștiinței oamenilor cu privire la apartenența de neam, de țară, de limbă și cultură, politici manifeste, voit potrivnice intereselor firești ale oamenilor. Anii de împilare au marcat crunt conștiințele, mai ales ale tinerilor, printr-o debusolare subtilă, întreținută cu o impertinentă agresivitate. Doar vârstnicii și oamenii de cultură, câți mai au în ei lumina sfântă a neamului, încearcă să țină sus această lumină veghetoare a românismului, lucrând neobosiți în ideea înprospătării memoriei asupra adevărilor istoriei acestor locuri. De aceea, considerăm salutară apariția oricărei lucrări care încearcă să conștientizeze continuitatea neîntreruptă a românilor pe aceste vetre românești de când lumea, scoțând la iveală documente mărturisitoare, doveditoare ale crucificării acestui neam pe crucile istoriei zilelor noastre.

Între cărțile cu o astfel de menire, Almanahul cultural-literar „Țara Fagilor”, alcătuit de scriitorul și publicistul bucovinean Dumitru Covalciuc, ocupă un loc aparte, stând mărturie adevărilor noastre de neclintit. Almanahul apare sub egida Societății Culturale „Arboroasa” din Cernăuți, cu sprijinul financiar al Ministerului Culturii din România și în îngrijirea Bibliotecii Județene din Târgu-Mureș și a Fundației Culturale „Vasile Netea” din România, între cei implicați cu trup și suflet numărându-se și domnia Dimitrie Poptămaș (directorul bibliotecii târgumureșene) și Mihail Artimon Mircea (redactorul volumului). Cele cinci volume apărute până în prezent sunt tipărite la Editura Tipomur din Târgu-Mureș, care și-a făcut din această tipărire o datorie de onoare.

Recenta apariție a volumului V (apariția fiind anuală) se dovedește a fi un documentar deosebit de valoros și mărturisitor, atât prin numărul mare de colaboratori și materiale publicate, cât și prin ceea ce am putea numi spirit de rezistență, de neînduplecare în fața nedreptății a intelectualității (și nu numai) de dincolo de Prut și din Bucovina sufletului nostru, rezistență tradusă în fapt prin înaltul nivel al conștiinței și responsabilității în fața urmașilor și a viitorului.

Almanahul este judicios structurat pe capitole distincte: File de istorie. Statornici în dreapta credință, A treia etnie din Ucraina, Golgota neamului românesc, Documentar, Oameni și locuri, Folclor bucovinean și poeți populari, Creație literară. Istorie culturală-profiluri. Conținutul se remarcă prin acribie, precum și prin treaza și neostenita conștiințiozitatea lui Dumitru Covalciuc, sufletul acestei întreprinderi editoriale.

Fără a intra în detalii, acestea rămânând să fie parcurse de către cititori, ne

rezumăm la a enumera colaboratorii, între care se află nume de rezonanță (în ordinea publicării în volum) – Dimitrie Poptâmaș, Constantin Ungureanu, Ștefan Purici, Mihai Iacobescu, Ilie E. Torouțiu, Florea Șapcă, Adrian Acostăchioaiei, Dumitru Mititei, Vasile Pauliuc, Mihai Sternioală, Dumitru Covalciuc, Dimitrie Țopa, Ion Popescu, Gheorghe Pavel, Ion A. Posteuca, Nicolae Mariuțac, Aurel Popovici, George L. Nimigeanu, Dragoș Tochiță, Aurora Bejan, Ion Hrebenaru, Procopie Meglei, Elena Fedoreac, Maria Toacă, Maria Tudor-Gheorghiu, Dumitru Oprișan, Maria Andrieș, Traian Stratulat, Constantin Rotaru, Arcadie I. Schipor, George Drumur, Vasile Posteuca, Mircea Streinul, Vasile Bâcu, Nicolae Șapcă, Ion Beldeanu, Grigore Bostan, Ion Cozmei, Constantin Hrehor, Zinaida Smochină-Rotariu, Arcadie Suceveanu, Grigore Crigan, Mircea Lutic, Maria Nichirsa, Manuela Nicolae-Popescu și, nu în ultimul rând, după contribuția sa la apariția acestui almanah, Mihail Artimon Mircea.

Vom încheia subliniind, încă o dată, abundența și valoarea documentară a almanahului, cu privire la drama istorică trăită de bucovinenii de peste granița de nord a României, în această a doua jumătate a secolului XX, dramă care, din nefericire, continuă încă să facă victime pe altarele ilogismului și anacronismului, ale suferinței și nedreptății. Avem datoria de conștiință, lăsată de bunul Dumnezeu, să iertăm ceea ce este de iertat, dar nu avem dreptul să uităm. Acest almanah are menirea să țină trează memoria noastră, în fața conștiinței noastre și în fața lumii.

24 ore mureșene, anul V, nr. 872, 4 aprilie 1997, p. 4

Almanahul cernăuțean „ȚARA FAGILOR” la cinci ani de la apariție

Ion BELDEANU

Almanahul cultural-literar al românilor nord-bucovineni „Țara Fagilor” (după cum citim pe pagina de titlu) a ajuns la al cincilea număr. Și dacă semnalăm apariția sa, datorată neobositului publicist și militant cernăuțean Dumitru Covalciuc, o facem pentru că această singulară culegere e aproape necunoscută în mediile cititorilor din iară, cu excepția celor din Târgu-Mureș și Suceava, în primul caz fiind vorba chiar de locul unde „Țara Fagilor” a văzut lumina tiparului.

Salutând apariția sa, Dimitrie Poptâmaș, într-un cuvânt introductiv venit din partea editorului, numește cele cinci ediții de până acum ale Almanahului ca fiind pentru Bucovina „*cinci ani de scriere românească îmbrăcată în haina tradițională românească, prin care consfințim originea noastră latină*”. Avem, așadar, în față o lucrare demnă și riguroasă pentru cunoașterea trecutului și prezentului istoric, social și spiritual al românilor din nordul Bucovinei, dar cum spațiul tipografic de care dispunem nu ne permite să intrăm în detalii, ne vom limita la o simplă trecere în revistă

a celor peste 260 de pagini, cât însumează aceasta.

Desigur, ponderea materialelor inserate e rezervată conaționalilor noștri din acest zbuciumat pământ românesc, începând o dată cu anexarea sa din 1774. Nu întâmplător volumul se deschide cu „File de istorie”, capitol în care sunt cuprinse aspecte privind populația, starea economică, situația politică sau demografică etc. de dinainte și de după acel fatidic moment. O altă secțiune a cărții e dedicată vieții religioase din Bucovina, dimensiune fundamentală a locuitorilor săi fără de care aceștia n-ar fi rezistat vitregiilor abătute asupra lor. Se distinge studiul dedicat luptei pentru „păstrarea caracterului ortodox și românesc al Bisericii din Bucovina”.

„A treia etnie din Ucraina”, cum se intitulează capitolul următor, argumentează prin cifre și fapte care a foi! sau este efectul politicilor imperiale și naționaliste de decimare a eh meritului politicilor imperiale și naționaliste de decimare a elementului etnic autohton din aceasta veche provincie. Și aici nu e vorba numai de politica de deznaționalizare dusă de Austria, dar îndeosebi de genocidul practicat de ocupații sovietici ai Bucovinei și de ceea ce se întâmplă astăzi acolo, când locul intervențiilor brutale l-a luat perfida acțiune de limitare a drepturilor naționale practică de autoritățile ucrainene actuale așa-zis „democratice”. „Golgota neamului românesc” și suita de documentare ce i se adaugă, și care include și numeroase liste cu nume ale deportaților sau ale celor care și-au semănat viețile în gulagurile siberiene, precum și tabele comparative despre t:ate aceste suferințe și orori, ei bine, asemenea mărturii cutremurătoare explică, spre mirarea unor comentatori de pe malurile Dâmboviței luați de valul admirației pentru NATO, de ce din etnie majoritara, cum eram în urma cu mai bine de un secol, românii au ajuns să reprezinte acum doar circa 19 la sută din totalul locuitorilor regiunii Cernăuți.

Almanahul, în partea sa finală, părăsește comentariul și argumentul de factură socio-politică și istorică și se cantonează în sfera sentimentalului, a vieții spirituale. Grupajele de rememorări și de evocări literare sau de versuri populare culminează cu un ciclu de poezie bucovineană de ieri și de azi.

Almanahul „*Țara Fașilor*” n-ar fi fost posibil să iasă la lumină fără concursul generos al Bibliotecii Județene Mureș din Tg.-Mureș și al Fundației „Vasile Netea”.

Românul, nr. 23, iunie 1997

„ȚARA FAGILOR”

Emil SATCO

În volumul apărut sub îngrijirea Bibliotecii Județene Mureș și a Fundației culturale „Vasile Netea” din România, Dimitrie Poptămaș, directorul bibliotecii amintite și președinte al fundației, scrie cuvântul de început „Cu gândul la Codrul Cosminului”. Câteva studii interesante sunt semnate de George T. Nimigeanu (*Considerațiuni antropogeografice asupra Bucovinei*, preluat din Revista Bucovinei, nr. 10, 1943), dr. Constantin Ungureanu (*Structura proprietății funciare a ținutului Cernăuți la 1774*), dr. Ion Popescu (*Românii și componența națională a Bucovinei în perioada ocupației habsburgice 1774-1918*), Dumitru Covalciuc (*Frământări în sânul Bisericii Ortodoxe din Bucovine în perioada 1945-1995*). Rubrica „Restituiri” include texte de Em. Grigorovitză, Leca Morariu, Zaharia Voronca, Gavril Rotică, Emilian Slușanschi, Simeon Reli. Mai semnalăm: micromonografia „Târnauca, sat din preajma Herței” (Dumitru Aioanei), rubrica „Golgota neamului românesc”, culegerile de folclor bucovinean făcute de D. Covalciuc, rubricile „Istoria culturală” și „Profiluri” (care evocă pe Ioan Neculce, Epaminonda Bucevschi, Ștefan Ștefureac, George Nimigeanu, Mircea Streinul, Adrian Fochi și Paul Celan). În rest, multe articole documentare, creații poetice, note cu caracter de document. Ne reîntoarcem, totuși, la „Golgota neamului românesc”, spre a sublinia perseverența lui Dumitru Covalciuc în a scoate la lumină calvarul românilor din nordul înstrăinat al Bucovinei, calvar care poate fi considerat cu mult mai dramatic decât cel al evreilor din același spațiu geografic. Supuși unui permanent proces de deznaționalizare, timp de un secol și jumătate, de către ocupanții habsburgici, ei nu s-au putut bucura decât de 22 de ani de libertate în țara

reîntregită, ca să se scufunde apoi în iadul bolșevic, parcă pentru totdeauna. Sunt incluse aici un reportaj al lui Virgil Gheorghiu, cunoscut reporter din timpul războiului din Răsărit și o serie de mărturii semnate de Ileana Fodoreac, Grigore Golovate, Al. Davideanu, Filaret Mihoreanu, Grigore Voronca, Aurel Popovici, Gheorghe Frunză, Magdalena Morar și Ilie Grijincu. „Golgota neamului românesc” se poate constitui, în timp, într-o carte document.

Scriptum, Suceava, nr. 2, 1998, p. 42-43

„ȚARA FAGILOR”

Almanah cultural-literar al românilor nord-bucoveneni,
Cernăuți – Târgu-Mureș, 1997, 264 p.

Vasile I. SCHIPOR

Cel de al cincilea volum al almanahului „Țara Fagilor” este tipărit cu sprijinul Bibliotecii Județene Mureș și al Fundației Culturale „Vasile Netea”. Alcătuit de Dumitru Covalciuc, „inițiatorul și ziditorul” acestui almanah, periodicul apare sub egida Societății Culturale „Arboroasa” din Cernăuți. Redactorul volumului este Mihail Artimon Mircea.

În cuvântul introductiv, *La cinci ani*, Dimitrie Poptămaș, directorul Bibliotecii Județene Mureș, convins că unitatea spirituală a românilor „se accentuează în vremuri de restriște”, face un bilanț al colaborării cu conașionarii noștri din regiunea Cernăuți. Cei cinci ani „de căutări și adevărată istorie”, „de scriere românească” și „de restituire a literaturii” au creat și consolidat o fericită stare a regăsirii celor de un neam: „Din această stare a renăscut cuvântul revărsat în atâtea pagini, pentru a deveni nemuritor și pentru a înfrunta uitarea. Înstrăinați de vatra străbună, dispersați în cele patru puncte cardinale, sfidând mașina de exterminare cu numele ei sinistre[...], adevărate fabrici ale morții, cu gândul curat, nădejde și speranță, nord-bucovenenii au așteptat ora mărturiilor. Din acestea s-a născut «Țara Fagilor», memorialul celor care au răzbit terorii comuniste o jumătate de veac”, renăscuți „în adevăr și dreptate, sfidând nelegiuirea” (p. 5).

În prima secțiune, *File de istorie*, almanahul publică studiile: *Populația Bucovinei în preajma anexării ei de către Austria* (Constantin Ungureanu); *Unele aspecte ale situației etno-demografice din Bucovina în perioada habsburgică* (Ștefan Purici); *Un memoriu din 1780 al iluministului Vasile Balș despre situația din Bucovina și necesitatea unor reforme* (Mihai Iacobescu); *Poporația și clasele sociale din Bucovina*, fragment din cunoscuta lucrare a lui I. E. Torouțiu, *Diplomația americană și problema Bucovinei* (Florea Șapcă), testamentul politic al lui Doxachi Hurmuzachi din 1857 și *Diploma împărătească* din 9 decembrie 1862.

Din a doua secțiune, *Statornici în dreapta credință*, se remarcă studiul lui Dumitru Covalciuc *Un veac de luptă pentru păstrarea caracterului ortodox și românesc al bisericii din Bucovina și materialul Starea Eparhiei Cernăuților și Bucovinei în anul 1995*, semnat de Adrian Acostăchioaiei.

În cea de a treia secțiune, *A treia etnie din Ucraina*, secțiune nouă în structura acestui almanah, pe lângă contribuțiile de statistică istorică, semnate de profesorul pensionar Gheorghe Pavel, găsim un fragment din cartea preotului Dimitrie Țopa, *Românismul în regiunea dintre Prut și Nistru din fosta Bucovină*, publicată la București în 1928 și studiul lui Ion Popescu *A treia etnie din Ucraina*.

Valoroase și, totodată, emoționante sunt materialele din secțiunea *Golgota neamului românesc*, ce cuprinde un adevărat „memorial al durerii”, consemnând mărturii-document pentru *Arhiva durerilor noastre*, semnate de supraviețuitorii „binefacerilor și fericirilor” bolșevice sau de refugiați. Profesorul Ion A. Posteucă din Stănești, satul în care s-a născut poetul Vasile Posteucă, este autorul unor *Pagini negre în istoria Stăneștilor*. „Campaniile urii și persecuțiilor” duse de ruși pentru nimicirea fizică a românilor bucovineni se desfășoară ca într-un ritual al decăderii umanității în primitivism (încurajarea delațiunii, promovarea și „sacrificii istorice”, prin ignorarea și specularea dramei celor nedreptățiți de o istorie strâmbă, susținerea „cozilor de topor”, execuții, deportări în lagărele de muncă forțată din cele mai sălbatice locuri ale fostei U.R.S.S., spolierea satelor, teroarea, învrăjbirea diabolică a oamenilor). Nicolae Mariuțac reface în *Demnitatea, floare aleasă* drama deportării în Kazahstan a unei familii de oameni așezați din Ciudei. Țăranul Aurel Popovici, în *Ne-au batjocorit veneticii și cozile de topor*, reînviind momente dureroase din istoria contemporană a satului bucovinean, constată cu amărăciune: „Așa am rămas servitori pe pământul nostru strămoșesc, iar străinul stăpân până în prezent. Străinul caută să se hrănească pe spatele și munca noastră, să ne strice obiceiurile, să ne fure limba și s-o înlocuiască cu un grai ce nu-l pricepem” (p. 116). Muncitorul silvic Dragoș Tochiță povestește cu înfiorare lui Gheorghe al lui Ichim Voloșciuc din Cireș, cunoscută în istoria orală a satelor de pe valea Șiretului (*32 de ani ascuns de frica bolșevicilor*). Octogenara Aurora Bejan din Budineț păstrează încă vii în memorie amănunte și episoade ale deportării familiei sale în Siberia. Depănându-și povestea dramatică, ea crede și acum, ca toți bucovinenii supuși unei oribile politici de exterminare: „N-am fost cu nimic vinovați, dar am fost distruși cu cruzime numai pentru faptul că eram români, că eram gospodari, că pământurile noastre trebuiau răpitate de venetici” (*Ne-au dus păgânii la moarte*, p. 127). Ion Hrebenaru, profesorul silit să-și părăsească satul („Duc o viață dublă, rupându-mi inima în două: jumătate lăsând-o în sat, iar cealaltă jumătate luând-o cu mine la Chișinău.”) afirmă că „eliberatorii” Bucovinei „au adus numai lacrimi și durere în casa noastră, mutilându-ne conștiința și viața” („*Cât trăit-am pe pământ...*”, p. 129). Aceeași convingere o are și Procopie Meglei din Ropcea în istorisirea sa *Păgâni au fost și de-ai noștri, nu numai veneticii*: „Au venit la noi niște prăpădiți din «zemplenci», au găsit în Bucovina vite, cai, porci, găini și s-au apucat să pape binișor și să ne comande. Mai întâi de toate ne-au tăiat pădurile, ducând lemnul cine știe unde. Ne-au dus și pe noi prin străfundurile Siberiei, ca să ne prăpădească, ca să ne distrugă

ca neam” (p. 141). Poetul refugiat și deportat George L. Nimigeanu, într-un text cu titlu simbolic, *Comuna migratoare*, trăiește acut sentimentul dezrădăcinării: „După o viață anapoda, trăită cu țărâita, cum zice o vorbă din bătrâni, am ajuns să nu știu din ce țară și din ce neam mă trag, nici ce limbă au vorbit și vorbesc părinții mei și nici în ce pământ își dorm somnul de veci moșii și strămoșii, care, de acolo de unde sunt, mă veghează cum veghează rădăcina pomului fructele de pe ramuri” (p. 118). George L. Nimigeanu deapănă aici amintiri dulci-amare din satul natal, Tereblecea, prin care Dumnezeu ar fi trecut desculț cândva, sat rămas „după sârma ghimpată, rupt de neam și de țară, pe același pământ, sub același cer, dar în țară străină, după câte se arată, parcă pentru totdeauna” (p. 120). Drama satului Tereblecea, „pribegind în alte legi și lumi străine” e drama tuturor satelor românești samavolnic acaparate de imperiul slavilor răsăriteni: „Jumătate de veac, mare cât un mileniu, a trecut cu tancurile lui roșii peste inima satului; bătrânii au devenit memorie, limba a început să-și uite cuvintele, bâlbâindu-le cu accent străin în loc să le rostească răspicat și cu adâncimi de adevăr, credinței i s-au pus gratii la uși și ferestre, peste suflet s-au povârnit pietroaiele și lanțurile unei sclavii apocaliptice, între frate și soră, între tată și fiu, între mamă și dor, lacrima și sârma ghimpată devenind atotputernice. Ani în șir, decenii în șir, parcă veacuri, parcă milenii...” (p. 120). Acum, când Bucovina „schizoidă” e arătată lumii ca model european, când în cancelarii se asumă cu hârnicie și atâta ușurință „sacrificii istorice”, prin ignorarea și specularea dramei celor nedreptățiți de o istorie strâmbă, o altă Bucovină își trăiește, paralel, cu un sentiment dureros, drama abandonării și a condamnării ei la înstrăinare totală: „Bătrânii cad pe rând la rădăcinile veșniciei, vârstnicii n-au vreme de suflet și de limba neamului, din cauza grijilor, tinerii sunt pur și simplu furați de la trebile înalte de conștiință sau sunt mânați de frică pe unde nici nu gândești și într-un mod cu totul împotriva firii iar intelectualitatea este ostracizată de-a dreptul, împotriva ei țesându-se cămășile de forță ale strâmbelor legi, făcute după chip și interes străin, intenționându-se ștergerea din conștiințe a adevărului despre origini, obiceiuri, tradiții, limbă, istorie și apartenența la românism.” (p. 121). Și oare câți bucovineni din cei care au pribegit spre sud „după semnul mâinii/să-și găsească în azur stăpânii” (G. Drumur) nu trăiesc, în însingurarea lor, ca George L. Nimigeanu: „«Sat al meu ce duci în lume...», în coastă cu durerea de la Fântâna Albă, străjuit de măreția Codrilor țară de capăt ai Cosminului și de jalea fără de alean a mamelor, a pruncilor, a moșilor și strămoșilor. Oare ce vârstă are veșnicia streșinilor tale și de unde să-mi chem cail prunciei, acum când veacul cade către asfințit?” (p. 121).

În *Documentar*, „Țara Fagilor” continuă să publice liste cu victimele represiunilor staliniste din Bucovina anilor 1940-1945.

Secțiunea *Oameni și locuri* cuprinde texte diverse: *Cum a fost odaia* (Elena Fedoreac), *Orașul din ochii Anei* (Maria Toacă), *Mângâieri pentru însingurare* (Maria Tudor-Gheorghiu), *La Dobronăuți, cu clopotarul Vârsta* (Dumitru Oprișan), *În hram și-acasă...* (Maria Andrieș), toate aducând alte mărturii despre soarta românilor bucovineni din regiunea Cernăuți.

Folclor bucovinean și poeți populari grupează cântece de înstrăinare, doine, strigături cântate, o legendă (*Răsplata*). Din creațiile poezilor populari reținem un

fragment din textul *Veniți, bucovineni, acasă*, alcătuit de Constantin Rotam din satul Poieni: „Lăsați ținuturile străine, / Spre care n-ați pornit de bine / Și-n Bucovina vânturați, / Unde v-așteaptă atâția frați /.../ Lăsați deșertul necuprins, / La noi cu flori de măr a nins / Și ierburile se scaldă iar / În rouă de mărgăritar /.../ Veniți, acasă este raiul / Și după voi tânjește graiul / Și datina, și sărbătoarea / Și cer albastru ca cicoarea. / De-o să porniți spre Cernăuți. / Vom fi mai tari, vom fi mai mulți (p. 190-191).

În capitolul *Creație literară*, almanahul „Țara Fagilor” include versuri ale unor poeți bucovineni din România Mare (George Drumur, *Troiță*; Vasile Posteuca, *Tristeți*; Mircea Streinul. *Cântecul din urmă*) și ale unor contemporani: Vasile Băcu, Nicolae Șapcă, Ion Beldeanu, Grigore Bostan, Ion Cozmei, Constantin Hrehor, George L. Nimigeanu („Poemele ce încă nu s-au scris / în Limba Noastră s-au făcut cuvinte / eu nu-s decât un semn că ele sunt / vechi sărbători în tinere veșminte // Poemele ce s-au mărturisit / în Limba Noastră s-au făcut izvoare / eu nu-s decât un semn că ele sunt / în patria întregă curgătoare”), Zinaida Smochină-Rotaru, Arcadie Suceveanu („De-aceea avem o sfântă rugămintă / Spre cei ce au istoria de-a gata: / Să ne redea strămoșii din morminte / întregi cum sunt, nu-n rate, cu bucata. // Să ne întoarcă, sfântă și primară, / Memoria ce zace în arhive / Și-ntregul neam ce sângează sub țară / De dulci pronume, dalbe substantive. // Și cum suntem cu toții vinovații, / Să ne rugăm, egal împărțind vina, / Ca să ne ierte doina și Carpații, / Să ne-nfizeze iarăși Rădăcina.”) Din creația unor prozatori contemporani se tipăresc *Revolta*, fragment, de Dumitru Covalciuc și povestirea *Blestemata*, de Grigore Crigan.

Istorie culturală. Profiluri capătă consistență prin materialele: *Părinte al istoriografiei bisericești române*, consacrat de Mircea Lutic lui Eusebie Popovici (1838- 1922), „întemeietor al studiului istoriei bisericești la români și al istoriei bisericești române în special”, „oștean al românismului și al credinței noastre strămoșești”, membru de onoare al Academiei Române; *Eusebiu Mandicevschi în lumina unor documente noi, restituiri* de Maria Nichirsa; *Diplomatul și scriitorul Octav Vorobchievici*, de Manuela Nicolae-Popescu, *Destin și spirit arborosean*, de Grigore Bostan, închinat lui Dumitru Covalciuc la împlinirea celor 50 de ani.

În tradiția românească a calendaristicii, prin cea de a cincea sa apariție „Țara Fagilor” se înscrie între publicațiile aparent „mici, dar cu efecte însemnate” din ținuturile samavolnic răpite și supuse de atâta vreme, sistematic și cu brutalitate, deznaționalizării.

Analele Bucovinei, anul V, nr. 2, 1998, p. 13-15

Sfârșit de an bucovinean

Liviu PAPUC

Să trecem ușurel și dincolo de limitele graniței artificial impuse fostei Bucovine, pentru a vedea că și acolo, prin strădania deosebită a eternului luptător pentru drepturile populației românești, Dumitru Covalciuc, se alcătuiește cu constanță un volum deosebit, intitulat „Țara Fagilor”, Almanah cultural-literar al romanilor nord-bucovineni. Acest al șaselea tom, de 300 de pagini, a apărut spre finele anului 1997. În aceeași îngrijire a Bibliotecii Județene Mureș și a Fundației Culturale „Vasile Netea” din România ca și precedentele, avându-l redactor pe inimosul Mihail Artimon Mircea. Încă o probă a legăturilor constante între frați, a schimburilor culturale permanente sub semnul acelorași idealuri. Pentru că, nu numai la nivel de indivizi, legăturile Bucovinei înstrăinate cu Patria-Mamă, în ciuda piedicilor constante, a barierelor ridicate la diferite niveluri administrative, continuă cu fervoare.

În scurtul său preambul, *Cu gândul la Codrul Cosminului*, directorul Bibliotecii mureșene și președintele Fundației sus-menționate, domnul Dimitrie Poptămaș, pune volumul sub semnul celor 500 de ani trecuți de la strălucita victorie a lui Ștefan cel Mare asupra oștii polone în pădurile Bucovinei și-și aduce aminte de manifestarea de Sf. Dimitrie la târnosirea catedralei de la Hrusăuți-Voloca. „Niciodată nu mi-a fost dat să văd atâta încredere în forța divină, atâta disciplină și unitate de voință ca în acea zi. (...) Frumos prilej de aducere aminte, întărire în credință, dătătoare de putere și de speranțe în biruință”.

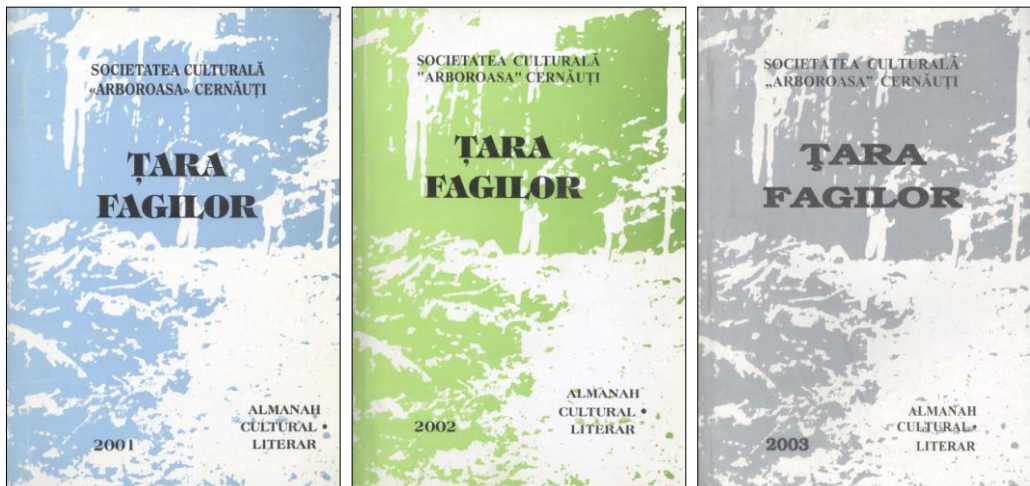
Prima secțiune a almanahului, „Bucovina în timp și spațiu”, aduce câteva studii serioase privind populația, proprietatea funciară și structura antropo-geografică a provinciei istorice, dar ne-am oprit ceva mai mult la deosebita contribuție a lui Dumitru Covalciuc. *Frământări în sânul Bisericii Ortodoxe din Bucovina în perioada 1945-1995*. Autorul face un necesar excurs asupra istoriei postbelice (sovietice și ucrainene) a Bisericii bucovinene, care a avut de luptat permanent împotriva agresiunilor religioase, etnice, sociale. Într-un discurs limpede, fără „teama exprimării clare, fără preocupări de diplomatie inutilă, D. Covalciuc reproduce, de multe ori pe baza unor relatări de moment, de la fața locului, loviturile la care a fost supusă biserica ortodoxă autohtonă, crimele care se numesc arderea și dărâmarea de biserici, pângărirea de monumente, profanarea de morminte.

Zguduitoare pagini, așa cum sunt și cele cuprinse în secțiunile „Oameni și locuri” și „Golgota neamului românesc, în care găsim mărturii din lagărele comuniste, din vremea foamei bucovinene impuse, unele dintre acestea cu pertinente descrieri de atmosferă: „Satul Igești, pe timpuri gălăgios, vesel, era mohorât. Ți se crea impresia că toți sătenii abia se întorseseră de la o înmormântare. Casele pustii, rămase ca niște văduve bătrâne și orbe, stăteau drept mărturie că stăpânii lor, acei oameni care au fost

fruntea satului” „de răzeși, s-au refugiat în România, salvându-se de urgia stalinistă”. Mărturiile sunt completate de listele persoanelor din câteva comune, care au avut de suferit în întreaga perioadă (deportați, morți, închiși, persecutați), și care se află în secțiunea „Documentar”. Cei ce-au rezistat datorează acest fapt unei credințe adânci, precum și umorului sau detașării pe care le conferă o structură sufletească superioară. O bătrână de dincolo de Bug declară: „Cântecele ne-au ținut în viață”, iar în altă parte, deși este vorba de suportarea unor samavolnicii, deținătorul amintirilor găsește vreme și pentru vorbe de duh: „Faptele rele sunt ca păduchii: din piele se fac și pielea omului o mănâncă”, sau „Cine papă multă miere, tot la urmă varsă fiere”.

Pioșenia este manifestă și în secțiunile „Cum a fost odată – Restituiri”, unde găsim fragmente din scrierile cunoscuților Em. Grigorovitz, Leca Morariu, Z. Voronca, G. Rotică, S. Reli și „Istorie culturală. Profiluri”, unde remarcăm „Contribuții documentare la biografia lui Mircea Streinul” de Dragoș Oлару, sau *Cernăuțeanul Paul Celan* de Grigore Crigan. Nu trebuie uitate, chiar dacă menționate de abia acum, contribuțiile de „Folclor bucovinean” (cu câteva foarte interesante cântece din timpul celor două războaie mondiale), sau rubrica „Poesis” (în care găsim creații de-ale lui George C. Nimigeanu, Arcadie Opaț, Vasile Izvoran-Cernăuțeanu, Ion Cojocar, Ion Băcu). Dumitru Covalciuc face loc și unor versuri „Din creația literară a cititorilor almanahului”.

TIMPUL-Revistă de cultură de la Iași, nr. 4 (57), aprilie 1998

„ȚARA FAGILOR”: al șaselea volum

Adrian TODERIU

Printre aparițiile editoriale de certă valoare pentru cititorii români din Ucraina se înscrie și volumul al șaselea al Almanahului cultural-literar „Țara Fagilor” – publicație a Societății culturale „Arboroasa” din Cernăuți. Alcătuit de președintele acestei Societăți, scriitorul și ziaristul Dumitru Covalciuc, volumul a apărut în îngrijirea Bibliotecii Județene Mureș și a Fundației Culturale „Vasile Netea” din România, cu concursul nemijlocit al directorului și președintelui acestora – d-l Dimitrie Poptâmaș, un mare prieten al românilor nord-bucovineni.

Cum e și firesc, un loc aparte în almanah îl ocupă tratarea problemelor de istorie și cultură bucovineană, acestea fiind grupate pe mai multe capitole: „Bucovina – în spațiu și timp” „Cum a fost odată. Restituiri”, „Golgota neamului românesc”. „Istorie culturală”. Diversitatea tematică și numărul impresionant de autori imprimă volumului o înaltă ținută științifică și publicistică. În cele circa 300 de pagini ale almanahului, istoria se îmbină armonios cu prezentul, reliefându-se perenitatea românismului în spațiul nord-bucovinean și problemele majore cu care se confruntă populația românească de la 1774 încoace. Dr. Ion Popescu, bunăoară, semnează articolul „Românii și componența națională a Bucovinei în perioada ocupației habsburgice (1774-1918)”, iar Dumitru Covalciuc scrie despre frământările din sânul Bisericii Ortodoxe din Bucovina în perioada 1945-1995.

Interesante din punct de vedere științific sunt și articolele grupate la capitolul „Documentar” unde sunt publicate liste ale victimelor dezmățului bolșevic din multe localități românești ale actualei regiuni Cernăuți. Aceste liste incomplete, alcătuite în marea lor majoritate de martori oculari, constituie un pios omagiu adus zecilor de mii de români nord-bucovineni, arestați și întemnițați, deportați în Siberia, morți pe diferite fronturi sau decedați în lagărele de muncă din imensul imperiu sovietic. De altfel, acest număr al almanahului excelează și prin bogăția de documente de arhivă privind istoria culturală a ținutului. Vom menționa doar „Contribuții documentare la biografia lui Mircea Streinul”, semnate de Dragoș Olaru și însoțite de facsimile după documente din timpul când poetul era elev al Liceului „Aron Pumnul” din Cernăuți.

Fiind un bun cunoscător și propagator al folclorului bucovinean, alcătuitorul D. Covalciuc a repartizat un compartiment și acestui gen, publicând cântece din perioada Primului și celui de-al Doilea Război Mondial, strigături, legende populare. La capitolul „Profiluri” găsim un buchet de consemnări inspirate despre cronicarul Ion Neculce, pictorul Epaminonda Bucevschi, profesorul și animatorul cultural Ștefan Ștefureac, poetul Paul Celan și alte nume ancorate puternic în istoria și cultura acestui spațiu mioritic.

Parcurgând cu atenție paginile volumului nou-apărut al Almanahului „Țara

Fagilor”, putem observa că, prin bogăția sa tematică și aspectul poligrafic elegant, el le-a depășit cu mult pe cele precedente. Este încă o dovadă grăitoare a faptului că și în țara noastră sunt talente capabile să mențină veșnic aprinsă candela renașterii culturale și spirituale a neamului.

Concordia, 16 mai 1998, p. 5

„ȚARA FAGILOR”

Eleonora SCHIPOR

Impunătorul almanah, conceput și alcătuit cu multă răbdare de neobositul arborosean, literatul și publicistul Dumitru Covalciuc, a ajuns la cel de al 6-lea număr. Ca și în numerele precedente, găsim pagini consacrate istoriei, culturii, literaturii, etnografiei Bucovinei, file despre durerile neamului nostru, folclor, versuri de poeți din generațiile mai vechi și contemporani, legende, descrieri ale tradițiilor, datinilor populare etc. E salutar că printre semnatarii almanahului, alături de personalități cu renume, consacrate în diferite domenii, întâlnim și autori de la „talpa țării”, cum sunt Valeriu Zmoșu, Elena Fedoreac, Dragoș Tochiță, Zinaida Smochină-Rotaru s. a.

Almanahul „Țara Fagilor” ne ajută să ne îmbogățim spiritual, să ne cunoaștem trecutul și prezentul. Sincere felicitări domnului Dumitru Covalciuc pentru acest almanah, care își merită locul în casa fiecărui român din regiunea noastră.

Zorile Bucovinei, Cernăuți, 6 iunie 1998

Almanahul „ȚARA FAGILOR” – 1997

Ștefan BROASCĂ

Pentru a șasea oară, la Târgu-Mureș, vede lumina tiparului almanahul cultural-literar „Țara Fagilor” 1997, alcătuit de Dumitru Covalciuc. Această ediție încununează într-un fel eforturile laudabile și îndelungate ale alcătuitorului de a oferi iubitorilor slovei materne, atât din partea de nord a Bucovinei, cât și din toată țara, un volum bine încheiat cu un număr impresionant de studii și articole deosebit de interesante și valoroase. O simplă enumerare a celor doar din primele compartimente privitoare la trecutul

Bucovinei este mai mult decât relevantă. Texte de Emil Grigorovitză, Leca Morariu, Zaharia Voronca, Gavril Rotică, Simion Reli sunt judicios completate cu investigații ale unor exegeți actuali, Constantin Ungureanu, Ion Popescu, Dumitru Covalciuc, care reliefează convingător caracterul românesc dintotdeauna al ținutului nostru.

Un spațiu aparte îl constituie capitolele consacrate dramei românilor nord-bucovineni în perioada 1940-1950, perioadă în care au fost supuși premeditat unui proces dureros de deznaționalizare, unei terori și prigoane fără precedent - masacrele de la Lunca și Fântâna Albă, deportările, foametea. În acest sens, de un tragism ieșit din comun sunt dezvăluirile Ilenei Fedoreac, Măgdălinei Morar, ale lui Ilie Grișincu, Filaret Mihoreanu, Alexandru Davideanu etc.

O galerie de profiluri ale reprezentanților de seamă ai neamului este creată în capitolul „Istorie culturală” de Vasile Bizovi (Ion Neculce), Dumitru Opreșan (Epaminonda Bucevschi), Dragoș Olaru (Mircea Streinul), Grigore Bostan (Adrian Fochi), Grigore Crigan (Paul Celan).

Impresionează mostrele din tezaurul folcloric de nesecat pe care ni le oferă de fiecare dată cu generozitate almanahul. Și aici, un merit incontestabil îl are chiar alcătuitoarea, care își tipărește din giuvaierile culese în ani și ani de căutări în ediția de față cântece și strigături, dar și legende ce i-au fost puse la dispoziție de Eleonora Schipor, Ion Posteuca, Ion Bejenaru.

Creația literară este prezentată doar prin poezie. Cu cicluri reprezentative sunt înfățișați atât poeți confirmați editorialicește (depre iconarul George C. Nimigeanu nici nu face să vorbim), cât și un mare număr de poeți amatori.

Sigur, este imposibil de realizat într-un spațiu restrâns un tablou cuprinzător asupra acestei ediții a almanahului „Țara Fagilor”. Această bucurie însă o pot avea toți cei ce-l vor lua în mână și-l vor frunzări doar pentru început, pentru ca apoi, citind un articol, nu se vor mai putea reține să nu ia cunoștință și de celelalte, toate împreună formând o panoramă semnificativă a unei Bucovine de demult, legendare și fabuloase, cu adânci rădăcini românești, care acum, comparând-o cu o realitate tristă și vitregă pentru neamul care i-a dat strălucire și i-a imprimat un dinamism atât de creator cândva, nu-ți lasă decât un sentiment nealinat de regret.

Plai românesc, anul IX, nr. 7(124), iulie 1998

„ȚARA FAGILOR”

I. AI. BARBU

Apărut recent, sub îngrijirea Bibliotecii Județene din Tg.-Mureș și a Fundației Culturale „Vasile Netea”, cel de-al șaselea volum al acestui Almanah, alcătuit de inimosul scriitor bucovinean Dumitru Covalciuc, constituie un bun prilej de aducere aminte și de meditație asupra zbuciumatei istorii a Bucovinei, pământ românesc despicat de o frontieră crudă și nedreaptă. În acest volum-mărturie se întâlnesc înfrățite numele unor colaboratori de prestigiu de pe ambele „maluri” ale frontierei, sfidând astfel restricțiile politice și administrative. Almanahul, girat de Societatea Culturală „Arboroasa” din Cernăuți, se deschide cu un „*Gând la Codrul Cosminului*”, semnat de D. Poptâmaș, președintele Fundației „Vasile Netea”, în care sunt trasate liniile directoare, ideile-forță ale bogatului cuprins al volumului. Fără a intra în analiză și detalii, vom cita doar câteva rubrici incitante, care pot da o imagine coerentă asupra a ceea ce înseamnă Bucovina cea veșnică în suflet, în gând și în simțire românească. Câteva spicuiuri: „*Bucovina în spațiu și timp*”, „*Cum a fost odată*”, „*Golgota neamului*”, „*Graiul neamului*”, „*Folclor bucovinean*” etc. Rețin atenția semnaturile unor profesori, istorici, folcloriști ș.a., recunoscuți prin profesionalismul și probitatea lor științifică, capabili să aducă raze de lumină și puncte noi de vedere, în chestiuni deviate conștient de la adevăr sau, altele, acoperite de colbul, mai mult sau mai puțin artificial al vremurilor. „*Considerațiuni antropogeografice asupra Bucovinei*” face prof. univ. dr. George Nimigeanu; despre „*Românii și componența națională a*

Bucovinei în perioada ocupației habsburgice (1774-1918)” ne vorbește dr. Ion Popescu; lăsând, pentru o clipă, uneltele poetului la o parte, Dumitru Covalciuc ia în observație câteva „*Frământări în sânul bisericii ortodoxe din Bucovina, în perioada 1945-1995*”, convulsii aduse „la zi”. În segmentul dedicat graiului neamului, dr. doc. Gh. Jernovei ne vorbește despre „*Omogenitatea latino-romanică a limbii române în aspect cantitativ*”, iar lector univ. Eugen Jernovei despre „*Probleme de evoluție semantică în terminologia biblică a limbii române*”.

Bogata rubrică „*Poesis*” este alcătuită din poezii originale semnate de Arcadie Opaîț, George Nimigeanu, Vasile Izvoran-Cernăuțeanu, Ion Cojocar și Ion Bâcu. Câteva evocări, note bibliografice și documentare privesc personalitatea lui Ion Neculce, Epaminonda Bucevschi, Ștefan Ștefureac, Mircea Streinul, Adrian Fochi, Paul Celan, George Nimigeanu, toți fii și reprezentanți de seamă ai Bucovinei. Ca și edițiile precedente, acest volum din „Țara Fagilor” se recomandă ca o carte a suferințelor și durerii unei provincii pur românești, sau a unei părți a acesteia, aruncată de vitregiile istoriei când într-un imperiu, când în altul, rareori la ea acasă.

Gazeta de Transilvania, Brașov, nr. 2463, 10 septembrie 1998

„ȚARA FAGILOR”

Almanahul cultural – literar al românilor nord-bucovineni

Almanahul cu titlul de mai sus (semnalat deja în nr. 2231 al ziarului nostru) apare sub egida Societății Culturale „Arboroasa” din Cernăuți (Editura Tipomur, 1997, Cernăuți – Târgu-Mureș) și se deschide cu un „*Gând la Codrul Cosminului*”, semnat de Dimitrie Poptâmaș, directorul Bibliotecii Județene Mureș, președintele Fundației Culturale „Vasile Netea”. Ne facem o datorie de onoare semnalând, pe de-o parte, secvențele alcătuitoare ale almanahului și, pe de altă parte, câteva titluri incitante și autorii lor, fără a minimaliza prin aceasta celelalte colaborări, fiecare având importanța cuvenită și locul bine ales în cuprinsul volumului.

Secvențele poartă titluri semnificative, constituind capitole distincte. O simplă numire a lor orientează și stimulează interesul cititorului: *Bucovina în spațiu și timp*, *Cum a fost odată – restituiri*, *Oameni și locuri*, *Golgota neamului românesc*, *Documentar*, *Graiul neamului*, *Folclor bucovinean*, *Poesis*, *Din creația literară a cititorilor almanahului*, *Știință și Istorie culturală – profiluri*. În privința materialelor publicate ne oprim la: Considerațiuni antropogeografice asupra Bucovinei, de prof. univ. dr. George Nimigeanu, Structura proprietății funciare a ținutului Cernăuți la 1774, de dr. Constantin Ungureanu, Românii și componența națională a Bucovinei în perioada ocupației habsburgice (1774-1918), de dr. Ion Popescu, magistrul de onoare în drept, Frământări în sânul bisericii ortodoxe din Bucovina în perioada 1945-1995, de Dumitru Covalciuc urmează capitolul „Cum a fost odată” – restituiri, în care semnează

Em. Grigorovitză, Leca Morariu, Zaharia Voronca, Gavril Rotică și Simeon Reli, iar la „Oameni și locuri” își deapănă amintirile evocatoare prof. Eleonora Schipor, Gheorghe Pavel, Dumitru Aioanei și Dragoș Tochiță. Aducerile aminte continuă și în capitolul „Golgota neamului românesc”, în care întâlnim semnăturile: Constantin Virgil Gheorghiu, Ileana Fedoreac, Grigore Golovate, Alexandru Davideanu, Filaret Mihoreanu, Grigore Voronca, Aurel Popovici, Gheorghe Frunză, Magdalena Morar și Ilie Grijincu.

Trecând peste „Documentar” (în cifrele căruia stau mărturie morții, deportații, căzuții pe front, persecutații, întemnițaii, dușii la muncă forțată, înfometaii și strămutații din mai multe sate bucovinene), ne oprim la „Graiul neamului” unde semnalăm: Omogenitatea latino-romanică a limbii române în aspect cantitativ, de dr. doc. Gheorghe Jernovei, Probleme de evoluție semantică în terminologia biblică a limbii române, de lector univ. Eugen Jernovei, Aspecte stilistice ale cărții „20 de ani în Siberia” de A. Nandriș-Cudla, de dr. doc. Ilie Popescu, precum și câteva considerații ale lui Gheorghe Gorda asupra limbajului românilor de dincolo de Bug.

Secvența „Folclorului bucovinean” se datorează înregistrărilor realizate de Dumitru Covalciuc și Eleonora Schipor, altele provenind din colecțiile profesorilor Ion A. Postecă și Ion Bejenaru.

La „Poesis”, poemele sunt însoțite de fotografiile autorilor și de câteva date biografice ale acestora, ceea ce face să crească interesul cititorilor. Credem, de aceea, că poemele semnate de George Nimigeanu, Vasile Izvoran-Cernăuțeanu, Arcadie Opaț, Ion Cojocar și Ion Bâcu îi așează într-o lumină favorabilă pe autori, datele biografice conlucrând la o mai bună pătrundere a sensurilor poemelor. Tot aici semnalăm și capitolul de inimă al creației cititorilor almanahului, în care autenticitatea sentimentelor și trăirilor își găsește un potrivit loc de manifestare.

„Știința” este reprezentată de Simion Bilețchi, doctor în științe medicale, prof. la Catedra de terapie de spital și cultură fizică medicală a Academiei Bucovinene de medicină, care semnează articolul: Perspectivele folosirii speoloterapiei în profilaxia și tratarea bolilor din sistemul cardio-vascular, după care, la capitolul „Istorie culturală”, Vasile Bizovi scrie despre Actualitatea lui Ioan Neculce, Dumitru Oprișan despre pictorul Epaminonda Bucevschi, Petru Grior despre Ștefan Ștefureac, profesorul și animatorul cultural Dragoș Oлару aduce contribuții documentare la biografia lui Mircea Streinul, acad. Grigore Bostan face profilul lui Adrian Fochi – fiu vrednic al Bucovinei, după care, în încheiere, Grigore Crigan scrie despre cernăuțeanul Paul Celan. Un moment aparte în acest capitol îl constituie paginile „In memoriam” dedicate celui care a fost prof. univ. dr. George Nimigeanu, fiu al Bucovinei, născut în comuna Tereblecea din fostul județ Rădăuți, decedat la 5 decembrie 1987.

Almanahul „Țara Fagilor” este, înainte de toate, o carte a suferinței și se adresează atât vârstnicilor, cât și tinerilor. Mai ales tinerilor. Poate sta, însă, cu folos și pe masa celor cu înalte școli și pe a celor de rând, și pe masa celui obișnuit cu condeiul, și pe a celui priceput la mănuierea coasei, plugului sau ciocanului. Mesajul cărții este ca un duș rece, trezitor și, prin aceasta, mobilizator. A nu uita și a lupta pentru adevăr și dreptate chemările din subsidiar sunt mesaje-întrebări adresate cititorului, în conștiința căruia, fără îndoială, vor găsi spațiile de rezonanță prielnice, stimulând atitudinile necesare. Alcătuitorii almanahului nu altceva au dorit. Le mulțumim pentru nobila lor

osteneală, dorindu-le tinerească neodihnă pentru a putea trudi mai departe întru luminarea clipei noastre cu puterea adevărului cel fără de moarte pe care, sigur, îl vom găsi în viitoarele apariții ale „Țării Fagilor”.

Crai Nou, Suceava anul IX, nr. 2231, 25 septembrie 1998

Cu gândul și inima la Bucovina

Almanahul „ȚARA FAGILOR”, volumul VIII

Mariana CIURCA

În mai 1999 a avut loc vizita președintelui Emil Constantinescu la Cernăuți, prilej cu care s-a deschis un consulat general al României și s-a semnat protocolul de înființare din această toamnă a unei Universități multiculturale în urbea gimnazistului Eminescu...

Sunt cele mai recente știri pe care le aflăm din presă în legătură cu românii din Bucovina, dar sunt deja zeci de ani de când privim în urmă cu amărăciune la niște fapte de injustiție și arbitraj ale căror efecte se resimt și astăzi. În ultimii 7-8 ani, frații români din „Țara Fagilor” se străduiesc să-și exprime identitatea națională într-un climat care continuă să fie ostil, mergând până la acte de vandalism împotriva a tot ceea ce e românesc. Agresivitatea ucraineană, în pofida tratatului semnat cu România, nu cunoaște reticențe în conjunctura actuală, lucru regretabil și condamnat, pe care Almanahul „Țara Fagilor” ni-l prezintă ca pe un strigăt de ajutor adresat nouă, românilor care i-am uitat.

Noi, târgumureșenii, ne-am amintit și în noiembrie trecut, când am lansat al VII-lea volum al Almanahului, evenimentele în cursul cărora Bucovina a avut de suferit, însă într-un fel se percepe o realitate prezentată laconic și impersonal de comunicarea științifică a istoricului, care recurge la limbajul elevat, de specialitate, și în cu totul alt fel, atunci când ceea ce s-a petrecut se reconstituie din povestirea vie, directă, din cuvintele unui om care a trăit el însuși respectiva experiență sau își amintește de cei dragi lui care s-au prăpădit în acest alt fel de Auschwitz – deportarea în Kazahstanul de Nord.

Putem spune că almanahul are rolul de portavoce cu ajutorul căreia frații noștri își strigă amarul în speranța că, în sfârșit, vor fi auziți, știută fiind vorba că o durere devine parcă mai suportabilă dacă este împărtășită unui semen, chiar dacă nimeni și nimic nu o poate anihila.

Despre astfel de suferințe veți afla citind sau răsfoind capitolul „Golgota neamului românesc, mărturisiri și documente”, în care câteva articole prezintă și liste

cu victimele bolșevismului, constituindu-se într-un omagiu adus zecilor de mii de români dispăruți pe front și în diferite lagăre de muncă.

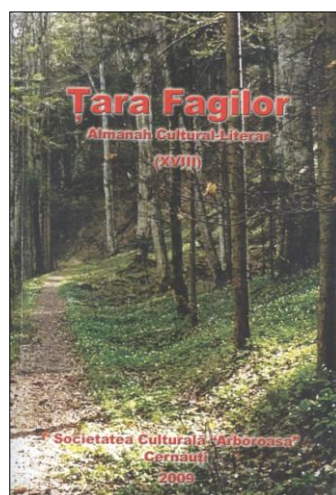
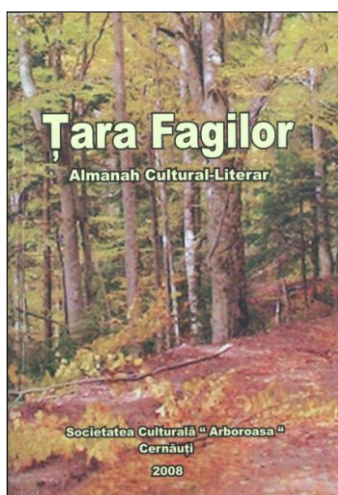
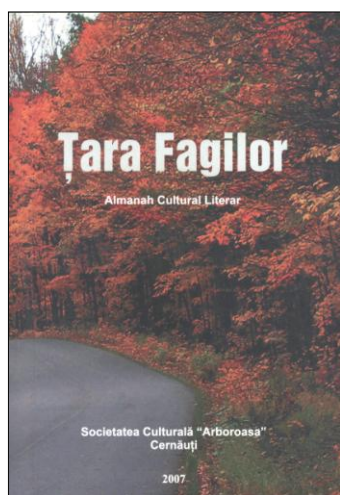
Fără a intra în prea multe detalii, menționăm alte două capitole la fel de impresionante: „File de istorie” și „Credința străbună și graiul neamului”. Interesante din punct de vedere științific, articolele grupate sub aceste titluri de capitol, cuprind descrieri ale unor acte de interes politic, alături de studii de lingvistică ce argumentează, dacă mai era nevoie, originea latină a limbii române și câteva tălmăciri ale Sfintei Scripturi ale unor cuvinoase fețe bisericești de pe acele meleaguri.

În capitolul „Oameni și fapte” sunt evocate portretele unor bucovineni care au fost, între care dr. Ilie Pitaru, Nicolae Pauliuc, Constantin Berariu.

Din paginile acestui al VII-lea volum al Almanahului ni se va revela surpriza redescoperirii faptului că sufletul omului este miraculos și că în el încap pe câtă durere, pe tot atâta bucurie. Constatați ce multă poezie mai are loc în inima românilor bucovineni din capitolul „Litere și arte”, în care alcătuitoarea, scriitorul și jurnalistul Dumitru Covalciuc a strâns câteva producții literare în proză și versuri ale lui Vasile Posteuca, Vasile Grigoraș, Grigore C. Bostan, Doina Bojescu, Dumitru Mintencu, Lia Popov. Acești autori se străduiesc să folosească limba română literară la un nivel satisfăcător, ceea ce este pentru ei un exercițiu psihologic util, reabilitant și salvator față de propria conștiință, care le reamintește mereu că sunt români și așa vor rămâne.

În fiecare capitol rețin atenția semnăturile unor profesori, istorici, folcloriști recunoscuți prin profesionalismul și probitatea lor științifică în stare să aducă raze de lumină și puncte noi de vedere în chestiuni deviate conștient de la adevăr, sau altele, acoperite de colbul mai mult sau mai puțin artificial al vremurilor.

Gazeta Reghinului, nr. 7/8 (102-103), 1999, p. 5

„ȚARA FAGILOR”

„Partea de miazănoapte a Moldovei primise numirea de Bucovina. Îndată după 1775, cu scopul de-a da impresia, celor care nu cunoșteau pământul locuit de români, că e un ținut aparte de Moldova. Această numire încetățenită după numirile de bucovine, păduri de fag, existente și în alte părți ale pământului românesc...” (după George C. Nimigeanu, articol reprodus în almanahul cultural literar „Țara Fagilor”, 1997, editat de Societatea Culturală „Arboroasa” din Cernăuți, alcătuit de Dumitru Covalciuc), dar cîți ne mai amintim de „dulcea Bucovină?” își amintește însă foarte bine tocmai Biblioteca Județeană din... Târgu-Mureș, care, prin admirabilul om al cărții, director al numitei instituții, Dimitrie Poptămaș, îl ajută, an de an pe omologul său din Cernăuți, Dumitru Covalciuc, să scoată cîte o antologie. Îl ajută prin contribuții substanțiale biobibliografice la tema majoră numită Bucovina istorie, cultură, demografie, economie, folclor, etnografie, nu în ultimul rând, politică, veche sau nouă și cu bani prin societatea mureșeană „Vasile Netea”. Șapte ediții deja, format A5, fiecare cu peste 300 de pagini conținând, aproape fără excepție, articole antologice au fost editate deja. Iată o formă nedemagogică, lipsită de politicianism, de solidaritate și identificare culturală cu „românii de lângă români”, cum se tot spune poetic.

Exemplul lui Dimitrie Poptămaș este urmat și de alți directori de biblioteci județene care au refuzat condiția joasă, de ignobili funcționari culturali, care au purces la fapte: Paul Eugen Banciu, directorul Bibliotecii Județene Timiș, prozator el însuși, organizator de târguri anuale de carte nouă, de simpozioane și mese rotunde ce nu evită obsesiile actualității. Constantin Mălinaș, omologul său din Oradea, autor de expoziții „Ex libris” itinerante, un iubitor al cărții rare și noi, colaborator la reviste din țară și de lângă noi. Dau aceste exemple nu întâmplător. Fiindcă alte biblioteci județene, deși cu un fond mai bogat de carte, sunt, pur și simplu, cavouri ale cărții, depozite în ruină și părăsire, iar directorii lor, funcționari mărunți și, nu o dată, total absenți cultural. Ei perpetuează o mentalitate comunistă după care bibliotecile, muzeele, casele de cultură sunt doar „cimitire ale elefanților”, ale reciclaților politici. Și atîta tot.

*Vitrina în Arca de la Arad,
anul 10, nr. 10-11-12 (115-116-117), 1999, p. 237-238*

„ȚARA FAGILOR”

Nicolae BĂCIUȚ

A apărut cel de-al IX-lea *Almanah cultural-literar* al românilor nord-bucovineni, „Țara fagilor”, editat de Societatea Culturală „Arboroasa” din Cernăuți. Almanahul a fost finanțat de Ministerul Culturii și Fundația Culturală „Vasile Netea” și a apărut sub îngrijirea Bibliotecii Județene Mureș, fiind alcătuit de Dumitru Colvalciuc.

Publicația are un sumar bogat și divers, fiind asimilate și materiale publicate, de obicei, în periodicele *Codrul Cosminului* și *Făgurel*, care se tipăreau tot la Târgu-Mureș, și a căror apariție a încetat din rațiuni financiare.

Apariția *Almanahului* îl confirmă încă o dată pe Eminescu, care afirma că „...vânzarea Bucovinei va fi o vecinică pată pentru împărăția vecină, de-a pururea o durere pentru noi. *Dar nu vom lăsa să se închidă această rană.*”

O bună parte a sumarului *Almanahului* vizează Golgota neamului românesc dintr-un teritoriu rupt din trupul țării-mamă, dintr-un condei, prin Pactul Ribbentrop-Molotov. Articolul *Revenirea Bucovinei la sânul patriei*, semnat de Dumitru Colvalciuc, e semn că românii de aici nu și-au pierdut speranța.

Vasile Ilica scrie la rubrica *Evenimente de tristă memorie* despre *Prima ocupație sovietică în Nordul Bucovinei (1940-1941)*, iar la rubrica *Golgota neamului românesc* sunt incluse mărturii despre calvarul ocupației roșii în Bucovina de Nord, de-a lungul secolului XX.

Alte rubrici – *File de istorie, Micromonografii, Documentar, Personalități bucovinene, Poeți bucovineni, Folclor bucovinean* dau dimensiunea unei problematice complexe, atât în parametri istorici, cât și sociali, de ieri și de azi, dintr-o Bucovină înstrăinată.

Cuvântul liber, anul XIII, nr. 13, 19 ianuarie 2001, p.3

O acțiune meritorie în sprijinul românilor din nordul Bucovinei

*Dr. ing. Petre CIOBANU,
Membru al filialei „Iancu Flondor”, Brașov
a „Societății de Cultură și Literatură Română în Bucovina”*

Prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est și din URSS în deceniul al nouălea al secolului trecut a dat libertate nu numai propriilor popoare, ci a creat

premise și pentru o circulație mai liberă a persoanelor, ideilor și bunurilor materiale între aceste țări. Pentru români, a constituit o adevărată binefacere, căci a permis reluarea legăturilor umane, sufletești și culturale, dintre românii din Țara-mamă și cei rămași în afara frontierelor actuale ale statului român. În articolul de față, ne vom referi la românii din nordul Bucovinei ce face parte din regiunea Cernăuți din Ucraina.

Este bine să se cunoască faptul că această regiune s-a constituit în 1940, în urma ocupării Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța de către armata sovietică. Regiunea Cernăuți de astăzi este compusă din fostele județe românești: Cernăuți, Storojineț și, parțial, Rădăuți din fosta Bucovină, parte din județul Hotin din nordul Basarabiei și plasa Herța din fostul județ moldovenesc Dorohoi. Pe acest teritoriu, în suprafață de 8.100 kmp, locuia în 1989 o populație totală de 940.801 persoane, din care 184.836 români (un număr de 100.317 au fost înregistrați ca români, iar 84.519 ca „moldoveni”), reprezentând 19,7% din populația regiunii, față de 37% cât reprezenta în 1940 numai populația din nordul Bucovinei și Ținutul Herța (VI. Trebici, 1994). Această scădere dramatică, de 17,3% a proporției românilor se datorează refugierii unei părți din populația românească împreună cu administrația, deportării populației românești (după unele surse, 41.000 persoane) în unele zone îndepărtate din URSS, instalării unui număr mare de ruși și ucraineni în regiune, cauze care au grăbit deznaționalizarea românilor.

Astăzi, cea mai mare proporție a românilor se află, în general, în raioanele limitrofe cu granița română: Herța 92,9%, Hliboca (Adâncata) 57,4%, Noua Suliță 64,8% și Storojineț 37,5%.-

După 1989, atât societatea civilă, cât și statul român au acordat un sprijin însemnat, moral și material, mișcării de renaștere națională a românilor din Ucraina și Republica Moldova. Acesta a constat în principal în înfrățiri de localități și instituții, vizite reciproce de cadre didactice, elevi și studenți, întreținerea gratuită în tabere școlare și studențești a unor elevi și studenți români din afara țării, acordarea de ajutoare materiale sub formă de manuale școlare, cărți de literatură, artă și știință, materiale didactice ș.a., dar și ajutoare din partea statului român pentru construcții de școli și biserici, acordarea de burse pentru elevii și studenții ce urmează școala în România.

O formă specială de ajutor a constat în tipărirea gratuită a unor publicații (almanahuri literare, reviste de cultură ș.a.) în România pentru românii din afara țării. Vom prezenta câteva exemple: „*Curierul românesc*”, cu apariție lunară, aflat în al XIV-lea an de apariție; revista trimestrială „*Glasul Bucovinei*”, aflată în al IX-lea an de apariție (ambele publicații sunt editate de Fundația Culturală Română din București, al cărei președinte este academicianul Augustin Buzura); Almanahul tuturor românilor „*Apă vie*” ce apare de 5 ani la Timișoara în editura „Uniunea Fundația Augusta” și „*Țara Fagilor*”, almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni, aflat în al X-lea an de la apariție la Târgu-Mureș. De ultima publicație ne vom ocupa în cele ce urmează, luând drept exemplu vol. X, apărut în anul 2001.

Almanahul cultural-literar „Țara Fagilor” este finanțat de Ministerul Culturii și Fundația Culturală „Vasile Netea” din Târgu-Mureș. Apare sub îngrijirea Bibliotecii

Județene Mureș, director Dimitrie Poptămaș și a Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Național Mureș, director Nicolae Băciuț.

Alcătuitorul almanahului este cunoscutul ziarist și istoric cernăuțean Dumitru Covalciuc, președintele Societății Culturale „Arboroasa”. Volumul nr. X/2001 cuprinde 265 pagini, fiind structurat pe capitolele următoare: Prefață, Pagini din Cartea neagră a Bucovinei (108 pag.), Participanți la rezistența antisovietică (18 pag.), Cum am trăit, cum trăim (20 pag.), Personalități bucovinene (15 pag.), Poeți arboroseni (18 pag.), Obiceiuri de familie (18 pag.), Filologie (34 pag.), Micromonografii (17 pag.) și Postfață.

Capitolele 2-4 redau rezistența și suferințele românilor din nordul Bucovinei aflați sub ocupație sovietică în anii 1940-1941, 1944-1989. Destinul unor oameni represați de regimul stalinist este redat de cei care au suferit, sub formă de povestiri. Acestea sunt scrise de ziariști, istorici, cadre didactice, mai rar de către cei care au suferit personal nedreptățile. Autorii povestirilor, pentru mai multă credibilitate, au folosit metoda interviului. Relatările cuprind evenimente foarte variate: masacrele de la Lunca și Fântâna Albă din 1941, viața îngrozitoare a celor deportați la 13 iunie 1941 în Kazahstanul de Nord și republica Komi, viața în lagărele de muncă forțată din Karelia, Arhanghelsk, lacul Onega, Peciora, Viatka și Donbas, presiunea exercitată de activiști asupra țăranilor pentru a-i obliga să se înscrie în colhozuri, abuzurile îngrozitoare ale sribocilor (așa-numiții membri ai detașamentelor de luptă împotriva naționaliștilor burghezi, subordonați miliției), numeroasele încercări de trecere clandestină a frontierei sovieto-române, incidente sângeroase între populația română și armata sovietică în vara lui 1944, constituirea și lupta unor partizani români anticomuniști în pădurile din Codrul Cosminului și Buda-Mahala, refugiarea populației române din nordul Bucovinei în interiorul țării în primăvara anului 1944 și eforturile autorităților sovietice de ocupație din România de a o repatria cu forța ș.a.

Toți cei deportați de autoritățile sovietice au fost considerați dușmani ai regimului, fiind exilați fără judecată pe termene de 6-13 ani, iar averea le-a fost confiscată de stat. Condițiile îngrozitoare de muncă și viață, hrana insuficientă, frigul și bolile au provocat mii de victime, mai ales în rândul copiilor și bătrânilor. Cei represați au fost reabilitați în baza Decretului Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 16 ianuarie 1989. Li s-a dat și o compensație bănească modestă, care s-a devalorizat rapid în urma inflației galopante de după 1990.

Cazurile prezentate în cap. 2-4 ale Almanahului constituie autentice exemple de istorie orală, bazate pe interviurile cu cei care au participat direct sau au fost martorii acestor evenimente.

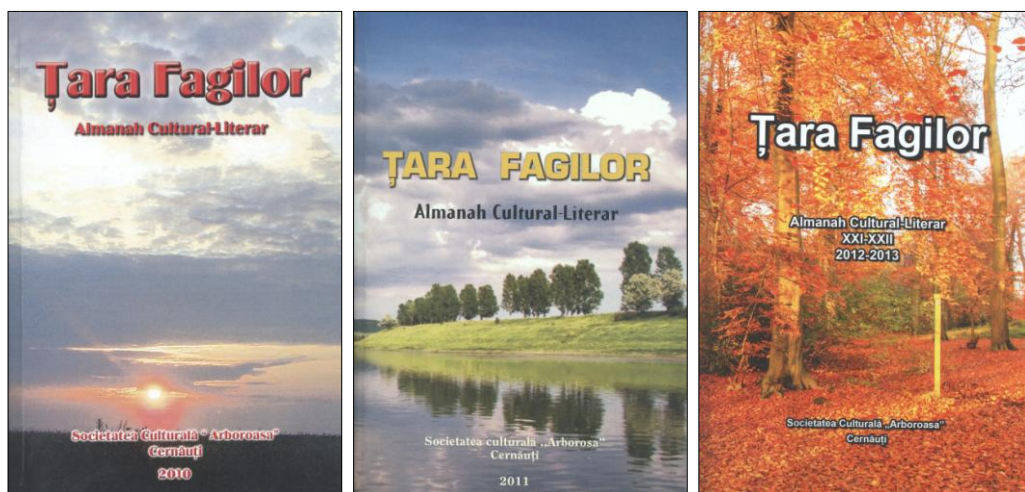
Românii din nordul Bucovinei sunt recunoscuți prin atașamentul lor față de familie, plaiurile natale, de religie și de neam. Așa se explică și faptul că majoritatea satelor românești din regiunea Cernăuți au ridicat monumente în amintirea consătenilor represați de regimul stalinist, pe care au înscris numele celor dispăruți.

Și celelalte capitole din Almanah prezintă interes pentru cititori. Dorim să atragem atenția asupra studiului conf. univ. dr. doc. Gheorghe Jernovei, membru al Catedrei de limba română și limbi clasice de la Universitatea de Stat din Cernăuți,

„Limba română – concept al socio-lingvisticii și glotopoliticii din Ucraina”, în care tratează pe larg problema așa-zisei „limbi moldovenești”, scoțând în evidență substratul politic al promovării ei. Almanahul se încheie cu două interesante micromonografii ale satelor Mahala și Budineț.

În final, ne permitem să felicităm, alături de Dumitru Covalciuc, alcătuitorul Almanahului, pe toți patrioții români din Târgu-Mureș, care, nu numai că asigură apariția regulată a acestei publicații, ci și pentru sprijinul permanent, moral și material, pe care îl acordă elevilor și studenților bursieri care-și fac studiile în orașul lor, donează cărți și participă la acțiunile culturale ale românilor din partea înstrăinată a Bucovinei.

Gazeta de Transilvania, Brașov, 1 aprilie 2002

ȚARA FAGILOR – 2004

Ion CREȚU

Almanahul cultural-literar al românilor nord-bucovineni „Țara Fagilor”, alcătuit de scriitorul și publicistul cernăuțean Dumitru Covalciuc, publicație a Societății Culturale „Arborosa” din Cernăuți, a ajuns la cel de al 13-lea număr al său. Ca și majoritatea numerelor precedente, și acesta a văzut lumina tiparului la Casa de Editură „Mureș”, cu ajutorul financiar al Ministerului Culturii și Cultelor din România și al Primăriei Municipiului Târgu-Mureș, culegerea materialelor, tehnoredactarea textului și corectura fiind asigurate de Biblioteca Județeană Mureș și Fundația

Culturală „Vasile Netea”, care-l au în frunte pe marele prieten al românilor nord-bucovineni, Dimitrie Poptămaș, semnatarul cuvântului de deschidere al Almanahului – „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500”.

Almanahul cuprinde mai multe compartimente: „File de istorie”, „2004 – Anul Ștefan cel Mare”, „Golgota neamului românesc”, „Creație literară”, „Orizonturi spirituale”, „Evocări” și „Personalități bucovinene”.

Un interes deosebit trezesc articolele „Răpirea Bucovinei după Sulzer” (Ion Nistor), „Negocierile privitoare la cedarea Bucovinei” (Mihai Eminescu), „Unirea Bucovinei cu România” (Ioan Cocuz), „Problema ucraineană în dezbaterile Consiliului Național Român” (Dumitru Covalciuc), „Povara istoriei vitregite” (Vasile Vorobeț), „Câteva aspecte legate de pierderile produse Fondului Bisericesc Ortodox al Bucovinei în perioada ocupației sovietice (1940-1941)” (Dr. Mihai-Aurelian Căruntu), „Date privind crearea, lărgirea și funcționarea spitalului clinic regional din Cernăuți” (Petre Mândrescu), „Te-om vedea în bronz, mărite domn?” (Dumitru Covalciuc).

Capitolul „Golgota neamului nostru”, cu 21 de materiale zguduitoare, este deschis de fragmentul „Călăuză pe graniță” din cartea terebleceanului Dumitru Nimigeanu, „Însemnările unui țăran deportat din Bucovina”, apărută la Paris în 1958, cu o prefață de remarcabilul savant-patriot bucovinean Grigore Nandriș. (Vom mai aduce la cunoștința cititorilor ziarului nostru că Dumitru Nimigeanu, refugiat, după întoarcerea din Kazahstan în Australia, a ridicat la „Câmpul Românesc” din Canada prima Troiță-monument în memoria victimelor staliniste).

Din alte compartimente vom mai evidenția articolele „Contribuția lui Vasile Posteuca la dezvoltarea frazeologiei românești” (Ilie Popescu), „Observații și cercetări în domeniul biologiei” (Petru Bejinariu), „Voroava din strămoși ne este o punte...” (Grigore Bostan), „Terebleceni la liceul din Siret” (Ion Crețu), „Portret în gri” (Iulian Vesper), „Dr. Octavian Gheorghian – ilustră personalitate medicală din Bucovina” (Ion Broască), „Mircea-Eugen Craioveanu” (Emil Satco).

În atenția iubitorilor de poezie se găsesc versuri de Clement Antonovici, Constantin Ștefuriuc, George L. Nimigeanu, Dumitru Oniga, Mihai Prepeliță, Arcadie Opaț ș.a., dar și povestirea „Întâmplări de pe străduța noastră din Clocucica” de cernăuțeană Elena Damian.

Pentru munca depusă la editarea Almanahului cultural-literar „Țara Fagilor”, Dumitru Covalciuc s-a învrednicit de prestigiosul titlu de Laureat al Fundației Culturale a Bucovinei – 2004. Felicitări!

Libertatea Cuvântului, Cernăuți, Nr. 3(129), 21 ianuarie 2005, p.10

Umbre și lumini din „ȚARA FAGILOR”

Maria TOACĂ

Posibil să nu am dreptate și ar fi bine dacă simțirile m-ar înșela. Dar de la o vreme trăiesc cu senzația că focul mare al dragostei pentru compatrioții înstrăinați, aprins în România în ultimul deceniu al secolului trecut, arde tot mai slab, ajungând să se stingă încetul cu încetul. Doar pe alocuri mai mocnește câte un jăritic. Probabil, e în firea lucrurilor ca frații regăsiți după amara despărțire să obosească, să se plictisească de nesfârșitele noastre tânguieli sau chiar să se dezamăgească, descoperind, după perdeaua plânsului, și lacrimi de crocodil, și unele interese meschine. Tot mai puțini oaspeți din România vin la sărbătorile noastre naționale, tot mai rare sunt drumurile noastre în Patria istorică și tot mai reci sunt îmbrățișările pe care le găsim acolo. Astăzi cei care privesc spre Europa au alte preocupări, toate sacrificiile lor fiind orientate la deschiderea drumului către paradisul occidental.

Mureșenii, însă, au rămas printre puținii prieteni fideli, care se cunosc cel mai bine la nevoi și la durere. Și întrucât una dintre cele mai mari nevoi ale noastre este lipsa de carte românească, ei ne ajută să ne vedem adunate în pagini tipărite tot ce și-a câștigat dreptul la neuitare pe pământul Țării Fagilor - din trecutul îndepărtat și până în zilele noastre.

Multe dintre proiectele de colaborare frățească, inițiate încă la începutul anilor 90 ai secolului trecut între târgumureșeni și românii cernăuțeni, inclusiv inaugurarea unei biblioteci de carte românească la Cernăuți, au rămas în suspensie. Desigur, prietenii din Târgu-Mureș nu poartă nici o vină, cauzele nerealizărilor rămânând pe conștiința unor foști funcționari din structurile conducerii de la Cernăuți. Oricum, reînnoirea vechilor tradiții frățești are o viabilitate temeinică prin editarea la Târgu-Mureș a almanahului „Țara Fagilor”, alcătuit pe parcursul a treisprezece ani de scriitorul, publicistul și folcloristul Dumitru Covalciuc. De la tipărirea primului număr și până la cel de al XIII-lea, adus de Dumitru Covalciuc la începutul anului curent, și în România, și la noi, în Ucraina, au avut loc evenimente care au schimbat puteri politice și mersul istoriei, s-au format și s-au desființat alianții, au apărut noi conjuncturi și noi sfere de interese, dar nici o împrejurare n-a zădărnicit apariția acestui almanah.

Dificultățile financiare au făcut doar ca unele numere să apară cu întârziere, așa cum s-a întâmplat cu volumul al XII-lea pe 2003, care a ajuns la noi aproape concomitent cu cel din 2004. De menționat că, în lipsa mijloacelor așteptate de la Ministerul Culturii și Cultelor al României, tipărirea almanahului pe anul 2003 a fost

finanțată integral de Fundația Culturală „Vasile Neta” (președinte Dimitrie Poptămaș). Ultimul volum a fost editat cu susținerea financiară a Ministerului, respectiv și contribuția Primăriei Municipiului Târgu-Mureș. Ca și la toate celelalte numere, culegerea materialelor, tehnoredactarea și corectura lor au fost asigurate de Biblioteca Județeană Mureș și Fundația Culturală „Vasile Netea”, fapt pentru care alcătuitoarea le aduce sincere mulțumiri.

După cum vedem, acolo unde există dragoste frățească și înțelegere față de necesitățile spirituale ale românilor din afara țării, lipsa banilor nu poate închide porțile spre colaborare. Dar, fără îndoială, se cere un efort și din partea celor care solicită ajutor. Or, știm prea bine că lucrul cel mai greu Dumitru Covalciuc îl face de unul singur, deși sus, pe coperta „Țării Fagilor”, stă scris „Societatea Culturală „Arboroasa”. Harnic ca o albină, el adună valorile esențiale, notează conștiincios, aidoma unui cronicar din epoca medievală, amintiri și evenimente „desfrunzite” din suferințele ținutului fagilor, ca ele să nu se piardă în vârtoarea timpurilor noi. Aceste subiecte inepuizabile îl mențin într-o perpetuă activitate de investigare și valorificare, restituindu-ne ființa națională. De la primul și până la ultimul număr, cele mai multe și mai vibrante pagini sunt integrate în capitolul „Golgota neamului românesc”. Anume aceste pagini i-au servit ca material esențial orădeanului Vasile Mica la editarea cărții „Martiri și mărturii din nordul Bucovinei” - o lucrare voluminoasă de aproape 500 de pagini. Anume aceste file întregesc „cartea neagră” a neamului nostru și o transmit mai departe generațiilor viitoare.

Dar până la această nesfârșită „golgotă”, care ne-a marcat profund existența în ultimele șase decenii, am avut un trecut istoric, fără de care nu ne putem împlini prezentul și edifica viitorul. În almanahurile sale, Dumitru Covalciuc ne ține mereu trează memoria cu „File de istorie”, capitol la care inserează studii ale unor savanți consacrați din trecut (Ion Nistor) sau contemporani, cum este Mihai Iacobescu și tânărul Constantin Ungureanu, precum și articole proprii. Ultimul volum, editat în anul marcat de semi-mileniul nemuririi lui Ștefan cel Mare, nu putea să evite această tematică, mediatizată pe larg în presa de limba română din regiunea Cernăuți. Informații prețioase pentru cunoașterea tezaurului spiritual, al Bucovinei ne oferă rubrica „Personalități bucovinene”, susținută de Dumitru Covalciuc, Emil Satco, Mia Popescu, Gabriel Vasiliu, regretatul Grigore Bostan... În volumul recent apărut se evidențiază compartimentul consacrat creației literare, această tematică, în special folclorul, fiind una din prioritățile editorului. Astfel, putem spune că Dumitru Covalciuc adaugă în fiecare an noi pagini la o carte fără de sfârșit, a cărei menire este să privegheze memoria unui neam detrunchiat, dar nici pe cei din Țară să nu-i lase să uite de noi.

Pe unde mai doinesc tristeți...

Maria TOACĂ

Ne-am obișnuit deja ca la finele fiecărui an (uneori cu mici întârzieri) liderul Societății Culturale „Arboroasa”, scriitorul Dumitru Covalciuc să ne reîmprospăteze memoria cu file de istorie și valori culturale demne de neuitare, adunate conștiincios în almanahul „Țara Fagilor”. Având în față cel de-al XV-lea volum, m-am reținut îndeosebi la paginile încărcate cu „Dor de Bucovina”, semnate de un fidel prieten și energic susținător al almanahului, Dimitrie Poptâmaș, președintele Fundației Culturale „Vasile Netea” din Târgu-Mureș. Deschiderea largă a târgumureșenilor către românii din Cernăuți îmi este cunoscută de mai demult: de la primele vizite ale dnei Rodica Puia cu propuneri concrete de colaborare, de la începuturile plecării tinerilor noștri la studii în instituțiile de învățământ de acolo, de la ofertele de ajutor făcute de delegații mureșeni la sărbătorile noastre naționale, de la o întâlnire la Alba Iulia, de Ziua Națională a României, cu un grup de studenți cernăuțeni, protejați părințește de membrii Fundației „Vasile Netea”... Și, desigur, cea mai edificatoare lucrare în drumul regăsirii fraților nord-bucovineni s-a întrupat în apariția consecventă pe parcursul a cincisprezece ani a almanahului „Țara Fagilor”, aceasta fiind cea mai statornică mărturisire a dragostei și atașamentului lor.

N-am avut niciodată prilejul să vizitez Târgu-Mureșul și să particip la una dintre cele mai îndrăgite activități istorico-culturale și literar-artistice desfășurate anual acolo – reuniunea „Dor de Bucovina”. Dar o simplă întâmplare de astă toamnă, cu un popas de câteva minute în timpul trecerii prin centrul acestei mirifice citadele, mi-a deschis profunzimea sufletești ale celor „bolnavi” de dorul Bucovinei. Era ora trei de noapte, orașul dormea cufundat într-un ocean des de ceață. Cu un mic grup de intelectuali cernăuțeni, din care făcea parte și colegul nostru de redacție Dumitru Covalciuc, ne întorceam de la un congres ce avusese loc la Timișoara. Înainte ca microbuzul să se oprească în fața unui local cu program nonstop, am zărit, pășind sprinten pe stradă, un bărbat îmbrăcat ca din cutie, cu cravată la gât. Ținuta-i plină de prestanță nici pe departe nu arăta să fie un client nocturn al cafenelelor. Dumitru Covalciuc zâmbea cu subînțelesuri, anunțându-ne surpriza de a ne face cunoștință cu un bun prieten de-al său, Doru Ștefanelli, cu adânci rădăcini bucovinene și strănepot al lui Teodor V. Ștefanelli, cel care a fost coleg de clasă și de joacă lui Mihai Eminescu în timpul studiilor sale la Cernăuți.

Fața bărbatului, scos din casă noaptea pe la trei, radia o bucurie sinceră. A invitat tot grupul la masă, în cafeneaua goală, („și-n jur era așa răscoală”), dar nu cu tristețea versului bacovian, ci cu o răscolire a bucuriei de a se regăsi între prieteni dragi. Bărbații au fost serviți pentru a-și alunga oboseala drumului cu ceva mai tare, iar doamnele – cu cele mai delicioase dulciuri. Eu, în orice caz, până atunci n-am gustat

prăjituri atât de savuroase. De fapt, să fi fost și un pesmete sau un covrig sărat, tot aveau să mi se pară cele mai dulci și mai apetisante de pe pământ.

Anume asemenea momente prețuiesc mai mult decât declarațiile de „dragoste” și promisiunile de ajutor, făcute solemn și din abundență pe la diverse întâlniri și întruniri. Anume de la asemenea oameni vine adevărata susținere, care ne „îndulcește” supraviețuirea în spațiul nord-bucovinean. Și datorită lor „Țara Fagilor”, timp de un deceniu și jumătate, freamătă cu nevindecatele noastre dureri, ajutorul editorial al mureșenilor izvorând din legământul lor sufletesc cu Bucovina, sentiment înnobilat de bucuria regăsirii și tristețea despărțirii.

În recenta ediție, alcătuitorul almanahului, Dumitru Covalciuc, evidențiază cu profundă recunoștință sprijinul incomparabil al târgumureșenilor, care începe încă din septembrie 1992, când d-na Mariana Ploeșteanu i-a înmănat pachetele cu câteva sute de exemplare, primul volum fiind editat într-un tiraj de 10.000. În pofida greutăților financiare, frații întru ideal și cu speranța că eforturile lor vor da rod, dar și mai mult grație credinței că politica eficientă se face numai prin cultură, au osârduit la căutarea mijloacelor ca „Țara Fagilor” să nu-și întreprindă apariția. Recentul volum, bunăoară, a fost editat cu sprijinul financiar acordat de Primăria Municipiului Târgu-Mureș (primar Dorin Florea) și de directorul general al unei societăți economice, Corneliu Grosu, îngrijirea și tipărirea lui realizându-se sub auspiciile Fundației Culturale „Vasile Netea”, conduse de dl Dimitrie Poptămaș. În paginile lui, ca și în cele precedente, vom regăsi durerea îmbrăcată în veșminte cernite ale memoriei, crâmpie de istorie și adevăr, mult folclor și poezie, din care picură lacrimile pure ale suferinței.

Din grădina Bucovinei, veselă doar în secolul când pe la noi se plimba Bardul de la Mircești, cuvintele se revarsă ca un geamăt, iar curcubeiele de lumină răsar la un orizont îndepărtat al speranței. Și în acest volum, marea majoritate a materialelor sunt adunate sub nelipsita rubrică „Golgota neamului românesc”, fapt ce dovedește că încă n-au fost scoase la lumină multe pagini din calvarul românilor bucovineni. Timpul dezvăluirii adevărului încă nu s-a epuizat, încă n-au fost reabilitați toți martirii, n-au fost puse la stâlpul infamiei toate crimele săvârșite de regimul totalitar. Adunarea mărturiilor supraviețuitorilor într-un almanah este foarte importantă pentru generațiile ce vor veni după noi și cercetătorii ce vor manifesta interes față de tributul de sânge plătit de neamul nostru. Or, nu se poate ca el să rămână numai sub praf de cronici, ca niște mituri antice.

În linii generale, ediția jubiliară a „Țării Fagilor” nu se deosebește de cele precedente, rubricile de referință: „File de istorie”, „Personalități bucovinene”, „Statistică istorică” fiind susținute cu informații inedite și de viu interes. Însă paginile de folclor și capitolul „Cântare Bucovinei”, cu mișcătoare dezvăluiri lirice pentru plaiul mioritic, îi aprofundează distincția, răsunând ca un descântec de tămăduire a dorului mureșenilor sau poate și mai mult – ca un clopot ce ne cheamă să fim împreună.

Zorile Bucovinei, Cernăuți 20 decembrie 2006, p. 2

„ȚARA FAGILOR”,
almanah al Societății „Arboroasa” din Cernăuți

Liliana COROBICA

Despre *Țara Fagilor*, almanah care apare la Cernăuți și Târgu-Mureș din 1992, alcătuit de Dumitru Covalciuc și editat de Societatea Culturală „Arboroasa” din Cernăuți, s-a scris foarte puțin în presa românească. De aceea, înainte de a trece la prezentarea numărului XV din 2006, care e și un număr aniversar, considerăm oportună o scurtă prezentare a publicației în ansamblul ei.

Fiecare volum începe, de obicei, cu un „Cuvânt înainte” al unei personalități culturale (subliniindu-se caracterul de „muzeu al valorilor spirituale” bucovinene) și cu pagini (republicări) din literatura română referitoare la Bucovina (*Lupta de la Dumbrava Roșie* de Nicolae Iorga, *Moldova față cu cedarea Bucovinei* de Mihai Eminescu, *Cântare Bucovinei* de Tudor Arghezi). Dacă istoria și literatura acestei regiuni se află în centrul atenției tuturor revistelor culturale apărute după anul 1989 în Bucovina, partea inedită a almanahului constă în publicarea masivă și generoasă a mărturiilor oamenilor deportați în Siberia. Fără a fi scriitori, supraviețuitorii acestui genocid realizează, în paginile almanahului, o frescă tulburătoare, plină de dramatism, a calvarului prin care au trecut. Etapele deportării, vânătoarea de oameni, tinerețea (sau viața) irosită în minele din Donbas, osândirea la exterminare, folclorul deportaților, nedreptatea ce li s-a făcut la întoarcerea în patrie etc, toate sunt consemnate în cadrul rubricii „Golgota neamului românesc”, concuroasă de o altă rubrică la fel de incitantă, „Pagini din Cartea Neagră a Bucovinei” (*Ca un trăsnet din senin* de Ion Nandriș, *Balada copiilor deportați* de Valeriu Zmoșu, *Lupul „tovarăș”*, *Troica* de Radu Ieremicu, *Scrisoarea mamei către fiul refugiat* de Aurel Tudor, *A fost odată un poet* de Vasile Vorobeț ș.a). Rubrica „File de istorie” conține atât informații istorice, cât și culturale: *Universitatea românească din Cernăuți 1920-1940* (Grigore Bostan), *Ciprian Porumbescu la procesul „Arboroasei”* (Dumitru Covalciuc), *Din trecutul cultural al Molodiei* (Petre Grosu), *Impactul politicului asupra „Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina” în perioada interbelică* (Maria Costea), *Vasile Balș – un iosefinist bucovinean* (Mihai-Ștefan Ceaușu) etc. Sporadic, apar câteva rubrici asemănătoare, de pildă, „Istorie literară”, în cadrul căreia se remarcă eseul lui Dumitru Covalciuc despre *Dimitrie Petrino, bardul Bucovinei*, sau „Istorie culturală – profiluri” (*Eusebiu Mandicevschi în lumina unor documente noi* de Maria Nichirsa, *Diplomatul și scriitorul Octav Vorobchievici* de Manuela Nicolae Popescu). Recuperarea unor personaje importante din diverse domenii este și scopul unei alte rubrici, „Personalități bucovinene”, la care colaborează Victor Dobrescu (*Dimitrie Onciulescu, animator cultural în Banat*), Dragoș Luchian (*Italianistul Claudiu Isop eseul*), Emil Satco (*Mandicevschi – o familie de muzicieni*), Dumitru Covalciuc

(Zaharia Voronca, „*de trunciatul*”), Octavian Voronca (Dimitrie Onciul, *istoricul și pedagogul*), Veronica Todoșciuc (Gheorghe Hurmuzachi), Gabriel Vasiliu (*Profesorul Octavian Nandriș*) ș.a. Literatura publicată în cadrul rubricii „Scriitori bucovineni contemporani” înregistrează cele mai diverse registre, de la sămănătorismul perimat până la postmodernismul practicat de mulți poeți din România, poezia fiind mai bine reprezentată decât proza. Versuri semnează Simion Gociu, Arcadie Suceveanu, Elena Marița, George Nimigeanu, Nicolae Șapcă, Ion Beldeanu, Lorin Furtună, Vasile Pânzaru, Vasile Bâcu, Constantin Hrehor, Grigore Petrescu-Rotaru ș.a., cu proză colaborează Ștefan Bucevschi, Dumitru Covalciuc, Grigore Criga. Cu mențiunea „Trei poeți bucovineni din România Mare”, sunt republicate poezii de George Drumur, Vasile Posteucă, Mircea Streinul.

„Țara Fagilor” este una din puținele publicații contemporane care acordă o deosebită atenție creației populare. La rubrica „Folclor bucovinean” se publică bocete, descântece, snoave, cântece bătrânești, proverbe, *Obiceiuri de familie*, *Din poezia ceremonialului de nuntă*, *Cântecul celor rămași în viață după măcelul de la Lunca din ianuarie 1941*, folclor din colecția lui Dragoș Tochiță, a lui Dumitru Covalciuc și a lui Z. A. Istrati, precum și studiul lui Grigore C. Bostan, *Reminiscente ale poeziei populare românești la urcainieni și ruși*. Probleme de lingvistică, etimologie etc. sunt discutate în cadrul rubricii „Graiul neamului”, care se va numi ulterior „Filologie”: *Descrierea situației lingvistice din actuala regiune Cernăuți la sfârșitul perioadei sovietice – până în 1992* (Ion Popescu), *Concepția lingvistică a lui Aron Pumnul* (Gheorghe Jernovei), *Limba română în Ucraina* (Klaus Brohmann și Gheorghe Jernovei) etc. Liste cu victime ale ocupației staliniste și ale refugiaților în România, tabele cu persoane martirizate, persecutate, supuse represiunii de către autoritățile sovietice, tragedia unor localități – toate acestea sunt prezentate la rubrica „Documente bucovinene” (devenită ulterior „Documentar”). Legată de această tematică, rubrica „Participanți la rezistența antisovietică” oferă mărturii semnate de Ștefan Motrescu, Ștefan Petriu, Simion Opaș, Vasile Vorobeț etc. Eseul *Eminescu și concepția pedagogică* de Octavian Voronca apare în cadrul rubricii „Orizonturi spirituale”. Alte rubrici: „Credința străbună”, „Oameni și locuri”, „Din creația cititorilor noștri”, „Cum am trăit, cum mai trăim”, „Micromonografii” (despre întemeierea unor sate bucovinene), „Cărți, publicații și calendare apărute sub îndrumarea și cu sprijinul «Arboroasei» cernăuțene”, „Odinioară și azi – din cronică presei”. Alți colaboratori: Dimitrie Poptâmaș, N. Monteoru, Clement Antonovici, Constantin Ungureanu, Mihai Iacobescu, Petre Ciobanu, Ilie Salahor, Ion Posteucă, Ilie Popescu, Ion Grămadă, Dumitru Oprișan, Ion Cosmei, Gheorghe Florea, Romeo Toporoceanu, Nicolae Motrescu, Dumitru Ursulean, Gheorghe Calcan, Ion Agrigoroaiei.

Numărul XV din 2006, jubiliar (15 ani de la apariție!), al almanahului *Țara Fagilor* se distinge prin aceeași bogăție și varietate a materialului istoric și cultural. Articolul „*Închinare fraților din Ardeal*” de Dumitru Covalciuc, o veritabilă „odisee” a publicației, pornește de la primele amintiri legate de lecturile din copilărie ale autorului, cărți ale scriitorilor ardeleni. „Pe atunci (anii '50), fondurile bibliotecilor noastre școlare și sătești erau bogate în carte românească. Aveai ce alege, aveai ce citi!

(Cărțile românești aveau să fie arse pe ruguri sau date la maculatură ceva mai târziu, în două rânduri, în 1969 și 1972).”

Detaliu interesant, având în vedere că epurarea cărților a început în România încă din 1945. Unul din meritele indiscutabile ale almanahului constă în adunarea și publicarea mărturiilor privind soarta tragică a românilor bucovineni din nordul provinciei, în anii de comunism. În acest sens, inițiativa lui Dumitru Covalciuc este un exemplu remarcabil de sacrificiu și patriotism: „Timp de cincisprezece ani, neglijându-mi îndeletnicirile scriitoricești și posibilitatea, oferită în câteva rânduri la Cernăuți și Suceava, de a mă consacra activității științifice, am cutreierat satele din partea detrunchiată a Bucovinei istorice, din furatul ținut al Herței și din nordul Basarabiei, inclus în componența actualii regiuni Cernăuți, pentru a restabili, prin sutele și sutele de pagini orale, martirajul românilor trădați, părăsiți, uitați și lăsați sub o stăpânire străină, ca să fie împruținați prin masacre oribile, întemnițări fără vină, deportări masive, trimeri la moarte sigură în cele mai înfiorătoare lagăre de la periferiile imperiului roșu (...). Anume prin relevarea dramei Bucovinei, prin materiale despre participării la rezistența antisovietică și anticomunistă, despre prigoana dezlănțuită de autoritățile de ocupație în anii 60-80 ai secolului trecut împotriva «naționaliștilor burghezi români», adică împotriva bucovinenilor și herțenilor care se manifestau în favoarea păstrării identității noastre naționale, dar care erau crunt pedepsiți pentru îndrăzneala de a cere pentru neamul nostru anumite drepturi, Almanahul cultural-literar *Țara Fagilor* a fost cartea tot mai căutată în întregul spațiu locuit de români.”

Acest articol este un act de recunoștință la adresa unor intelectuali ardeleni, fără al căror sprijin și susținere, almanahul n-ar fi putut apărea. Un vast și documentat studiu despre „Autonomia Bucovinei între deziderat și realizare” îi aparține istoricului Ștefan Purici. Frescă a suferințelor, rubrica „Golgota neamului românesc” continuă, cu noi momente și noi martori, descrierea celui mai tragic periplu al bucovinenilor. Evocările, fără ornamente și rafinamente stilistice, impresionează prin acumularea de suferință, dramatism și neputință: „Mama, sfâșiată de dorul casei, n-a mai trăit mult în Siberia. A murit de foame, în toiul verii, cam la doi ani după ce am fost deportați. N-am putut-o ajuta cu nimic și astăzi îmi pare rău că eram mică și neputincioasă. Înainte de a închide ochii, mi-a cerut să-i dau ceva să mănânce. A vrut mai întâi pește și frățiorul a alergat la râulețul ce șerpuia pe după baraca noastră, dar n-a prins nimic. Mie mi-a zis atunci că ar mânca niște ouă. De unde să le fi luat când era război și băntuia o foamete atât de mare? A murit flămândă și nu i-am putut îndeplini ultima dorință.” (Veronica Iosof, *Am fost deportată pentru că fratele era în Armata Română*). O antologie de poezie, *Cântarea Bucovinei*, este susținută de poezii Grigore Petrescu-Rotaru, Vasile Pânzaru, George L. Nimigeanu, Vasile Vorobeț, Nicolae Mintencu ș.a. Personalitățile bucovinene aflate în centrul atenției sunt *Veniamin Iliuț*, *Maximilian Hacman* (articole de Dumitru Covalciuc), *Frații Nandriș* (Octavian Voronca), *Alecu Procopovici*, *Ion al lui Gheorghe Sbiera* (Gheorghe Jernovei), *Nicolae Făgurel* (Vasile Pavel). Poezii pentru copii semnează Arcadie Suceveanu, Eugeniu Nistor și Zinaida Smochină-Rotaru.

Mesager bucovinean, nr. 1-4, 2007, p. 20

„ȚARA FAGILOR”,
un almanah pe altarul suferințelor

Mircea SFICHI

Cu puțin înainte de a trece în noul an, 2008, la Târgu-Mureș, sub îngrijirea Fundației Culturale „Vasile Netea” (președinte, prof. Dimitrie Poptămaș), a apărut cel de-al 16-lea volum al almanahului cultural literar „Țara Fagilor”. Autorul acestei ample lucrări (208 pagini), pline de date și de informații, de povestiri cutremurătoare care vorbesc despre golgota românilor din nordul Bucovinei (memorii, relatări, amintiri, impresii triste legate de suferințele și durerile de neînchipuit ale unor români nevinovați din vremurile întunecate ale bolșevizării) este reputatul scriitor cernăuțean Dumitru Covalciuc, care a pășit, nu de mult, în rândurile sexagenarilor. Plin de ambiție și cu încă multă putere de muncă, bădia Dumitru speră ca, până la încheierea a două decenii de la apariția primului număr al almanahului (1992), pe care îl consideră cartea sa de căpătâi, să mai apară încă patru volume. Doamne, ajută!

Desigur, mulți dintre cititori se întreabă de ce aceste volume, între copertele cărora sunt adunate adevărate lecții triste de istorie, au fost tipărite la Târgu-Mureș? Răspunsul ni-l dă, foarte plastic, scriitorul Lazăr Lădariu, în editorialul „Să nu se uite”, cu privire la „Țara Fagilor”, publicat într-un cotidian târgumureșan: „*Ca ardeleni, totdeauna i-am înțeles mai bine pe frații noștri bucovineni și basarabeni – spune autorul, i-am înțeles deoarece am avut, în involburata istorie, similitudini în trăiri și în destin: aceeași suferință, aceeași durere, aceeași apăsare străină...*”

Convinși fiind că istoria trebuie cunoscută, iar anumite fapte nu trebuie uitate, ca și mulți dintre transilvăneni, românii din nordul Bucovinei știu bine ce înseamnă calvar, chin sau coșmar, după tărășenia încheiată la 23 august 1939, numită Pactul Ribbentrop-Molotov. Era vremea durerii, a fricii, când mii de ființe nevinovate erau luate în toiul nopții de acasă și mânate, mai rău ca animalele, spre Siberia, „albind cu oasele lor drumul fricii și al înghețului, spre gulagurile de dincolo de Cercul Polar”, cum spunea cineva. Unora dintre ei nu le-a mai venit, acasă, în Bucovina, nici numele. Despre toate acestea trebuie să se știe. Istoria nu trebuie uitată. Iar șirul de almanahuri „Țara Fagilor”, inclusiv cel de-al 16-lea, apărut nu de mult, aduc în prim-plan durerea, zbuciumul, înstrăinarea și întristarea acelor oameni nevinovați, bătuți de soartă. Asupra acelor vremuri și-au aplecat pana, în „File de istorie”, capitol cu care se deschide lucrarea, Constantin Ungureanu, cu o amplă documentare despre „Clerul ortodox din Bucovina în anul 1910”. Dragoș Olaru prezintă din acea vreme de restriște localitatea „Ropcea și campaniile bucovinene”, iar Dumitru Sireteanu își îndreaptă condeii și sufletul spre o sumedenie de date despre „Sfârșitul Episcopiei de Rădăuți”. „Societatea mazililor și răzeșilor în lupta contra slavizării Bucovinei” este văzută, prin darul

scrisului, de Petru Bejinariu, în timp ce Dumitru Covalciuc oferă „Date privind trecutul școlii din Roșă”, iar Dragoș Olar prezintă „Aspecte ale dreptului de proprietate asupra Palatului Cultural din Cernăuți”. De la Ion Crețu (corespondentul „Crai nou” la Cernăuți) primim, pe această cale, informații interesante despre „Monumentul ostașilor bucovineni”.

Cel de-al doilea capitol al almanahului „Țara Fagilor”, intitulat „Golgota neamului românesc” (inclus în proiectul unei viitoare cărți), se citește cu sufletul la gură. Sunt pagini de durere, așternute pe hârtie de mulți dintre cei care cunosc bine realitatea, care au trăit-o „pe viu” sau care au studiat amănunțit cum au stat lucrurile. „Vestea cea rea”, a veteranului de război Pavel Gheorghe, „Eliberarea și martirizarea populației băștinașe”, de Petru Grior, „La Fântâna Albă” de Iurie Zegrea, „Rugă către cei plecați” de Petru Grior, „Graiul mamei”, de Ion Bejenaru, „Întoarcerea din refugiu”, de Victor Leahu, „În Siberia de la 3 ani” (înregistrare de Viorel Ghiba), „Corvoadă la începutul războiului”, de Ion A. Posteuca, „Așteptându-l pe Ioniță”, de Maria Toacă, „Inima nu uită, nici nu iartă”, de Maria Andrieș, „Romanul unui refugiat”, de Dumitru Oprișan, „Moș Zaharie”, de Radu Ieremenciuc, „Vinovat fără vină”, de Ion Stăneșteanu, sunt doar o parte din „filele de istorie” cutremurătoare pe care le găsim în „Țara Fagilor”. Pline de interes și menite să dea almanahului o tentă literar-științifică, sunt documentările grupate în capitolul „Colocvii”. Aici îl întâlnim pe dr. docent Ilie Popescu, cu „Semnificația simbolurilor în publicațiile despre holocaustul românilor din nordul Bucovinei sub regimul stalinist”, pe Anatol Viere, licențiat al Facultății de Filologie a Universității Naționale din Cernăuți, care abordează „Tema genocidului din epoca comunistă în creația scriitorilor din nordul Bucovinei”, sau pe autorul acestei interesante lucrări, Dumitru Covalciuc, care scrie despre „Calvarul bucovinenilor reflectat în folclorul deportărilor”. Pline de interes sunt și „Paginile de cultură”, unde semnează Lora Bostan, doctor în filologie („Lucian Blaga și poezia bucovineană”), Diana Calancea („Almanahul «Țara Fagilor» în peisajul publicistic bucovinean”), Octavian Voronca („O dată însemnată din viața românilor bucovineni”) etc. Emil Ianuș, Elena Marița, Mihai Morăraș, Veronica Todosciuc, Eugen Dumitriu, Gheorghe Mariș, Gheorghe Ungureanu, Gheorghe Moiş, Gheorghe Vicol, Vasile Băcu, Ciprian Bojescu întregesc conținutul almanahului cu alte scrieri interesante, instructive, pline de învățăminte.

Crai nou, Suceava, anul XIX, nr. 4642, 22 ianuarie 2008, p. 5

Almanahul „ȚARA FAGILOR”

Dumitru MINTENCU

La finele anului trecut a ieșit de sub tipar numărul al XVI-lea al almanahului cultural-literar al românilor din nordul Bucovinei „Țara Fagilor” – publicație care în

spiritul unei frumoase tradiții și colaborări frățești este editată de Societatea Culturală „Arboroasa”, prin grija Bibliotecii Județene Mureș și cu sprijinul Fundației Culturale „Vasile Netea” al cărei președinte este inimosul om și erudit intelectual Dimitrie Poptămaș.

Almanahul nu are nevoie de o prezentare specială. Or, de la apariția primului număr și până în prezent, „Tara Fagilor” a reușit să se impună drept una dintre cele mai solide și mai căutate publicații care apar la Cernăuți. Geografia răspândirii și a așteptării acestui almanah este variată și impresionantă, cuprinzând nu numai Ucraina, România, Republica Moldova, ci și Franța, Germania, Polonia, Rusia, Statele Unite ale Americii, Canada, Australia etc. Sunt țări care, după tragicele evenimente de după cel de-al Doilea Război Mondial, au devenit pentru mulți români bucovineni țări de adopție, meleaguri în care aceștia s-au refugiat, fugind de pericolul instaurării regimului totalitar comunist și de consecințele tragice care i-au urmat.

Popularitatea de care se bucură „Țara Fagilor” se datorează în primul rând varietății tematicii materialelor pe care le propune atenției cititorului alcătuitorul ei – publicistul și scriitorul cernăuțean Dumitru Covalciuc, cunoscut investigator și valorificator al folclorului bucovinean. El este și un neobosit cercetător al trecutului istoric al acestui spațiu românesc, al numeroaselor personalități care au activat și s-au afirmat în viața social-politică și culturală din zonă, al numeroaselor destine. În primul rând, almanahul ni se prezintă ca o sursă importantă de informații istorico-culturale atât de necesare pentru românii nord-bucovineni, care, pe parcursul ultimelor decenii au fost brutal și forțat văduviți de propria memorie, lipsiți de identitate și spiritualitate, impunându-li-se o istorie trunchiată și falsificată. Ca și numerele precedente, almanahul „Țara Fagilor” pe anul 2007 cuprinde pagini importante și revelatorii din istoria, cultura și tradițiile populare ale românilor din regiunea Cernăuți.

Astfel, la rubrica „File de istorie”, găsim studii și materiale bine documentate despre clerul ortodox din Bucovina în anul 1910 (C. Ungureanu), despre comuna Ropcea din raionul Storojineț și campaniile bucovinene (D. Olaru), despre sfârșitul Episcopiei de Rădăuți (D. Sireteanu), despre Societatea mazelilor și răzeșilor în lupta contra slavizării Bucovinei (P. Bejinariu), despre biserica din Culiceni care datează din 1845 (O. Bivolaru), despre monumentul ostașilor bucovineni (I. Crețu). De asemenea, la această rubrică vom găsi date privind trecutul școlii din suburbia cernăuțeană Roșă (D. Covalciuc), precum și unele aspecte privind dreptul de proprietate asupra Palatului Cultural din Cernăuți (D. Olaru).

Cele mai multe materiale din actualul număr al almanahului sunt inserate la rubrica „Golgota neamului românesc”. Ea conține memorii, amintiri, impresii și reacții care au stârnit printre semenii noștri atâta durere și întristare, relatări din surse directe ori indirecte despre masacrele și deportările din Bucovina, semnate de Gh. Pavel, P. Grior, V. Leahu, E. Loic, I. A. Posteuca, V. Crihan, M. Toacă, I. Bortă, V. Schipor-Pițu, M. Andrieș, I. Posteuca, V. Pițu, I. Stăneșteanu, D. Oprișan, R. Ieremenciuc ș.a.

Aceeași tematică, dar sub alte aspecte, este tratată la rubrica „Colocvii” de dr. doc. I. Popescu în „Semnificația simbolurilor în publicațiile despre holocaustul românilor din nordul Bucovinei sub regimul stalinist”, A. Viere în „Tema genocidului

din epoca comunistă în creația scriitorilor din nordul Bucovinei” și D. Covalciuc în „Calvarul bucovinenilor reflectat în folclorul deportărilor”.

La capitolul „Pagini de cultură” dr. doc. Lora Bostan ne prezintă un studiu despre poetul Lucian Blaga și rolul lui în afirmarea poeziei bucovinene, iar Diana Calancea vine cu un articol despre almanahul „Țara Fagilor” în peisajul publicistic bucovinean. Despre activitatea și rolul Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (înființată la 2 mai 1862) și membrii ei marcanți ne vorbește Octavian Voronca. Nu e lipsit de interes nici articolul arhivistului D. Olaru despre prozatorul de limba germană din Cernăuți și viața orașului Cernăuți și a provinciei bucovinene, pe care acesta le transpune la figurat și printr-o prismă fabuloasă în „Istoriile magribiniene”.

La tradiționala rubrică „Personalități bucovinene” cititorul va putea lua cunoștință de viața, activitatea și opera importantelor figuri intelectuale în cultura bucovineană precum: „Simion Florea Marian – ctitorul etnografiei românești” (D. Covalciuc), „Alexandru Hurmuzachi – publicist, om politic și un animator cultural bucovinean” (V. Todoșciuc), „Leca Morariu – cunoscut cărturar și patriot în epocă” (Eugen Dimitriu).

Acest volum al almanahului cultural-literar „Țara Fagilor” se încheie cu pagini din creația poetică orală și cicluri de versuri semnate de Gh. Moiş, Gh. Ungureanu, Gh. Vicol, V. Bâcu, E. Marița, M. Morăraș, E. Ianuș, I. Zegrea, I. Bejenaru.

Concordia, Cernăuți, anul 14, nr. 6 (630), 8 februarie 2008

ȚARA FAGILOR

Lazăr LĂDARIU

Să vorbești despre Cernăuți și Cetatea Tetina nu ai putea s-o faci fără atestarea documentară a celor 600 de ani! Orașul Cernăuți, apărut în Evul Mediu, a fost atestat documentar - spune Gheorghe Jernovei - pentru prima dată în tratatul comercial din 1408 al domnului Țării Moldovei, Alexandru cel Bun. Cu câțiva ani înainte este menționată și Cetatea Tetina, actuala suburbie a Cernăuților, atestată documentar într-un act din 1385, dat de patru mari boieri moldoveni regelui Poloniei Vladislav Jagello. Sunt prezențe românești, în întregime. O confirmă și Constantin C. Giurescu în „Târguri sau orașe...”.

Almanahul, ajuns la numărul 17, este o succesiune de destine. Preotul Sorin-Toader Clipa se ocupă de fondul bisericesc ortodox român al Bucovinei, o adevărată avere a Bisericii Ortodoxe Române din Bucovina, constituit în 1783, în urma aplicării reformelor anticlericale ale împăratului Iosif al II-lea (1780-1790), cunoscute sub numele de „reforme iosefine”.

De un deosebit interes se dovedesc mărturiile despre „Arhivele Statului din Cernăuți în perioada interbelică” (autor Dragoș Olaru), „Aspecte privind funcționarea Consulatului României, la Cernăuți, în timpul administrației austriece” (autor Eleonora Moldovan), „Eminescu despre Universitatea austriacă din Cernăuți” (autor Dumitru Opreșcan). Referitor la documentele amintite, un aspect din timpul evacuării din 1944 a arhivei trebuie reținut. „O parte din documente - se spune - au fost distruse de urgențele războiului, alta - din nepăsarea celor care au fost obligați de Comisia sovieto-română să le selecționeze pe cele referitoare la teritoriul inclus în Uniunea Sovietică și să le transporte la destinatari. După cum mărturisea un martor ocular al evenimentului, evreul Șloim Krivoi, membru al comisiei de selecționare pentru faptul că el cunoștea mai multe limbi, a aflat că cei însărcinați cu paza vagoanelor de documente, dar și a șalupelor din portul Reni, de unde se transportau la Cernăuți, au ars o parte din documente, pentru a se încălzi în drum și a-și face obișnuitul ceai de dimineață”.

De același deosebit interes se bucură truda materializată într-o suită de interesante și inedite comunicări pentru noi, sub titlurile „În apărarea limbii materne” (Dumitru Covalciuc), despre „una și aceeași limbă” vorbită de românii din Bucovina, Mihai Vergovschi, Metodie Mânzac, Mihai Ivasiuc, cuprinși la rubrica „Destine preoțești”, „Problema identificării lingvistice în cadrul organelor de poliție și judiciare din regiunea Cernăuți” (Dumitru Covalciuc), o interesantă cercetare socio-lingvistică, cu următoarele mărturisiri ale celor intervievați: „Să nu-mi uit limba - mărturisește Arcadie Opaț - vorbeam cu brazii românește”, sau, cum se exprima, într-o altă mărturisire, Ion Sauciu: „Dacă te lași de limbă, apoi înseamnă că ți-i rușine de mama ta și de tatăl tău!”

În capitolul „Golgota neamului românesc” este cuprinsă toată durerea, toată suferința, fraților consângeni prin „Amară este nedreptatea” (de Ion Posteuca), „Doi frați în lagăre aruncați”, este vorba de Costică și Mihai Cerchez (de Mărioara Saftencu). Despre destinul lui Vlăduță Posteuca, notarul de odinioară al Stăneștilor, aruncat într-un lagăr de exterminare din Republica Autonomă Komi, se mai știe doar că, „spre sfârșitul războiului, după atâta batjocură îndurată, după atâtea chinuri, după atâta foame și frig, a închis pentru totdeauna ochii. Nimeni n-a fost să-l petreacă pe ultimul drum și nici nu se știe unde este mormântul unui român bucovinean care cu nimic nu s-a făcut vinovat în fața puterii sovietice”.

În aceeași serie a suferințelor îndurate sunt relatările lui Vasile I. Posteuca, Octavian Oloieru, Ana Iurii, Ilie Grijincu-Popescu, Andrei Rață, Ciprian Bojescu, din relatările „O greșeală cu urmări fatale”, „O familie martirizată”, „Măcelul de la Lunca - act de sacrificiu colectiv fără precedent”, „Calea robilor”, „Îndelungat exil siberian” etc. Avem aici o tragică mărturisire a celui care a văzut măcelul, Stefan Ruptaș, din satul Buda-Mahala, condamnat la muncă silnică într-un lagăr de concentrare din Siberia. Mărturia este de-a dreptul cutremurătoare: „Când am ajuns la Lunca - doream să ajungă în România, mitralierele ne așteptau pe deal. Ne coseau pe toți (...). Fratele a fost omorât pe loc (...). Vii au mai rămas (din 500), doar vreo 50. Mulți au căzut sub gheață, au fost mânați de apa Prutului (...). Condamnarea la moarte ne-a fost schimbată pe zece ani de lagăre...” (pagina 216).

Seria de personalități bucovinene: arhivistul Teodor Bălan, Iraclie și Ciprian Porumbescu, Constantin Hurmuzachi, Liviu Marian, doctorul Mihai Zotta, economistul Mircea Birău, colonelul și profesorul Ștefan Bodnăraș, filologul Constantin Bahneanu, relatările despre românii de pe Nipru, mărturisirile cuprinse în „Calea destinului”, poemele lui Gheorghe Vicol, Nicolae Tăutu, Dumitru Vatamanu, Teofil Lianu, ale creatorilor Gheorghe Moiş, culegerea de folclor bucovinean, cu tristețea doinelor de acolo, toate constituie acea trudă rotundă a materializării superbe a unui gând în această rezultantă de toată lauda „Țara Fagilor” (almanah cultural-literar).

Mărturisesc, cu deplină sinceritate, că, citind „Țara Fagilor” (almanah cultural-literar), parcurgând cu ochii, dar mai ales cu mintea și cu inima noianul de documente, am simțit o invidie frățească, colegială, profesională și constructivă, pentru truda enormă a domnilor Dimitrie Poptămaș, președintele Fundației „Vasile Netea” (sub egida căreia au apărut toate cele 17 numere de până acum), și Dumitru Covalciuc, care, prin truda lui de furnică, a adunat întregul material, ca să poată ajunge până la noi patimile fraților bucovineni, de atâta amar de vreme aflați dincolo de sârma ghimpată, trădați și abandonați, definitiv, prin Tratatul bilateral româno - ucrainean (vânzare pusă la cale și parafată de fostul președinte Emil Constantinescu și de Adrian Severin, pe atunci ministru de Externe), răstigniți printr-o nedreptate istorică, pe două hărți!

Cuvântul liber, 15 decembrie 2008

Citind un almanah

Lazăr LĂDARIU

Două mari personalități ale vieții spirituale interbelice românești: Vasile Netea, de formație pluridisciplinară (istoric, filolog, folclorist, publicist), și Mircea Streinul, poet, inițiator și susținător de direcții literare. Tineri cu preocupări și vederi politice deosebite. Primul din Târgu-Mureș, al doilea din Cernăuți. Un ardelean și un bucovinean pe care îi apropie aceleași destine și sentimente românești împlinirea aspirațiilor nutrite și așteptate de înaintașii lor.

Sunt cuvintele președintelui Fundației Culturale „Vasile Netea”, domnul Dimitrie Poptămaș, așezate, generos, în deschiderea Almanahului Cultural-Literar „Țara Fagilor” (XVIII), despre două „modele motivate de aceleași sentimente, deseori tulburate de vicisitudinile istoriei”. Două punți de legătură între publicațiile „Glasul Bucovinei” și „Progres și cultură”. Întorci fila acestui almanah al românilor nord-bucovineni (alcătuit de Dumitru Covalciuc), al Societății Culturale „Arboroasa” din Cernăuți, îngrijit și tipărit sub auspiciile Fundației Culturale „Vasile Netea”, din Târgu-Mureș (președinte - Dimitrie Poptămaș), și ai convingerea fermă că nu se putea ca, tocmai la împlinirea celor 91 de ani de la Unirea Bucovinei cu Patria-Mamă, să nu întâlnești poezia lui G. Sion - „Bucovinei”: „O, dulce Bucovină! Te las și încă o dată/Mă-ntorc și-a ta țărână sărut înduioșat./ Eu mă despart de tine cu inima-ncântată/ De

multe suvenire ce-n tine-am căpătat./.../ Nu este istoria ce-mi vine-acum în minte:/ Eu uit acuma toate ce știu și-am auzit./ Eu nu mai plâng eroii ce ai tu în morminte,/ Nici tristele lor oase ce-acum s-au risipit./.../ Românii știu mai bine că țărurile tale/ De multe ori pe Ștefan cel Mare au legănat./ Căci vechea capitală peste-a Sucevei vale/ Si-acum șoptește imnuri ce Ștefan le-a cântat./.../ Naționalitatea, care-ți era răpită,/ Acuma se deșteaptă; și tinerii tăi fii/ La gloria română, de ani înădușită,/ Gândind, si-aduc aminte că ei sunt încă vii...” Versuri ce nu pot fi concepute decât în vecinătatea altei poezii, „Lacrima limbii române”, scrisă de Paraschiva Abutnăriței, un imn al graiului care ne leagă pe toți romanii de pretutindeni: „Totdeauna-i vie, totdeauna-i caldă/ Lacrima ce curge dintr-un ochi durut./ Căci e sfânt pământul pe care îl scaldă/ Și-i tărâmul nostru dintru început.// Și-a rămas al nostru, strălucind sub soare,/ Deși noi hotare ni l-au împărțit./ Îl unește limba, azi în sărbătoare./ Limba noastră miere și ulei sfințit.// Să trăiască limba, neamul să trăiască/ Și cu alte neamuri pace să clădim./ Dar nenicând uitarea să nu stăpânească/ Peste glia țării pe care-o iubim”.

De aici, din locul acestei poezii, până la frumusețile limbii așternute de Sadoveanu în descrierea din „Țara Fagilor”, nu poate fi decât un cer de lumină filtrată prin ferestrele mănăstirilor Bucovinei. „Dintre pământurile românești de sub stăpânire străină, Bucovina are un loc deosebit în inima mea: peisagiile ei plutesc, în închipuire, ca într-o lumină de mânăire; ochii moldovenilor ei privesc printr-un abur de melancolie. Basarabia zace ca-ntr-o pâclă groasă, sub despotism, fără lumină, fără școli. Dar tocmai asta-i păstrează, ca jar adormit sub spuză, moldovenismul ei. Poporul cel mare, neștiutor, merge spre viitor cu comoara limbii și a datinilor părintești. Ardelenii, de zeci de ani, se luptă cu îndârjire pentru biserică, școală și grai. Asupritorul lovește-n fiecare clipă; și ei, fără răgaz, țin piept, și fiecare amărăciune, fiecare izbitură le amintește ceea ce sunt și le aduce un dor mai mare de drepturile lor în viitorime. «Dar bucovinenii, îmi spunea un prieten câmpulungean, fecior de țaran, săracii bucovineni au avut parte de stăpânirea neamțului. Le-a dat unora libertăți și îngăduiri, i-a lăsat să-și cânte aleanul și să-și spuie dorul în limba lor; le-a zâmbit cu prietenie; dar în ascuns le pregătea venin și ștreang. Le-a pus în toate părțile alătura ruteni și alte neamuri străine, au semănat în grădina noastră pretutindena buruieni, și azi se ridică împotriva-ne veneticii, cu ajutorul ascuns al stăpânirii și neamțul, ca și mai nainte, ne zâmbește cu dulceață.»” Cuvinte de demult. Cuvinte pline de adevăr. Cuvinte parcă azi scrise!

Am parcurs, așa cum o fac de fiecare dată citind Almanahul Cultural-Literar „Țara Fagilor”, cu firească emoție în fața ineditului, a mesajelor fraților din Cernăuți, din toata partea de Bucovină furată, acele „File de istorie”, de multe ori adevărată cronică a suferinței apăsătoare, sub semnătura Valeriei Victoria Răbăgia, autoarea care, într-o clipă de inspirație, dă un subtitlu de zile mari: „Harta noastră arată ca un vârtej”.

O înșirare a articolelor dintr-un cuprins s-ar opri la „Moldova austriacă” (Vasile Ilica), „Concepții privind viitorul Bucovinei” (Ștefan Purici), „Diplomația americană și problema Bucovinei” (Florea Șapcă), „Școala Comercială de Băieți din Cernăuți” (Dumitru Covalciuc), deopotrivă așezate, în spațiul acela meritoriu, cu poeziile lui Mihai Morăraș, Ion Cozmei, Vasile Târâțeanu, Elena Apetri, Mircea Lutic, Viorel Dinescu, Silvia Caba-Chivireac, Gheorghe Calamanciuc, Ion Mărgineanu, Nicolae Dabija, Vasile Băcu. Parte închinată Cernăuțului, „oraș cântat de poeți”. Emoționantă

trăire îți transmite poemul lui Vasile Tărățeanu, intitulat „Cimitire orfane”, cu rădăcini adânci într-o tristă realitate: „În străvechiul cimitir din Cernăuți./ Deasupra profanatelor morminte./ S-aude un glas de clopot tânguios/ Ce-ndeamă spre aducere aminte.// Mii de români pe-alături au trecut/ Și nu i-au auzit chemarea sfântă./ La fel si-acuma trec ca niște orbi./ Prin cimitire-orfane beau și cântă.// Rușinea, Doamne, a adormit în ei/ Și parcă nu-i putere s-o trezească./ Prin târguri au pierdut-o, zi de zi./ Căci lumea a uitat să mai roșească.// Atâția morți orfani așteaptă mila./ Încât, o, Doamne, de cei vii ni-e silă.”

Nu poți să-ți reprimi un zâmbet subțire, citind „Criza de sare în Bucovina” (Dumitru Opriș): „Această problemă a rămas și în continuare acută, iar până la izbucnirea Primului Război Mondial sarea a fost adusă în Bucovina, prin contrabanda, de la ocele din Moldova”.

Urcând „Golgota neamului românesc”, citim poezia „Rugăciune” (Dumitru Oniga), mărturisirile „Tragedia familiei Usanov” (Octavian Bivolaru), „Tinerețe îndoliată” (Alexandru Jar), „Micul ciobănaș” (Maria Motrescu-Popescu), „Surghiunul unui copil” (Viorica Schipor-Pițu), „Tristul final al «operei» de reromanizare a populației înstrăinate” (Dumitru Covalciuc), „Calvarul unei românce” (Viorel Ghiba), „Născută în exilul siberian” (Cornelia Bojescu). Neîndoielnic, sub semnul deplinului interes se situează problema identificării lingvistice în mediul polițienesc și juridic din regiunea Cernăuți, în urma investigațiilor făcute de Dumitru Covalciuc. „Limba vechilor cazanii” nu poate fi despărțită de „simțul natural” și de „sentimentul demnității naționale, legate de conștiința de neam”. A te lăsa de limbă, spune un interlocutor, „apoi înseamnă ca te lași de mama ta și de tata tău (nervos, bate cu piciorul în dușumea). Și de te lași și de bunicii tăi, înseamnă ca te-ai făcut (renegat)... Nu poți să spui că tu ești om. Cum poți să te lepezi de tata tău și de mama ta? Dacă te lepezi de tata tău și de mama ta, asta înseamnă, înseamnă că te lași și de ce? și de limba ta. Dacă te lași de limbă, apoi înseamnă ca ti-e rușine de mama ta și de tata tău. Ce, nu-i așa?” Spune un tânăr că, să nu uite limba, vorbea cu brazii din pădure!

În corolarul unei reușite mai adăugăm rubrica „Personalități bucovinene”: Eudoxiu Hurmuzachi, întemeietor al istoriografiei românești moderne, compozitorul Tudor Flondor și profesorul Vasile Levițchi. De remarcat, de asemenea, merituosele contribuții la rubrica „Orizonturi spirituale” ale autorilor Grigore Bostan, Dragoș Olaru, Lora Bostan, așezate în vecinătatea frumoaselor mărgăritare culese din creația populară: cântece de nuntă din Maḥala, Cotul Ostriței și Buda.

Și prin acest Almanah, mai simțim o dată că frații sunt frați. Că, dacă te tai la degetul mare sau la cel mic, mâna te doare la fel. Încă un prilej pentru a ne întoarce în timp, pe firul memoriei, la cei care au albit cu oasele lor drumul fără întoarcere al „Pahodului na Sibir”, urcând Golgota neamului până în Kolâma, Vorkuta și Magadan, până dincolo de Cercul Polar. Or, sub „strigătul mongol”, cum se exprima un poet, „Aiasta n-o putem uita!”. Mai ales ca frații noștri bucovineni de dincolo de hotare, prin Tratatul bilateral romano-ucrainean, au mai fost vânduți o dată, fiind abandonați definitiv. Context în care nu putem să nu spunem, împreună cu poetul Vasile Tărățeanu: „Doamne, nu pot să împart trupul acesta în trei țări./ Căci e mult prea mic și slab pentru asemenea încercări./ Cum să împart, Doamne, strămoșii și copiii ce-i am?/ Cum să împart o țară în trei și în două același neam?/ Cum să împart, Doamne,

Moldova și prea dulce Bucovina,/ Lăsând crengile deoparte și străbuna lor tulpină?/
Cum să-mpart pe Ștefan Vodă, ca pe-un lan tivit de maci?/ Când e unic, ca și munții în
străbunii noștri daci?/ Cum să-mpart pe Eminescu, ca pe-un râu ce curge lin,/ Când e
unic ca izvorul ce se dăruie din plin?/ Iartă-mă, deci, Doamne Sfinte, că nu pot să
mă-mpărțesc/ Cum ai împărți o pâine cu acei ce-o jinduiesc!/ Și-apoi, nici nu vreau,
Stăpâne, să mă-mpart în două părți./ Răstignit pot fi chiar mâine, numai nu pe două
hărți!/ Numai nu pe două hărți!”

Citind Almanahul Literar-Cultural „Țara Fagilor” (XVIII), m-am apropiat, încă
o dată, cu sufletul și cu mintea, de partea furată din Bucovina, pământ sfânt românesc,
și de frații noștri abandonați definitiv de mai-marii politicii românești printr-un rușinos
Tratat, care numai bilateral nu mai este!

Cuvântul liber, 5 ianuarie 2010

Volumul XIX

Cel de-al XIX-lea volum al Almanahului cultural-literar „Țara Fagilor” își
deschide paginile către cititorii din România și Bucovina cu „Spiritul arborosean”,
scriere semnată de Dimitrie Poptămaș, președintele Fundației Culturale „Vasile Netea”,
Târgu-Mureș. În finalul scrierii, domnia sa precizează că „actul de generozitate
aparține de această dată oamenilor de bine din Vatra Dornei, care, prin Societatea
„Arboroasa”, au făcut posibilă apariția volumului de față”. În pagina imediat
următoare, lui Clement Antonovici i se publică poezia „În Țara Fagilor”... „Stau de
veghe fagii dulci Bucovine/Toți arcașii vremii sunt lângă crenel/Vulturii dezmiardă
zările senine/Țara de legendă a rămas la fel”. La rubrica „Aniversări”, Dumitru
Covalciuc recurge la o trecere în revistă a activității rodnice de 20 de ani a Societății
„Arboroasa” din Cernăuți, articol în care, printre altele, scrie: „În circa 5.000 de pagini,
câte le conțin cele 19 volume ale Almanahului cultural-literar «Țara Fagilor», ne-am
străduit să scoatem, mai întâi de toate, la lumină evenimentele dramatice din
zbuțumata istorie a părții de nord a Bucovinei «eliberate» de bolșevicii călări pe
tancuri, ca fiii ei, după odioase masacre, să fie întemnițați, deportați, torturați în lagăre
de exterminare, omorâți prin înfometare și prin muncă extenuantă, în locurile exilului,
doar pentru motivul că erau români. Am mai stimulat creația literară a nord-
bucovinenilor, am demonstrat că folclorul nostru de pe aceste plaiuri înstrăinate este
încă viguros...”

Almanahul este bine structurat pe capitole, într-o cronologie firească și bine
aleasă. Acestea sunt: Restituiri, în limbajul documentelor, File de istorie, Genealogie,
Golgota neamului românesc, Personalități bucovinene, Cadran liric, Viața școlii, Din
comoara folclorului bucovinean. Filologie, Din creația membrilor „Arboroasei” surori
din Vatra Dornei, Voie bună la cei mici, Oameni și locuri, În memoriam. În cele 330 de
pagini ale publicației regăsim numele lui Dragoș Rusu, Vladimir Trebici, Daniel

Hrenciuc, Alexandru Wassilko, Dionisie Birău, Leon Birău, Măria Toaca, Pantelei Rotaru, Ion Posteuță, Nicolae Șapcă, Veronica Todoșciuc, Dumitru Opreșan, Dumitru Sireteanu, Gheorghe Moiş, Lya Blaj, Vasile Tărățeanu, Măria Smerica-Puiu, Ilie Popescu, Paraschiva Abutnăriței, Aldona Paraș, Gheorghe Vicol, Dragoș Olaru, Ioan Abutnăriței, Dorin Paicu, Ciprian Bojescu. Să mai spunem că almanahul a văzut lumina tiparului la „Intermedia Group” Târgu-Mureș, sub egida Editurii NICO, lectori fiind Dimitrie Poptămaș și Mariana Ciurca, culegător Daniela Băcu, iar realizator de copertă, Armin Teanc.

Cuvântul liber, 7 iulie 2010, p. 6

Index de nume

Acostăchioaiei, Adrian	45, 49	Borda, Dorin.....	35, 40
Agrigoroaiei, Ion	73	Borșianu, Viorel I.....	24, 25, 90
Aioanei, Dumitru	47, 59	Bosoancă, Traian.....	11, 13, 14
Andraș, Carmen Maria.....	10	Bostan, Grigore ..	42, 45, 51, 56, 59, 61, 67, 69, 72, 73, 82
Andrieș, Maria	45, 50, 76	Bostan, Lora	76, 78, 82
Antonovici, Clement.....	67, 73, 83	Branea, Ștefan	19
Apetri, Elena.....	81	Broască, Ion	67
Arboroasa.....	25, 37, 39, 41, 44, 48, 54, 57, 58, 62, 63, 65, 66, 69, 70, 72, 77, 80, 83, 91	Broască, Ștefan.....	55
Arghezi, Tudor.....	72	Brohmann, Klaus.....	73
Avram, Monica.....	35	Bucevschi, Epaminonda ..	47, 54, 56, 58, 59
Bahneanu, Constantin	80	Bucevschi, Ștefan.....	73
Balint, Nicolae	13	Bucur, Florin I.....	32
Balș, Vasile.....	48, 72	Buluță, Gheorghe	28
Banciu, Paul Eugen.....	62	Buzași, Ion	10, 24
Barbu, I. Al.	57	Buzura, Augustin.....	64
Băciuț, Nicolae	35, 38, 65	Caba-Chivireac, Silvia	81
Băciuț, Nicolae	18, 23, 63	Cadar, Lucreția	35
Bălan, Teodor	80	Calamanciuc, Gheorghe	81
Băcu, Ion.....	53, 58, 59	Calancea, Diana.....	76, 78
Băcu, Vasile.....	45, 51, 73, 76, 81	Calcan, Gheorghe	73
Bejan, Aurora.....	45, 49	Calmuțchi, Vasile.....	42
Bejenaru, Ion	56, 59, 76	Călinescu, George	40
Bejinariu, Petru.....	67, 76	Căruntu, Mihai-Aurelian	67
Beldeanu, Ion.....	42, 45, 51, 73	Câmpean, Silvia	13
Bengean, Florin	28, 29, 30, 35, 36	Câmpean, Viorel	35
Berariu, Constantin	61	Câmpeanu, Elie	9, 12, 13, 28, 90
Berindei, Dan.....	35	Ceașu, Mihai-Ștefan	72
Bilețchi, Simion	59	Celan, Paul	47, 53, 54, 56, 58, 59
Birău, Mircea.....	80	Cerchez, Mihai	79
Bivolaru, Octavian	82	Ceușianu, Alexandru	9, 13, 14, 90
Bizovi, Vasile	59	Chereji-Periș Maria Teresia	10
Blașa, Lucian.....	76, 78	Chinez, Ion	9, 10, 15, 90
Boar, Liviu.....	13, 32	Chiorean, Ioan	14
Bocșan, Nicolae	35	Chiorean, Ștefan	37
Bodnăraș, Ștefan	80	Chirvăsuță, Gh.....	15
Bojescu, Ciprian	76, 79, 84	Ciobanu, Petre	63, 73
Bojescu, Cornelia.....	82	Ciurca, Mariana.....	60, 84
Bojescu, Doina.....	61	Cocuz, Ioan	67
Boldea, Iulian.....	16, 17, 35	Cojocar, Ion.....	53, 58, 59

Constantinescu, Emil	60, 80	Fodoreac, Ileana	48
Corobca, Liliana	40, 72	Frunză, Gheorghe	48, 59
Cosmei, Ion	73	Furtună, Lorin	73
Costea, Maria	72	Gheorghe, Pavel	76
Costin, Maximilian	15	Gheorghiu, Virgil	48, 59
Covalciuc, Dumitru...37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 91		Ghiba, Viorel.....	76, 82
Cozmei, Ion	45, 51, 81	Giurgiuca, Emil	18
Craioveanu, Mircea-Eugen	67	Gociu, Simion	73
Crețu, Ion	66, 67, 76	Goga, Octavian.....	30
Criga, Grigore	73	Golovate, Grigore.....	48, 59
Crigan, Grigore	45, 51, 53, 56, 59	Gorda, Gheorghe	59
Cristescu, Mariana	20, 21	Graur, Doina	10
Dabija, Nicolae	81	Grămadă, Ion	73
Damian, Elena	67	Grigoraș, Vasile.....	61
Dan, Maria	27, 90	Grigorovitză, Emil.....	47, 53, 56, 59
Dandea, Emil A.	9, 11, 31, 90	Grișincu, Ilie	48, 56, 59, 79
Davidescu, Alexandru	48, 56, 59	Grior, Petru.....	59, 76
Dărăban, Gheorghe	35	Grosu, Corneliu	38, 71
Diaconescu, Aurelia.....	22	Grosu, Petre.....	72
Dinescu, Viorel.....	81	Guga, Romulus.....	28
Dobrescu, Vasile.....	35	Hacman, Maximilian.....	74
Dobrescu, Victor.....	72	Handrea, Iustin	15, 17, 18
Dorean, David.....	35	Harșia, Ioan	32
Dragoș, Traian	16, 19, 20, 90	Hațieganu, Iuliu.....	32
Dragoș, Vasile	16, 19, 20	Herișanu, Constantin	37
Drumur, George.....	45, 51, 73	Holban, Anton	18
Duicu, Serafim.....	10	Horlică, Aurel.....	15
Dumitriu, Eugen	76	Hrebenaru, Ion.....	45, 49
Dumnezeu	42, 45, 50	Hrehor, Constantin	45, 51, 73
Eminescu .20, 60, 63, 67, 70, 72, 73, 79, 83		Hurmuzachi, Constantin.....	80
Enăchescu, Timotei A.....	16	Hurmuzachi, Doxachi	48
Enikő Melinda Ördög	22	Hurmuzachi, Eudoxiu	82
Fanache, Vasile.....	10	Hurmuzachi, Gheorghe	73
Făgurel, Nicolae.....	74	Husar, Dumitru.....	14
Fedoreac, Elena	45, 50, 55	Huza, Iacob	13
Fedoreac, Ileana.....	56, 59	Iacobescu, Mihai	45, 48, 69, 73
Filimon, Aurel	9, 22, 28, 90	Iancu, Avram.....	16, 17, 18, 19, 20
Filimon, Aurelia Veronica	22	Ianuș, Emil	76
Flondor, Iancu.....	63	Ieremenciuc, Radu.....	76
Flondor, Tudor.....	82	Ieremiciuc, Radu	72
Florea, Dorin.....	71	Iisus Hristos.....	12
Florea, Gheorghe	73	Ilarian, Al. Papiu	15
Fochi, Adrian.....	47, 56, 58, 59	Ilica, Vasile	63, 81
		Iliuț, Veniamin	74
		Ionescu, Take	34, 91
		Iorga, Nicolae.....	9, 12, 41, 72
		Iosif al II-lea	78

Iosof, Veronica	74	Molotov	43, 63, 75
Isop, Claudiu.....	72	Monoranu, Mihai D.....	34
Istrati, Z. A.....	73	Monteoru, N.....	73
Iurii, Ana.....	79	Morar, Magdalena	48, 56, 59
Ivasiuc, Mihai	79	Morariu, Leca.....	47, 53, 56, 59, 78
Izvoran-Cernăuțeanu, Vasile	53, 58, 59	Moraru, Cornel.....	10, 19, 32, 38
Jar, Alexandru.....	82	Morăraș, Mihai.....	76, 81
Jelesneac, Oleg	37	Motrescu, Nicolae	73
Jernovei, Eugen	58, 59	Motrescu, Ștefan	73
Jernovei, Gh.....	58	Motrescu-Popescu, Maria.....	82
Jernovei, Gheorghe	59, 65, 73, 74, 78	Nandriș, Ion.....	72
Lădariu, Lazăr.....	35, 38, 75, 78, 80	Nandriș, Octavian.....	73
Leahu, Victor.....	76	Nandriș-Cudla, A.....	59
Levițchi, Vasile.....	82	Neagu, Miron	17, 18, 19
Lianu, Teofil	80	Neculce, Ioan	47, 59
Luchian, Dragoș.....	72	Neculce, Ion	54, 56, 58
Lutic, Mircea	45, 51, 81	Negoițescu, Ion	10
Maior, Petru	13, 14, 30, 31, 35	Netea, Gelu.....	35
Man, Eugen.....	11	Netea, Vasile	5, 6, 7, 9, 14, 15, 16, 18, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 52, 54, 57, 58, 62, 63, 64, 67, 69, 70, 71, 75, 77, 80, 83, 90, 91
Mandicevschi, Eusebiu	51, 72	Nichirsa, Maria.....	45, 51, 72
Marian, Liviu	80	Nicolae-Popescu, Manuela.....	45, 51, 72
Mariș, Gheorghe	76	Nimigeanu, Dumitru	67
Marița, Elena	73, 76	Nimigeanu, George ...	42, 47, 57, 58, 59, 73
Mariuțac, Nicolae	45, 49	Nimigeanu, George C.....	53, 56, 62
Matei, Alexandru	14	Nimigeanu, George L.....	43, 45, 50, 51, 67, 74
Mălin, Emil Boșca	32	Nimigeanu, George T.....	47
Mălinaș, Constantin	62	Nistor, Eugeniu	38, 74
Mărginean, Georgeta	32	Nistor, Ion	67, 69
Mărgineanu, Georgeta	13	Nițu, Valeriu.....	10
Mărgineanu, Ion.....	81	Nuțiu, Vasile	33, 91
Mărtinaș, Dumitru.....	15	Olar, Dragoș	76
Mărunțelu, Ion	38	Olaru, Dragoș	53, 54, 56, 59, 75, 79, 82, 84
Mândrescu, Petre	67	Oloieru, Octavian	79
Mânzac, Metodie	79	Onciulescu, Dimitrie	72
Meglei, Procopie.....	45, 49	Oniga, Dumitru	67, 82
Mica, Vasile.....	40, 69	Opaiț, Arcadie	53, 58, 59, 67, 79
Mihoreanu, Filaret	48, 56, 59	Opaiț, Simion	73
Mihu, Elena	22	Opriș, Dumitru	82
Mintencu, Dumitru	61, 76	Opriș, Ilarie Gh.....	35
Mintencu, Nicolae.....	74	Oprișan, Dumitru.....	45, 50, 56, 59, 73, 76, 84
Mircea, Gheorghe S.	13, 90	Palcu, Ovidiu.....	34, 91
Mircea, Mihail Artimon. 10, 11, 12, 13, 21, 22, 24, 25, 31, 35, 37, 39, 44, 45, 48, 52		Papadima, Ovidiu.....	15
Mititei, Dumitru.....	45	Papuc, Liviu	52
Moiș, Gheorghe	76, 80, 84	Pauliuc, Nicolae	61
Moldovan, Eleonora	79		
Moldovan, Vasile.....	19		

Pauliuc, Vasile	45	Răbăgia, Valeria Victoria	81
Pavel, Gheorghe.....	45, 49, 59	Rebreanu, Liviu.....	15, 16
Pavel, Vasile	74	Regneală, Mircea.....	23
Pânzaru, Vasile	73, 74	Reli, S.....	53
Petrescu-Rotaru, Grigore	73, 74	Reli, Simeon.....	47, 56, 59
Petriu, Ștefan	73	Ribbentrop.....	43, 63, 75
Piștănilă, Maria	14	Romanu-Vivu, Constantin.....	30, 90
Piticaru, Ilie	61	Rotaru, Constantin.....	45
Ploeșteanu, Grigore...12, 13, 14, 19, 22, 25, 32		Rotică, Gavril	47, 53, 56, 59
Ploeșteanu, Mariana.....	35, 37, 39, 71	Ruptaș, Ștefan	79
Pop, Aurel.....	15	Rusu, Alexandru.....	32
Pop, Ioan.....	10	Sabău, Liviu	23, 24
Pop, Iosif.....	23, 24, 90	Saftencu, Mărioara	79
Pop, Valer	22	Salahor, Ilie	73
Pop, Vasile.....	11, 12, 90	Satco, Emil	47, 67, 69, 72
Popa, Ariton.....	27	Sbiera, Gheorghe.....	74
Popa, Mircea.....	15, 19	Schipor, Arcadie I.	45
Popa, Traian.....	25, 90	Schipor, Eleonora	55, 56, 59
Popescu, Ilie.....	59, 67, 73, 76, 84	Schipor, Vasile I.....	41, 48
Popescu, Ion.....	45, 47, 49, 54, 56, 58, 73	Schipor-Pițu, Viorica.....	82
Popescu, Mia	69	Scridon, Gavril.....	32
Popov, Lia.....	61	Severin, Adrian	80
Popovici, Aurel.....	45, 48, 49, 59	Sigmirean, Cornel	13, 27, 28, 33, 35
Popovici, Eusebie	51	Sin, Mihai.....	21
Popp, Emanoil	32	Sireteanu, Dumitru	75, 84
Popp, Vasile.....	28	Slușanschi, Emilian	47
Poptămaș, Dimitrie9, 10, 12, 13, 17, 22, 23, 25, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 41, 42, 44, 45, 47, 48, 52, 54, 57, 58, 62, 65, 67, 69, 70, 71, 73, 75, 77, 80, 83, 84, 90		Smochină-Rotaru, Zinaida	45, 51, 55, 74
Poptămaș, Dimitrie .5, 6, 10, 11, 14, 15, 22, 27, 30, 32, 35, 90		Someșan, Laurean	22
Porumbescu, Ciprian.....	72, 80	Stăneșteanu, Ion	76
Posteucă, Ion.....	56, 73, 79, 84	Sternioală, Mihai.....	45
Posteucă, Ion A.....	45, 49, 59, 76	Stradivarius	20
Posteucă, Vasile.....	45, 49, 51, 61, 67, 73	Stratulat, Traian.....	45
Posteucă, Vlăduță	79	Streinul, Mircea.. 45, 47, 51, 53, 54, 56, 58, 59, 73, 80	
Posteucă, Vasile I.....	79	Suceveanu, Arcadie.....	45, 51, 73, 74
Prepeliță, Mihai	67	Suciu, Mihai	32, 90
Procopovici, Alecu	74	Suciu, T.	19
Puia, Carol	37	Suciu, Vasile T.....	11
Puia, Rodica.....	70	Suciu, Veronica	38
Pumnul, Aron.....	54, 73	Suciu, Victor	11, 31
Purici, Ștefan	45, 48, 74, 81	Sulică, Nicolae	15, 17, 28
Ranca, Ioan	30	Sulzer	67
Rață, Andrei.....	79	Suțu, Maria.....	19
		Șandru, Ilie	35
		Șapcă, Florea.....	45, 48, 81
		Șapcă, Nicolae.....	45, 51, 73, 84
		Șara, Marin.....	13, 14, 31, 32, 35

Șerban, Al.	15	58, 60, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 72,	
Șerban, Melinte.....	9, 10, 11, 13, 14, 17, 18,	73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 91	
	19, 22, 23, 25, 26, 27, 32, 90		
Șloim Krivoi	79	Țopa, Dimitrie	45, 49
Ștef, Leon.....	35	Ungureanu, Constantin... 45, 47, 48, 56, 58,	
Ștefan cel Mare	44, 52, 67, 69, 81	69, 73, 75	
Ștefan Vodă	83	Ungureanu, Gheorghe	76
Ștefanelli, Doru.....	70	Ursulean, Dumitru.....	73
Ștefanelli, Teodor V.....	70	Vaarlam	40
Ștefureac, Ștefan	47, 54, 58, 59	Vaida, Valeriu P.	20, 21, 90
Ștefuriuc, Constantin	67	Vancea, Octav Zeno	15
Știrbulescu, Dimitrie.....	20	Varga, Ecaterina	16
Șuțu, Maria	17	Vartolomei, Vasile	32
Tanco, Teodor.....	10, 22, 35	Vasiliu, Gabriel	69, 73
Tatu, Nicolae	10	Vatamanu, Dumitru.....	80
Tărățeanu, Vasile	81, 82, 84	Vergovschi, Mihai.....	79
Tăutu, Nicolae	80	Vesper, Iulian	67
Teanc, Armin	84	Vicol, Gheorghe	76, 80, 84
Teodor, Corina.....	35	Viere, Anatol	76
Teodor, Pompiliu	29	Vlaic, Ioan.....	35
Toacă, Maria.....	45, 50, 68, 70, 76	Vlasiu, Ion.....	18
Tochiță, Dragoș	45, 49, 55, 59, 73	Vorobchievici, Octav	51, 72
Todoșciuc, Veronica	73, 76, 84	Vorobeț, Vasile	67, 72, 73, 74
Toporoceanu, Romeo.....	73	Voronca, Grigore.....	48, 59
Torouțiu, I. E.	48	Voronca, Octavian.....	73, 74, 76, 78
Torouțiu, Ilie E.	45	Voronca, Zaharia.....	47, 53, 56, 59, 73
Tudor, Aurel	72	Zaharia, E. Ar.	42
Tudor-Gheorghiu, Maria.....	45, 50	Zegrea, Iurie	76
Țara Fagilor	37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44,	Zmoșu, Valeriu.....	55, 72
	45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57,	Zotta, Mihai.....	80

Cuprins

„Biruit-au gândul...”	5
Cărți	9
Seria „Caiete mureșene”	9
Vasile Netea. Evocări și bibliografie	9
Ion Chinezu – relief în posteritate	10
Un om pentru Tg.-Mureș: Emil A. Dandea	11
Vasile Pop. Colinde	11
Elie Câmpeanu – omul și faptele sale	12
Gheorghe S. Mircea. Vis și adevăr	13
Alexandru Ceușianu – studii și comunicări	13
Melinte Șerban. Mărturii prin vreme	14
Traian Dragoș. La capătul apelor	16
Melinte Șerban. Evocări istorice și literare	17
Cântecele lui Iancu. Adunate de Traian Dragoș	19
Valeriu P. Vaida. Mărturii dintr-un veac apus	20
Aurel Filimon – consacrare și destin	22
Dimitrie Poptâmaș. Philobiblon mureșean	22
Iosif Pop. Credință și apostolat	23
Viorel I. Borșianu. Deda	24
Traian Popa. Monografia orașului Târgu-Mureș	25
Melinte Șerban. Cultura mureșeană în memoria cărților	26
Maria Dan. Protopopul Artimon M. Popa	27
Dimitrie Poptâmaș. Prezența și circulația vechilor tipărituri românești în zona superioară a Văii Mureșului	28
Vasile Netea. Memorii	28
Vasile Netea. Constantin Romanu-Vivu	30
Dimitrie Poptâmaș. O viață printre oameni și cărți	30
Alte publicații	31
Emil A. Dandea. Politică și administrație	31
Astra reghineană	31
Mihai Suciu. Prutul dintre noi	32
Cinci ani de luptă românească în Ardealul de Nord 1940-1944	32
Dimitrie Poptâmaș. Reflecții despre carte, bibliotecă și lectură	33

Vasile Nuțiu. Istoria românilor și cultura civică	33
Take Ionescu. Corespondența cu Adina	34
Ovidiu Palcu. Renașterea bisericii durerii	34
Vasile Netea-istorie și națiune	35
Vasile Netea-Publicistică I	35
Primăria comunei Deda. Tradiție, cultură, spiritualitate în Deda și împrejurimi	36
Almanahul „ȚARA FAGILOR”	37
Prinosul nostru de recunoștință!	37
Adevărată Carte de Aur a Bucovinei!	38
„ȚARA FAGILOR”. Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni	41
Almanahul „ȚARA FAGILOR” la cinci ani de la prima apariție	42
O carte de suflet și conștiință a scriitorului și publicistului bucovinean, Dumitru Covalciuc, „ȚARA FAGILOR”	43
Almanahul cernăuțean „ȚARA FAGILOR” la cinci ani de la apariție	45
„ȚARA FAGILOR”	47
„ȚARA FAGILOR”. Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni	48
Sfârșit de an bucovinean	52
„ȚARA FAGILOR”: al șaselea volum	54
„ȚARA FAGILOR”	55
Almanahul „ȚARA FAGILOR” – 1997	55
„ȚARA FAGILOR”	57
„ȚARA FAGILOR” Almanahul cultural – literar al românilor nord-bucovineni	58
Cu gândul și inima la Bucovina	60
„ȚARA FAGILOR”	62
„ȚARA FAGILOR”	63
O acțiune meritorie în sprijinul românilor din nordul Bucovinei	63
ȚARA FAGILOR – 2004	66
Umbre și lumini din „ȚARA FAGILOR”	68
Pe unde mai doinesc tristeți...	70
„ȚARA FAGILOR”, almanah al Societății „Arboroasa” din Cernăuți	72
„ȚARA FAGILOR”, un almanah pe altarul suferințelor	75
Almanahul „ȚARA FAGILOR”	76
ȚARA FAGILOR	78
Citind un almanah	80
Volumul XIX	83
Index de nume	85
Cuprins	90

